

**HAMINAN KAUPUNGIN, VIROLAHDEN JA
MIEHIKKÄLÄN KUNNAN
YMPÄRISTÖTERVEYDENHUOLLON
VALVONTASUUNNITELMA VUOSILLE 2025 - 2028**

SISÄLLYSLUETTELO

1	YLEINEN OSA.....	5
1.1	Johdanto	5
1.2	Toimialue	5
1.3	Valvonnan voimavarat ja niiden jakautuminen	5
1.4	Tarkastuksen sisällön määrittely	7
1.6	Tarkastukseen käytettävä aika.....	8
1.7	Koulutus	8
1.8	Viestintä.....	9
1.9	Tietojärjestelmät	9
1.10	Valvonnan maksullisuus.....	10
1.11	Laboratoriot joihin valvonta tukeutuu	10
1.12	Häiriötilanteisiin varautuminen	11
2.1	Terveydensuojelun tarkoitus ja tehtävä	13
2.2	Valvonnan kohteet	13
2.3	Tarkastuksen määrittely ja sisältö	14
2.4	Valvontakohteiden riskinarviointi ja tarkastustiheys	15
2.5	Valvontaan käytettävä aika.....	16
2.6	Valvonnan maksullisuus	16
2.7	Kunnan toimesta tapahtuva näytteenotto ja näytteiden tutkiminen.....	17
2.8	Terveydensuojelun painopistealueet.....	17
2.9	Valvontasuunnitelman toteutumisen arviointi ja raportointi	19
3	ELINTARVIKEVALVONTASUUNNITELMA.....	27
3.1	Elintarvikevalvonta	27
3.2	Kunnan elintarvikeviranomaisen tehtävät	27
3.3	Valvonnan suunnittelu.....	27
3.4	Valvonnan järjestelyt	28
3.4.1	Hyväksymis- ja rekisteröimismenettely	28
3.4.2	Viennin valvonta	29
3.5	Valvontakohteet	29
3.6	Valvontamenettelyt	29
3.6.2	Oma- ja valvontaan valvonta	30
3.6.3	Näytteenotto- ja tutkimussuunnitelma	31
3.7	Elintarvikevalvonnan painopisteet ja valvontaprojektit	31
3.8	Valvontakohteiden tarkastustiheys, riskiluokitus ja tarkastukseen käytettävä aika	32
	Perustelut riskiluokituksen muutokselle kirjataan kohteen tietoihin muistiin (Vati).....	33
3.9	Valvonnasta perittävät maksut	33
3.10	Varautuminen elintarvikkeista aiheutuviin terveysvaaratilanteisiin	33
3.10.1	Varautuminen ruokamyrkytys-epidemioiden selvittämiseen	33
3.10.2	Varautuminen muihin elintarvikkeista aiheutuviin vaaratilanteisiin	34

3.11	Koulutus	34
3.12	Valvontaan käytettävä aika	34
3.13	Valvontasuunnitelman toteutumisen arviointi	34
5	TUPAKKALAIN VALVONTASUUNNITELMA	41
5.1	Johdanto	41
5.2	Kunnan tupakkalain mukaiset tehtävät	41
5.3	Tarkastusten sisällön määrittely	42
5.3.1	Tupakkalain mukaisen vähittäismyynnin tarkastus	43
5.3.2	Tupakointikieltojen ja -rajoitusten valvonta.....	44
5.4	Valvontakohteiden tarkastustiheys ja tarkastuksiin käytettävä aika	45
5.5	Valvonnan painopisteet	46
5.6	Kunnan toimesta tapahtuva näytteenotto ja tutkiminen	47
5.7	Maksut	48
6	ELÄINTEN TERVEYDEN JA HYVINVOINNIN VALVONNAN JA ELÄINLÄÄKÄRIPALVELUJEN VALVONTASUUNNITELMA	50
6.1	Johdanto	50
6.1.1	Eläinlääkintähuoltojärjestelmän yleiskuvaus ja tehtävät	51
6.1.2	Toimintaympäristö ja sen muutokset	52
6.2	Voimavarat	52
6.2.2	Henkilökunnan pätevyyden ja osaamisen varmistaminen	54
6.2.3	Yksityinen palvelutarjonta	55
6.3	Tietojärjestelmät	55
6.4	Yhteistyö ja viestintä	58
6.5	Maksut	58
6.6	Valvonnan toimeenpano	59
6.7	Hankkeet ja valvonnan painopisteet	59
6.8	Eläintautivalmius	59
6.8.1	Eläintautiepäilyt ja -tapaukset	60
6.9	Pakollinen ja vapaaehtoinen terveystarkastus	62
6.9.1	Vesiviljelylaitosten terveystarkastus	63
6.9.2	Kyyhkyslakat.....	64
6.9.3	Muu tautiseuranta	64
6.9.4	Eläinten keinollinen lisääntyminen	64
6.10	Eläimistä saatavat sivutuotteet	64
6.10.1	Sivutuotteiden käyttö luonnonvaraisten eläinten ruokinnassa eli haaskakäyttö.....	66
6.10.2	Tarkastustavoite.....	67
6.10.3	Menettelyt säädösten rikkomisista.	68
6.11	Eläinten merkitseminen ja rekisteröinti	68
6.12	Tuonti ja eläinlääkinnällinen rajatarkastus	68
6.12.1	Elävien eläinten ja eläimistä saatavien muiden tuotteiden kuin elintarvikkeiden sisämarkkinakauppa ja vienti.....	68
6.12.2	Sisämarkkinatuonti	69

6.12.3	Sisämarkkinavienti.....	69
6.13	Eläinten hyvinvoinnin valvonta	70
6.13.1	Luvan- ja ilmoituksenvarainen toiminta	71
6.13.2	Teurastamot ja pienteurastamot.....	72
6.13.3	Tukivalvonta.....	72
6.14	Peruseläinlääkäripalvelut	72
6.14.1	Puhelinneuvonta	73
6.14.2	Sairaanhoido	73
6.14.3	Terveydenhoito	74
6.14.4	Eläinten lopetus	74
6.14.5	Todistukset.....	74
6.14.6	Tuotantoeläinten terveydenhuolto	74
6.14.7	Terveydenhuoltopalvelujen kysyntä.....	75
6.14.8	Terveydenhuoltotyön resurssitarve.....	75
6.15	Kiireellinen eläinlääkäriapu	76
6.15.1	Kiireellinen eläinlääkäriapu virka-ajan ulkopuolella	76
6.16	Ajanvaraus	77
6.17	Saatavuus	77
6.18	Toimitilat ja välineet	78
6.19	Osto- ja myyntipalvelut	79
6.20	Perustason ylittävät palvelut	79
6.21	Erikoiseläinlääkäripalvelut	79
6.22	Remissiomahdollisuudet	79
6.23	Laboratoriopalvelut	79
6.24	Suunnitelmien arviointi ja toteutumisen valvonta	80
6.25	Eläinlääkäripalvelujen käytön tilastointi	80
6.26	Laatu	80
6.27	Valitusten käsittely	81
6.28	Toiminnan kehittäminen	81
6.29	Seuranta ja raportointi	81
6.29.1	Annettujen määräysten ja kieltojen noudattamisen valvonta	81
6.29.2	VASU-raportointi	81
6.29.3	Muut viranomaisten pyytämät raportit ja tilastot	81

1 YLEINEN OSA

1.1 Johdanto

Ympäristöterveydenhuollon tehtävänä on yksilöön, väestöön ja elinympäristöön kohdistuva terveyden edistäminen sekä sairauksien ja tapaturmien ehkäisy. Hyvin toimivalla ympäristöterveydenhuollolla voidaan välttää/minimoida epidemioita ja vähentää huomattavasti terveydenhuollon kuormitusta ja sairauksien aiheuttamia poissaoloja työstä. Ympäristöterveydenhuollolla voidaan ehkäistä myös epidemioiden lisäksi monia kroonisia sairauksia, jos ongelmiin puututaan ajoissa (esim. sisäilmaongelmat).

Ympäristöterveydenhuollon lainsäädännön (elintarvikelaki 297/2021, eläinlääkintähuolto-laki 765/2009, terveydensuojelulaki 763/1994 ja tupakkalaki 549/2016) tavoitteena on edistää ja valvoa elinympäristön ja yksilön terveyttä ja turvallisuutta sekä eläinten terveyttä ja hyvinvointia. Lainsäädännössä korostetaan toiminnanharjoittajien omaa vastuuta, mutta viranomaisvalvontaa tarvitaan toiminnan ja tuotteiden määräystenmukaisuuden varmistamiseksi, toimijoiden tasapuolisen kohtelun varmistamiseksi, kuluttajansuojan turvaamiseksi sekä toimijoiden tuotantoedellytysten varmistamiseksi.

Kunnan tulee laatia ja hyväksyä säännöllistä valvontaa koskeva suunnitelma siten, että valvonta on laadukasta ja terveyshaittoja ehkäisevää. Suunnitelmaa laadittaessa on huomioitu ympäristöterveydenhuollon yhteinen valtakunnallinen valvontaohjelmaluonnos vuosille 2025-2028, toimialakohtaisine osuuksineen (terveydensuojelun valvontaohjelma vuosille 2025-2028, tupakkalain valvontaohjelma vuosille 2025- 2028 sekä elintarvikevalvonnan osalta Elintarvikeketjun monivuotinen kansallinen valvontasuunnitelmaluonnos 2025-2028). Ohjelmakaudelle 2025-2028 valtakunnalliseksi valvonnan teemaksi on valittu vaikuttava valvonta ja ydintehtävät. Teemaa on tarkoitus toteuttaa esimerkiksi kartuttamalla osaamista, panostamalla tietoperusteisuuteen valvonnassa sekä varautumalla.

1.2 Toimialue

Haminan lupavaliokunta toimii ympäristöterveydenhuollon vastaavana viranomaisena Haminan kaupungin, Miehikkälän ja Virolahden kunnan alueella. Hamina toimii isäntäkuntana ja vastaa yhteistoimintasopimuksen mukaisesti ympäristöterveydenhuollon palveluiden järjestämisestä Virolahden ja Miehikkälän kunnissa sekä eläinlääkintähuollon osalta myös Kotkan kaupungissa ja Pyhtään kunnassa.

Taulukko 1. Valvontayksikön toimialueen asukasluvut (lähde: tilastokeskus).

Kunta	Asukasluku
Hamina	19 534
Virolahti	2 927
Miehikkälä	1 752
Yhteensä	24 213

1.3 Valvonnan voimavarat ja niiden jakautuminen

Ympäristöterveydenhuollon viranhaltijoita on 4 kaupungineläinlääkäriä, 2 valvontaeläinlääkäriä, 1 klinikkaeläintenhoitaja, 1 terveysinsinööri, 3,5 terveystarkastajaa, hallinnolliset palvelut (ympäristöpäällikkö, toimisto- ja palvelusihteerit, laskutus) ostetaan kaupungin muilta osastoilta noin 0,6 htv. Ympäristöterveydenhuollon käytettävissä on terveysvalvonnassa 4,7 henkilötyövuotta, eläinlääkintähuollossa 5,2 henkilötyövuotta ja

ympäristöterveydenhuollon hallinnossa/avustavissa tehtävissä 0,6 henkilötyövuotta. Eläinlääkintähuollon palvelut järjestetään Haminan, Virolahden ja Miehikkälän lisäksi Kotka-Pyhtää alueelle. Kotka-Pyhtää alueen eläinlääkäreitä ei ole mainittu alla olevassa resurssi taulukossa eikä niitä ole laskettu mukaan resurssiin. Hygieenikkoeläinlääkäri palvelut ostetaan Kouvolan kaupungilta. Taulukossa 2 on esitetty ympäristöterveydenhuollon henkilöstö, virkanimikkeet, vastuualueet sekä käytettävissä oleva henkilöresurssi.

Taulukko 2. Ympäristöterveydenhuollon henkilöstö.

Viranhaltija	Virkanimike	Erityisosaaminen/vastuu alue	Henkilöresurssi
(virka avoinna) sijaisina Elise Sastamala, Cia Laakkonen, Elina Nuotio	kaupungineläinlääkäri	eläinlääkintä eläintautivalvonta eläinsuojelu	0,8 htv
Heidi Rämä	kaupungineläinlääkäri	eläinlääkintä eläintautivalvonta eläinsuojelu	0,8 htv
Tiina Lindholm (virkavapaalla), sijaisena Päivi Miinalainen	kaupungineläinlääkäri	eläinlääkintä eläintautivalvonta eläinsuojelu	0,8 htv
Jenni Hyväkkä (virkavapaalla), sijaisina Jennika Ollila ja Heljä Pekkarinen	kaupungineläinlääkäri	eläinlääkintä eläintautivalvonta eläinsuojelu	0,8 htv
(virka avoinna), sijaisena Magdalena Lagström	valvontaeläinlääkäri	eläinsuojelu eläintautivalvonta sivutuotevalvonta vierasainevalvonta	0,5 htv
(virka avoinna), sijaisena Jenni Hyväkkä	valvontaeläinlääkäri	eläinsuojelu eläintautivalvonta sivutuotevalvonta vierasainevalvonta	0,5 htv
Jessica Sahanen	klinikkaeläinhoitaja	eläinlääkintä	1 htv
virka avoinna, sijaisena Riina Keski-Saari	hygieenikkoeläinlääkäri	elintarvikevalvonta	0,2 htv
Maria Komi	terveysinsinööri	elintarvikevalvonta terveydensuojeluvalvonta tupakkavalvonta	1 htv
Harri Julkunen	terveystarkastaja	elintarvikevalvonta terveydensuojeluvalvonta tupakkavalvonta	1 htv
Katja Lehtonen	terveystarkastaja	elintarvikevalvonta tupakkavalvonta terveydensuojeluvalvonta	1 htv
Tuula Tikerpuu	terveystarkastaja	terveydensuojelu tupakkavalvonta	1 htv
Ei vakituista henkilöä	va. terveystarkastaja	elintarvikevalvonta terveydensuojeluvalvonta tupakkavalvonta	0,5 htv
Tapio Glumoff	ympäristöpäällikkö	hallinto, esittelijä	0,2 htv
Eri henkilöt	toimistosihteerit, palvelusihteerit	hallinto, laskutus, asiakaspalvelu	0,25 htv
Eri henkilöt	vesihuoltolaitokset	näytteenotto	0,1 htv
Eri henkilöt	uima-altaat	näytteenotto	0,05 htv
Yhteensä käytettävissä			10,5 htv

Taulukossa 3 on esitetty voimavarojen jakautuminen eri valvontasektoreille. Suunnitelmallisen valvonnan lisäksi toimialakohtaisissa valvontasuunnitelmissa on arvioitu muuhun valvontatyöhön kuluva aika. Tällaista muuta valvontaa, mikä ei vaadi säännöllisyyttä, ovat erilaiset suunnitelmaan sisältymättömät valvontatapaukset, asumisterveyteen liittyvät tarkastukset ja mittaukset, epidemiaselvitykset, asiakasyhteydenotot sekä näihin liittyvät selvitykset ja valvontatoimet, ilmoitusten ja hakemusten käsittely, lausuntojen valmistelu muille viranomaisille sekä viranomais- ja muu yhteistyö. Myös toimiminen ympäristöterveydenhuollon asiantuntijana, neuvojana ja ohjaajana sekä toiminnan kehittäminen, suunnittelu ja erilaiset raportointitehtävät vaativat voimavaroja. Lisäksi eri lainsäädännöissä määriteltyihin erityistilanteisiin varautumiseen tulee varata riittävästi aikaa ja suunnitelmia on hyvä laatia yhteistyössä muiden viranomaisten ja laitosten kanssa. Muuhun valvontaan käytettävässä ajassa on myös huomioitu matkoihin kuluva aika.

Taulukko 3. Voimavarojen jakautuminen valvottaville toimialoille

	Valvontaan käytettävä kokonaisaika htv
Elintarvikevalvonta	2
Terveysturvallisuuden valvonta	2
Tupakkavalvonta	0,3
Avustava henkilökunta	0,4
Johtaminen/suunnittelu	0,6
Eläinlääkäripalvelut	4,1
Eläinsuojeluvalvonta	1,0
Eläintautivalvonta	0,1
Yhteensä	10,5

Käytettävissä olevien henkilöresurssien arvioidaan riittävän suunnitelman mukaiseen valvontaan sekä suunnitelmaan sisältymättömiin tehtäviin.

1.4 Tarkastuksen sisällön määrittely

Tarkastustoiminta on oleellinen osa selvitettäessä valvottavan kohteen tai toiminnan vaatimuksen mukaisuutta. Tarkastukseen valmistautumisen yhteydessä valitaan tarkastettavat asiakokonaisuudet riskiperusteisesti. Tarkastus voi kohdistua tiloihin, toimintatapoihin kuten omavalvontaan, verkkokauppaan, olosuhteisiin, asiakirjoihin tai tuotteisiin. Yksittäinen tarkastus voi käsittää koko kohteen tarkastuksen tai vain jonkin osa-alueen tarkastuksen. Pelkkä näytteenottokäynti ei ole tarkastus. Tarkastuksen aikana voi tulla esille myös muita kuin ennakkoon tarkastettavaksi suunniteltuja asioita, jotka huomioidaan tarkastuksessa.

Tarkastuksen sisältö määräytyy sen mukaan, millaiseen kohteeseen ja minkä lain perusteella se tehdään. Joihinkin kohteisiin on tarkoituksenmukaista tehdä tarkastus samanaikaisesti useamman lain perusteella. Tarkastuksista tehdään tarkastuspöytäkirja, joka toimitetaan tiedoksi asianosaisille. Tarkastuspöytäkirja voidaan tarvittaessa lähettää myös tiedoksi muille viranomaiselle. Oiva tarkastuksista laaditaan pöytäkirja Vati-tarkastajaohjelman kautta Ruokaviraston mallipohjalle ja lähetetään toimijalle ko. sovelluksesta.

Toimialakohtaisissa valvontasuunnitelmissa on tarkennettu tarkastuksen sisältöä.

1.5 Valvontakohteiden / valvontakohdetyypien tarkastustiheydet

Ympäristöterveydenhuollon valvonta on suunnitelmallista ja säännöllistä, ja se perustuu jatkuvaan riskien arviointiin. Valvontaa suunnataan niihin kohteisiin, joissa sille on eniten tarvetta. Riskien suuruuteen vaikuttavat mm. toiminnan luonne ja laajuus, altistuvien määrä, vaaran vakavuus ja todennäköisyys sekä aikaisemmat valvontatulokset.

Yksittäisen valvontakohteen tarkastustiheyden määrittelyssä on otettu huomioon toimialakohtaisissa valtakunnallisissa valvontaohjelmissa valvontakohdetyypille määritetty riskiluokka sekä toiminnanharjoittajan omavalvonnan tai muun omaehtoisen valvonnan taso, toiminnan laajuus, henkilökunnan asiantuntemus, aikaisempi valvontahistoria sekä tilat, olosuhteet ja varustuksen kunto. Valvontakohdetta voi koskea useampi ympäristöterveydenhuollon toimialakohtainen valvontasuunnitelma.

Valvontakohteiden tarkemmat tarkastustiheydet on määritelty toimialakohtaisissa valvontasuunnitelmissa. Tarkastustiheyksiä määritettäessä on huomioitu valtakunnallisten toimialakohtaisten valvontasuunnitelmien ohjeelliset tarkastustiheydet.

1.6 Tarkastukseen käytettävä aika

Valvontakohdetyypin tarkastukseen keskimääräisesti käytettävän ajan määrittelyssä otetaan huomioon tarkastuksen valvontakohdetyypin, kohteenvolvontahistoria, tarkastuksen valmistelu, tarkastuksen sisältö sekä tarkastuskertomuksen laatiminen. Yhteen tarkastukseen varataan aikaa vähintään kaksi tuntia, vaativimmat kohteet vaativat jopa yhden tai useamman henkilötyöpäivän.

Matkoihin käytettävää aikaa ei huomioida kohdekohtaisessa tarkastussuunnitelmassa, mutta se otetaan huomioon arvioitaessa kokonaisresurssi tarvetta.

Tarkastusaikaa kirjattaessa tietojärjestelmiin ja myös laskutuksessa, tarkastukseen käytettyyn aikaan sisällytetään tarkastukseen valmistautuminen (esim. perehtyminen asiakirjoihin), tarkastuksen suorittaminen sekä tarkastuspöytäkirjan ja muiden tarvittavien asiakirjojen laatiminen, mikä sisältää myös tietojen tallentamiseen käytettävän ajan tietojärjestelmään.

1.7 Koulutus

Valvontakauden 2025-2028 teema korostaa osaamista. Ympäristöterveydenhuollon toimintaympäristö on poikkeuksellisen laaja, monialainen ja alati muuttuva. Haasteellisessa toimintaympäristössä monipuolisen osaamisen ylläpitäminen ja kehittäminen on keskeisessä roolissa tehtävien toteuttamiseksi laadukkaasti ja tehokkaasti. Pelkästään niin kutsuttujen ydintehtävien, eli lakisääteisten tehtävien, hoitaminen edellyttää monenlaista osaamista sekä sen jatkuvaa ylläpitoa ja kehittämistä.

Valtakunnallisessa valvontaohjelmassa suositellaan keskimääräiseksi koulutusmääräksi kahdeksaa päivää viranhaltijaa kohden. Osaamisen ylläpitämistä varsinaisten koulutuspäivien lisäksi on myös muun muassa työnohjauspäiviin osallistuminen, valvontaverkostoihin osallistuminen sekä erilaisiin keskusvirastojen ohjeisiin perehtyminen.

Talousarvioon on varattu määräraha valvonnankannalta tärkeisiin koulutustilaisuuksiin ja koulutuspäiviin.

Koulutustilaisuuksia järjestävät pääsääntöisesti keskusvirastot eli Ruokavirasto ja Valvira sekä Etelä-Suomen aluehallintovirasto. Valvontayksikön käytössä on taulukko, johon merkitään koulutuksiin osallistumiset. Taulukkoon merkitään koulutuksen nimi, ajankohta, koulutuksen kesto, osallistujia sekä lainsäädäntö, johon liittyviä asioita koulutuksessa käsiteltiin. Aiempina vuosina koulutuspäiviä on kertynyt keskimäärin kahdeksan päivää tai enemmän viranhaltijaa kohden. Koulutusmateriaalit tallennetaan yhteiselle verkko-asemalle, josta kaikki tarkastajat voivat tutustua niihin. Tulevia koulutuksia sekä koulutuksissa esille nousseita asioita käydään läpi viikkopalavereissa.

1.8 Viestintä

Ulkoinen viestintä tapahtuu eri medioiden kautta. Haminan kaupungin internet-sivuilla on osa-alue ympäristöterveydenhuollosta. Miehikkälän ja Virolahden kuntien sivuilta on linkit Haminan kaupungin sivuille. Ohjaus ja neuvonta toimijoille tapahtuu pääasiassa tarkastuskäyntien yhteydessä. Koulutusta järjestetään pyydettyä esim. luentojen muodossa. Tarvittaessa toimijoille laadittua kirjeitä tai muuta materiaalia kuten videoita esimerkiksi lainsäädännön uudistuksista tai muista muutoksista. Myös sosiaalista mediaa käytetään hyväksi viestinnässä.

Elintarvikkeiden tai talousveden aiheuttamista vaaratilanteista ja toimenpiteistä niiden torjumiseksi on varauduttu tiedottamaan tiedotusvälineiden kautta kuntalaisille sekä tarvittaessa myös kohdennetusti erityiskohteita.

Tiedotteet tutkimusprojekteista toimitetaan lupavaliokunnalle ja tiedotusvälineille. Muista valvontaa koskevista asioista tullaan tiedottamaan tarpeen mukaan. Muut normaaliajan erityistilanteita ja poikkeusoloja koskevat tiedotusohjeet ovat valmiussuunnitelmassa.

1.9 Tietojärjestelmät

Valvontakaudella 2025-2028 painotetaan tietoperusteisuutta. Tietoperusteisuuden lähtökohtana on valvontatietokannan (Vatin), ajantasaisuus ja sieltä saatavan valvontatiedon käyttäminen toiminnan kehittämisessä. Valvontaohjelman tavoitteina korostetaan valvontaa harjoittavien viranomaisten tehtävää huolehtia valvonnan tietopohjan luotettavuudesta ja valvonnan tietojärjestelmiin kuten Vatiin (ympäristöterveydenhuollon keskitetty toiminnanohjaus- ja tietojärjestelmä) kirjatun valvontatiedon oikeellisuudesta.

Valvontatietokantaan eli Vatiin kirjataan kaikki valvontakohteita koskevat tiedot ja niihin kohdentuvat toimenpiteet, sisältäen tarkastukset, havainnot ja näytteenotot. Tietokannassa määritetään myös jokaisen suunnitelmallisesti valvottavan kohteen tarkastustiheys, riskinarviointiin perustuen. Uudet kohteet lisätään Vatiin pääsääntöisesti vireille tulon myötä. Vireille tulon muoto voi vaihdella, ollen esimerkiksi toimijan hakemus tai ilmoitus tai toisen viranomaisen tekemä asian käsittelyn siirto. Vatin päivittäminen on luonteeltaan jatkuva. Toimiva tietojärjestelmä on valvontaviranomaisten tärkeä työkalu ja siihen liittyvä työ ja ylläpito vaatii voimavaroja.

Muita ympäristöterveydenhuollon käytössä olevia tietojärjestelmiä ovat muun muassa Turre (Tupakkarekisteri), Valmu (asiankirjojen hallintaohjelma) sekä Tweb (asiankirjojen hallintaohjelma).

1.10 Valvonnan maksullisuus

Kuntien ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelman mukainen valvonta on pääsääntöisesti maksullista. Valvontamaksuilla on merkitystä ympäristöterveydenhuollon resurssien turvaamisessa, vaikka perityt maksut eivät kata kaikkia valvonnasta aiheutuvia kustannuksia.

Ympäristöterveydenhuollon lakien (pois lukien tupakkalaki) yhteisenä lähtökohtana on, että valvontasuunnitelmien mukaisista tarkastuksista peritään taksan mukainen maksu. Myös kohteen hyväksymishakemuksen käsittely, ilmoituksen käsittelyn ja niihin liittyvät tarkastukset sekä uusintatarkastukset ovat maksullisia. Suoriteperusteisten maksujen periaatteena on, että valvonnasta perittävät maksut eivät ylitä todellisia kustannuksia.

Vuoden 2022 alusta lähtien elintarvike- ja terveydensuojelulakien perusteella ilmoitusvelvollisilta toiminnanharjoittajilta on peritty vuosittainen veroluonteinen valvonnan perusmaksu. Maksu on suuruudeltaan 150 euroa. Perusmaksulla katetaan sellaisen suunnitelmallisen valvonnan kuluja, jolle ei voida määrittää suoriteperusteista maksua tai johon suoriteperusteinen maksu ei muuten sovellu. Maksulla parannetaan valvonnan kustannusvas- taavuutta ja mahdollistetaan valvontakeinojen monipuolinen hyödyntäminen. Jotkin ilmoitusvelvolliset toiminnot ovat maksusta vapautettuja.

Tupakkalain perusteella toimijoilta peritään veroluonteinen valvontamaksu, joka voi ylittää valvonnan todelliset kustannukset tupakkalaissa säädetyin edellytyksin. Perusteita on avattu tarkemmin valtakunnallisessa tupakkalain valvontaohjelmassa.

Talousarviossa on varauduttu erityistilanteisiin liittyvään näytteenottoon ja laboratoriokustannuksiin, joita ovat esimerkiksi ruokamyrkytys- ja vesiepidemioiden selvittäminen.

Tarkemmin maksujen määräytymisestä on toimialakohtaisissa valvontasuunnitelmissa sekä maksutaksassa.

1.11 Laboratoriot joihin valvonta tukeutuu

Elintarvikelaki ja terveydensuojelulaki edellyttävät, että valvontasuunnitelmassa on esitettävä hyväksytyt laboratoriot, joihin valvonta tukeutuu.

Ympäristöterveydenhuolto käyttää seuraavia Ruokaviraston hyväksymiä laboratorioita:

Elintarvikkeet, yksityiset talousvedet, verkostovedet, uimavedet
 Kymen ympäristölaboratorio Oy
 Patosillantie 2, 45700 Kuusankoski

Asumisterveyteen liittyvät näytteet (mm. pölyt, kuidut, mikrobitutkimukset)
 Työterveyslaitos/Kuopio
 Neulaniementie 4, 70210 Kuopio / Työympäristölaboratoriot, 00032
 TYÖTERVEYSLAITOS p. 030 474 2262 (mikrobit)
 Työterveyslaitos/Helsinki
 Topeliuksenkatu 41 b, 00250 Helsinki / PL 40 00032 TYÖTERVEYSLAITOS
 (Helsinki) p. 030 474 2964 (kemia, asbesti ja pölyt)

Tarvittaessa käytetään muita laboratorioita, jotka ovat hyväksytyjä tekemään viranomaisvalvonnan laboratoriotutkimuksia.

Kymen ympäristölaboratorio Oy:llä, Haminan kaupungilla, Miehikkälän ja Virolahden kunnalla on sopimus laboratoriopalveluiden saatavuudesta myös virka-ajan ulkopuolella iltaisin ja viikonloppuisin erityistilanteiden kuten talousvesi- tai ruokamyrkytys-epidemian varalta. Laboratorion kanssa on myös sovittu ennakkotiedon välittämisestä puhelimitse ja sähköpostilla jo ennen tulosten lopullista varmistumista esim. vesi- tai elintarvikkeenäytteiden laatuvaatimusten ylittyessä.

Näytteenottosuunnitelmat ovat toimialakohtaisissa valvontasuunnitelmissa.

1.12 Häiriötilanteisiin varautuminen

Häiriötilanteisiin on varauduttu valmiussuunnitelmassa. Valmiussuunnitelman ajantasaisuus tullaan tarkastamaan ohjelmakaudella ja mahdollisia häiriötilanteiden opeja hyödynnetään suunnittelussa. Mahdolliset terveysvaaratilanteet ja niiden takia tehdyt selvitykset ja toimenpiteet kirjataan Vatiin sekä tarvittaessa rymy-järjestelmään.

Epidemiatilanteita varten kaupungissa toimii selvitystyöryhmä, johon kuuluu Kymenlaakson hyvinvointialueen tartuntatautilääkäri ja tartuntatautihoitaja, terveysinsinööri, kaksi terveystarkastajaa, kunnan eläinlääkäri, vesihuoltopäällikkö ja kunnallistekniikan päällikkö sekä puolustusvoimien hygieenikkoeläinlääkäri. Työryhmä kokoontuu epidemiatilanteissa tarvittavissa määrin. Varsinaisesta selvitystyöstä on laadittu toimintaohje, josta käy tarkemmin ilmi tarvittavat toimenpiteet epidemiatilanteessa, vastualueet sekä yhteystiedot.

Häiriötilanteissa toimimista harjoitellaan etukäteen tarpeen ja mahdollisuuksien mukaan. Harjoituksissa testataan valmiussuunnitelman ja organisaation toimivuutta poikkeusoloissa. Mahdolliset terveysvaaratilanteet ja niiden takia tehdyt selvitykset ja toimenpiteet kirjataan Vatiin. Valvontayksikkö osallistuu mahdollisuuksien mukaan valmiusharjoituksiin.

1.13 Valvontasuunnitelman toteutumisen arviointi

Vuosittain arvioidaan valvontasuunnitelman toteutuminen lupavaliokunnassa. Arviointia hyödynnetään paikallisen ympäristöterveydenhuollon valvonnan kehittämisessä, valvonnan toimivuuden varmistamisessa ja uusien suunnitelmien laadinnassa. Myös saatua palautetta AJO-käynneiltä, auditoinneista tai muuta palauteta, käytetään hyväksi valvonnan kehittämisessä. Arvioinnissa kuvataan tarkastusten kattavuus, tarkastusten ja näytteiden toteuma valvontakohdetyypeittäin sekä valvonnasta saatujen tulojen kohdentuminen. Valvontasuunnitelman toteutumisen arvioinnissa tarkastellaan kuinka kattavasti suunniteltu toiminta ja siten suunnitellut tarkastukset ovat toteutuneet. Valvonnankattavuus arvioidaan valvontakohdetyypeittäin. Lisäksi tarkastellaan, onko kaikkien toimialojen valvontaa tehty kattavasti sekä valvonnan painopistealueiden ja valvontaprojektien toteutumista. Tarvittaessa kerrotaan syyt ja perustelut mahdollisesti toteutumatta jääneiden tavoitteiden osalta tai mahdolliset poikkeamat sekä vaadittavat toimenpiteet, jotta tavoitteet toteutuisivat seuraavalla tarkastusjaksolla. Arvioinnin sisältö perustuu Ympäristöterveydenhuollon yhteisen valtakunnallisen ohjelman ohjeisiin sekä aluehallintoviraston antamiin ohjeisiin. Taulukossa 4 on esitetty pääpiirteissään, mitä arviointi pitää sisällään.

Taulukko 4. Kunnan valvontasuunnitelman toteutumisen arviointi

Arviointikohde	Tarkastelu ja selvitys
Suunnittelun toiminnan ja valvonnan tehokkuus ja kattavuus	<ul style="list-style-type: none"> - valtakunnallisten ja omien tavoitteiden toteutuminen - valvonnan tulokset ja seurattavien mittareiden tulokset - kaikkien toimialojen valvonnan kattavuus
Tarkastusten ja näytteiden määrä (suhteessa valvontasuunnitelmaan ja valvontatarpeeseen)	<ul style="list-style-type: none"> - toteutuneiden tarkastusten lukumäärästä - näytteenoton toteutuminen - valvontahankkeiden ja -projektien toteuttaminen ja niihin osallistuminen - trendiseuranta esim. viiden vuoden aikajänteellä
Toiminnan laadullinen arviointi ja valvonnan vaikuttavuus	<ul style="list-style-type: none"> - ympäristöterveydenhuollon valvonnan tavoitteiden saavuttaminen <ul style="list-style-type: none"> - ympäristöterveydenhuollon yhteiset tavoitteet - toimialakohtaiset tavoitteet - valvontayksikön omat tavoitteet - valvonnan vaikuttavuuden arviointi
Valvonnasta saadut tulot ja niiden kohdentuminen	<ul style="list-style-type: none"> - valvonnasta kertyvät maksutulot toimialoittain - valvonnasta saatujen tulojen kohdentuminen tieto siitä onko valvonnasta saadut tulot kohdennettu ympäristöterveydenhuollon valvonnan kehittämiseen
Voimavarat	<ul style="list-style-type: none"> - voimavarojen määrä suhteessa lainsäädännön vaatimuksiin, valvontatarpeeseen ja suunniteltuun toimintaan - selvitys, paljonko voimavaroja on käytetty ennalta suunniteltuihin valvontatehtäviin ja kuinka paljon muihin tehtäviin - valvonnan tehokkuuden toteutuminen
Toiminnan kehittämistarpeet	<ul style="list-style-type: none"> - toiminnan kehittämistarpeiden analysointi - toiminnan kehittämisen toimenpiteet, joilla tilannetta parannetaan seuraavalla toimintavuodella
Auditoinnit, AJO-käynnit ja muu saatu palaute	<ul style="list-style-type: none"> - eri palautteista saadut hyvät käytännöt sekä kehitettävät ja korjattavat asiat

Valvontasuunnitelmien toteutumisen raportointi tehdään VATI-järjestelmän avulla ja siitä laaditaan arviointiraportti. Valiokunta käsittelee arviointiraportin ja raportti toimitetaan tiedoksi aluehallintovirastoon.

2 TERVEYDENSUOJELUN VALVONTASUUNNITELMA

2.1 Terveydensuojelun tarkoitus ja tehtävä

Terveydensuojelulain 763/1994 tarkoituksena on väestön ja yksilön terveyden ylläpitäminen ja edistäminen. Kunnan tekemä terveydensuojeluvalvonta perustuu terveydensuojelulakiin (763/1994), terveydensuojeluasetukseen (1280/1994) ja asetukseen asunnon ja muun oleskelutilan terveydellisistä olosuhteista sekä ulkopuolisten asiantuntijoiden pätevyysvaatimuksista (545/2015). Talousvesien osalta valvonta perustuu asetukseen talousveden laatuvaatimuksista ja valvontatutkimuksista (1352/2015 ja 401/2001). Uimavesiä puolestaan valvotaan uimahalleihin, kylpylöihin ja uimarantoihin liittyvien asetusten (315/2002, 354/2008 ja 177/2008) nojalla.

Terveydensuojelulain mukaisen valvonnan tavoitteena on suojella ihmisen terveyttä mm. huomioimalla terveydensuojelu yhteiskunnan eri toimintoja suunniteltaessa. Terveydensuojeluun kuuluu terveyshaittojen ennalta ehkäisy ja todettujen haittojen poistaminen tai vähentäminen. Terveyshaittoja voi syntyä esimerkiksi talousveden ja uimaveden laadusta, puutteellisesta hygieniasta sekä asuntojen, koulujen ja julkisten tilojen sisäilman laadun seurauksena. Terveydensuojelua koskeva toimintaympäristö on muutoksessa ja terveydensuojelulla tulisi olla valmiutta myös tarkastella uusia, esimerkiksi ilmastonmuutoksen ja pandemioiden kautta mahdollisesti kehittyviä riskejä. Nähtävissä on mm. pitkittyneisiin hellejaksoihin liittyvien haitallisten terveysvaikutusten lisääntyminen erityisesti herkissä väestöryhmissä.

Ohjelmakauden 2025-2028 aikana on meneillään terveydensuojelulain kokonaisuudistus. Terveydensuojelulaki on kaikista ympäristöterveydenhuollon erityislaeista vanhin. Uudistuksen myötä terveydensuojelulaissa on tarkoituksena säätää kattavammin muun muassa viranomaisvalvonnasta ja hallintomenettelyistä sekä viranomaisten käyttämistä tietojärjestelmistä. Uudistuksessa myös täsmennetään laissa säädetyt asiantuntijoiden pätevyysvaatimuksia ja eri viranomaisten välisiä toimivaltuuksia. Lisäksi häiriötilanteita ja varautumista koskevia pykälä tarkastellaan ja tarvittaessa selkeytetään. Uudistuksessa tarkastellaan laajemminkin säädösten toimivuutta ja ajantasaisuutta. Samalla kokonaisuudistuksen tavoitteena on muuttaa lakia siten, että se vastaisi ympäristöterveydenhuollon sektorin muuta lainsäädäntöä.

Terveydensuojelulain kokonaisuudistuksen vuoksi terveydensuojelun valtakunnallisessa valvontaohjelmassa vuosille 2025–2028 ei ole tehty laajakantoisia muutoksia linjauksiin tai valvontakäytäntöihin.

2.2 Valvonnan kohteet

Terveydensuojelulain mukaiset suunnitelmallisen valvonnan kohteet kuuluvat joko luvanvaraisuuden tai ilmoitusvelvollisuuden piiriin. Toimijan tulee tehdä hyvissä ajoin ennen toiminnan aloittamista viranomaiselle terveydensuojelulain 13 tai 18 a §:n mukainen ilmoitus tai 18 §:n mukainen hakemus. Ilmoitukset käsittelystä toimijalle lähetetään todistus ilmoituksen vastaanottamisesta. Hakemuksista viranomaisen tekee päätöksen. Ilmoituksen/hakemuksen käsittelyn jälkeen kohde tulee suunnitelmallisen ja säännöllisen valvonnan piiriin.

Terveydensuojelulain liitteessä on määritelty ilmoitusvelvollinen toiminta:

- 1) majoitustoimintaan tarkoitettu tila

2) yleisölle avoin kuntosali, liikuntatila, sauna, kylpylä, uimahalli, maauimala ja uimaranta

3) päiväkotia ja lasten ja nuorten kokoontumiseen liittyvän toiminnan järjestämisaika sekä esi- tai perusopetusta, ammatillista koulutusta, lukiokoulutusta, korkeakoulutusta, taiteen perusopetusta tai vapaata sivistystyötä järjestävä oppilaitos tai sen opetuksen järjestämisaika

4) jatkuvaa hoitoa antava sosiaalihuollon toimintayksikkö

5) solariumpalvelu, ihoa rikkova toiminta ja erityistä hygieniaa edellyttävä kauneushoitola

6) sellainen muu kuin 1–5 kohdassa tarkoitettu huoneisto ja laitos sekä sellaiset toiminnot, joista voi aiheutua niiden käyttäjämäärä tai luonne huomioon ottaen terveyshaittaa

7) terveydenhuollon toimintayksikkö, ensisijaisten tilojen vesilaitteistojen riskinhallinnan valvonta

18 §:n mukainen talousvettä toimittava laitos (luvanvarainen)

18 a §:n mukainen talousvettä toimittava laitos, jonka toimittaman veden määrä on vähintään 10 kuutiometriä vuorokaudessa tai vähintään 50 henkilön tarpeisiin

18 a §:n mukainen talousvettä toimittava laitos, jonka toimittaman veden määrä on vähemmän kuin 10 kuutiometriä vuorokaudessa ja alle 50 henkilön tarpeisiin

18 a §:n mukainen talousveden otto omilla laitteilla käytettäväksi osana julkista tai kaupallista toimintaa

18 a §:n mukainen yhteisessä käytössä oleva vedenottamo tai vesisäiliö, kun vettä otetaan vedenkäyttäjien omilla laitteilla vähintään 50 henkilön tarpeisiin tai vähintään 10 kuutiometriä vuorokaudessa

Terveydensuojelun suunnitelmalliseen valvontaan eivät kuulu kohteet, joissa oleskelu on lyhytaikaista ja jotka todennäköisesti eivät aiheuta terveyshaittaa. Näitä kohteita voivat olla muun muassa:

- eläinten pitoon tarkoitettu rakennus tai aitaus asemakaava-alueella tai muulla vastaavalla alueella
- bingohallit, pelisalit ja -kasinot, tanssisalit ja -lavat
- kirkot, merimieskirkot sekä muut uskonnollisten yhdistysten tilat
- luentosalit ja auditoriot muualla kuin koulujen tai oppilaitosten yhteydessä
- teatterit, elokuvateatterit, ooppera- ja konserttisalit, sirkukset, baletti
- juhlahuoneistot sekä muut esityksiin ja tapahtumiin tarkoitettut sisätilat
- muut kokoontumis- ja juhlahuoneistot
- työtilat asuinrakennuksessa tai alueella, jossa on asuinhuoneistoja
- parturi- ja kampaamotoiminta
- hautausmaat, yksityiset hautapaikat ja eläinten hautausmaat

Ilmoitusvelvollisuuden ulkopuolella olevien kohteiden valvontaa tehdään valitusten perusteella. Nämä yllättävät valvontatapaukset ovat kuitenkin ensisijaisia suhteessa säännölliseen valvontaan, sillä yleensä niiden taustalla on terveyshaittaepäily.

2.3 Tarkastuksen määrittely ja sisältö

Säännöllinen valvonta on prosessi, johon tarkastus kuuluu yhtenä keskeisenä valvontatoimena. Tarkastuksen tavoitteena on selvittää, aiheutuuko toiminnasta terveyshaittaa tai esiintyykö tarkastuskohteessa sellaisia tekijöitä ja olosuhteita, joiden vuoksi terveyshaitta voi syntyä. Mikäli tarkastuksessa todetaan puutteita toiminnassa tai olosuhteissa, antaa terveydensuojeluviranomainen haitan estämiseksi ja tilanteen korjaamiseksi tarpeelliset ohjeet, toimenpidekehotukset tai -määräykset. Tarkastukseen

liittyy tavallisesti aistinvaraista tarkastelua ja arviointia sekä mahdollisesti mittauksia ja näytteenottoa jatkotutkimuksia varten. Asiakirjatarkastukset ovat myös osa valvonnan prosessia. Tarkastukset voivat olla paikan päällä tehtäviä tarkastuksia tai etätarkastuksia asiakirjojen perusteella.

Terveysvalvonnan tarkastukset tehdään pääosin ennalta sovittuun ajankohtaan, koska tarkastus edellyttää toiminnasta vastaavan henkilön paikalla oloa. Liitteessä 2 on kohdetyyppinen tarkastusten sisältö pääpiirteittäin. Tarkastuksiin yhdistetään mahdollisuuksien mukaan muun lainsäädännön piiriin kuuluvia tarkastuksia, kuten esim. tupakkalain ja elintarvikelain mukaisia tarkastuksia. Talousvettä toimittavien laitosten (asetukset 1352/2015 ja 401/2001) osalta tarkastusten kohteina ovat vedenjakelualueet ja vedenottamot.

Tarkastuksesta laaditaan aina viipymättä tarkastuskertomus, johon merkitään valvonnan tarkoitus, käytetyt menetelmät, valvonnan tulokset sekä tarvittaessa asianomaiselta toimijalta edellytettävät toimenpiteet, ohjeet ja määräykset. Valvira on laatinut yhteistyössä valvontayksiköiden kanssa VATI-tarkastuslomakepohjat terveydensuojelulain suunnitelmallista valvontaa varten. Suunnitelmallisten tarkastusten pöytäkirjat laaditaan VATI-lomakepohjille.

2.4 Valvontakohteiden riskinarviointi ja tarkastustiheys

Valvontasuunnitelman mukaiset kohteet tarkastetaan säännöllisesti ja siten, että oleellimmat terveydensuojelun näkökohdat tulevat katetuiksi tarkastuksissa (liite 2).

Tarkastustiheyksiä määrittelyssä on käytetty lähtökohtana Valviran riskinarviointiin perustuvia kohdekohtaisia tarkastustiheyksiä. Terveydensuojelulain mukaiset, suunnitelmallisen valvonnan kohteet on jaettu kolmeen riskiluokkaan, joiden perusteella määräytyy valvontakohdetyypin yleinen tarkastustiheys. Valvontayksikön oman riskinarvioinnin perusteella kohdekohtaista tarkastustiheyttä voidaan lisätä tai vähentää tarpeelliseksi katsotulla määrällä. Riskinarviointi perustuu toiminnasta aiheutuviin terveysuhkiin ja/tai valvottavan tilan olosuhteisiin, joista voi aiheutua terveyshaittaa. Säännöllisen valvonnan vähimmäistarkastustiheys on kuitenkin 0,2 eli yksi tarkastus viiden vuoden välein. Vertailtaessa erilaisten toimintojen riskejä tarkastellaan seuraavassa esitettyjä seikkoja, joilla on vaikutusta riskien toteutumiseen, niiden hallintaan ja valvontaviranomaisten tekemän valvonnan tarkastustiheyteen.

Merkittäviä tekijöitä riskinarvioinnin kannalta ovat:

- Altistuvien ihmisten määrä ja erityisryhmä (lapset, nuoret, vanhuksat, liikuntarajoitteiset, sairaat)
- Tuleeko asiaa tarkastella kiireisenä
- Altistavan olosuhteen, tekijän ja tekijöiden määrittely
- Mitä terveysvaikutuksia olosuhteella, tekijällä tai tekijöillä on
- Altistuksen kesto ja/tai toistuvuus (jatkuva tai tilapäinen oleskelu),
  - Esimerkiksi ajallinen altistusaika: "1 tunti – 24 tuntia", "kerran kuukaudessa", "viisi kertaa päivässä"
- Käytettävissä olevat valvonnan tulokset
- Onko toiminta ilmoitus- tai hyväksymispäätöksen mukaista
- Tilojen kunto, kunnossapito, riittävyys ja soveltuvuus harjoitettavaan toimintaan
- Toiminnanharjoittajan omavalvonta ja asiantuntemus sekä resurssit
- Tiedottaminen ja varautuminen häiriötilanteisiin

Osassa talousvesikohteita ohjeellisia tarkastustiheyksiä on laskettu riskinarvioinnin perusteella. Perustelut tarkastustiheyksien laskulle on merkitty vatiin.

Haminan, Miehikkälän ja Virolahden suunnitellut tarkastukset ovat liitteenä 1. Tarkastustiheydet on määritelty Valviran valtakunnallisessa valvontaohjelmassa olevan kolmiportaisen riskiluokan mukaan. Tarkastustiheydet on määritetään kullekin toiminnalle erikseen. Ohjeellisista tarkastustiheyksistä voidaan poiketa laskemalla tai nostamalla tarkastustiheyttä

2.5 Valvontaan käytettävä aika

Suunnitelman mukaiseen tarkastukseen keskimääräisesti käytettävän ajan määrittelyssä otetaan huomioon tarkastus, valmistelu, sisältö sekä pöytäkirjan laatiminen. Lisäksi voimavarojen suunnittelussa on otettu huomioon matka-aika sekä laskutukseen kuluva aika.

Terveysterveystoiminnan valvontaan arvioidaan käytettävän yhteensä 2 htv. Resursseista 1,5 htv käytetään terveysterveystoiminnan 13 §:n mukaisten kohteiden valvontaan ja muuhun suunnitteleemattomaan terveysterveystoiminnan valvontaan sekä talous- ja uimavesivesivalvontaan. Asumisterveysvalvontaan arvioidaan käytettäväksi 0,5 htv:tä. Terveysterveystoiminnassa merkittävä osuus resursseista käytetään suunnitelman ulkopuoliseen valvontaan. Tällaista valvontaa on mm. epidemiaselvitykset, asiakasyhteydenotot sekä näihin liittyvät selvitykset ja valvontatoimet, todistukset kansainvälisessä liikenteessä olevien alusten saniteettitoimenpiteistä ja saniteettitoimenpiteistä vapauttamisesta, ilmoitusten ja hakemusten käsittely, häiriötilanne suunnitelman ylläpitäminen, sidosryhmätyö, lausuntojen valmistelu muille viranomaisille. Myös toimiminen terveysterveystoiminnassa asiiantuntijana, neuvojana ja ohjaajana sekä toiminnan kehittäminen ja erilaiset raportointitehtävät vaativat voimavaroja. Terveysterveystoiminnan 8 §:ssä määriteltäviin erityistilanteisiin varautumiseen on myös varattava riittävästi aikaa.

2.6 Valvonnan maksullisuus

Terveysterveystoiminnan mukaan kunnan valvontaviranomaisen tulee periä toiminnanharjoittajalta maksu käsittelemistään ilmoituksista ja luvista sekä kunnan valvontasuunnitelmaan sisältyvästä säännöllisen valvonnan tarkastuksesta ja näytteenotosta. Maksu peritään tarkastukseen tai näytteenottoon kuluneen ajan perusteella. Maksullista on myös terveysterveystoiminnan 13 §:n nojalla tehtyjen ilmoitusten ja 18 §:n nojalla tehdyn hakemuksen perusteella annettujen määräysten valvonta sekä 20 § nojalla tehdyn riskinarvioinnin hyväksyminen.

Suoriteperusteisten maksujen lisäksi toiminnanharjoittajilta peritään veroluonteinen vuotuinen valvonnan perusmaksu. Perusmaksulla katetaan sellaisen suunnitelmallisen valvonnan kuluja, jolle ei voida määrittää suoriteperusteista maksua tai johon suoriteperusteinen maksu ei muuten sovellu. Näitä ovat esimerkiksi toiminnanharjoittajalle tarjottava omavalvonnan tuki, koulutus ja terveyshaittojen ehkäisyyn tähtäävä asiiantuntija-apu toiminnan suunnittelun yhteydessä. Lisäksi maksulla katetaan muun muassa talousveden, uimaveden ja allasveden valvontaan liittyvien valvontatutkimusohjelmien, seurantakalenterien ja näytteenottosuunnitelmien laatimista sekä esimerkiksi vesiepidemioiden selvittämiseen liittyvää työtä. Maksu on määrältään 150 euroa. Perusmaksun piirissä olevat kohteet on määritetty terveysterveystoiminnan liitteessä.

2.7 Kunnan toimesta tapahtuva näytteenotto ja näytteiden tutkiminen

Terveysturvallisuuslaki ja sen perusteella annetut säädökset määrittelevät tarvittavat näytemäärät ja näytteistä tehtävät analyysit.

Talousveden laatuvaatimukset ja näytteenotto on määritelty seuraavissa säädöksissä:

- STM:n asetus (1352/2015) talousveden laatuvaatimuksista ja valvontatutkimuksista (+muutos 683/2017)
- STM:n asetus (401/2001) pienten yksiköiden talousveden laatuvaatimuksista ja valvontatutkimuksista

Uimavesien laatuvaatimukset ja näytteenotto on määritelty seuraavissa säädöksissä:

- Allasvedet
STM:n asetus (315/2002) uimahallien ja kylpylöiden allasveden valvontatutkimuksista ja laatuvaatimuksista
- Uimarantavedet
STM:n asetus (354/2008) pienten yleisten uimarantojen valvonnasta.
STM:n asetusta (177/2008) yleisten uimarantojen uimaveden laatuvaatimuksista ja valvonnasta
- Talviuintipaikat
Valviran ohje Dnro 6599/11.02.02.02/2009

Muut näytteet terveysturvallisuudessa

- Muu suunnitelmalliseen valvontaan liittyvä näytteenotto voidaan kohdistaa tarpeen mukaan esimerkiksi valvontakohteen siivoustoiminnan omavalvonnan toimivuuden ja oman siivoustoiminnan tehokkuuden tarkistamiseen puhtausnäyttein.
- Terveysturvallisuuden valvontakohteiden osalta joudutaan joskus selvittämään esimerkiksi sisäilman laatua erilaisilla näytteenottoilla ja mittauksilla.
- Epidemia- ja häiriötilanteissa otetaan näytteitä tilanteen selvittämiseksi
- Muutamien uima-allasvesikohteiden osalta on sovittu omavalvontanäytteiden ottaminen niin että viranhaltija ottaa näytteet

Haminassa, Miehikkälässä ja Virolahdella osan suunnitelman mukaisista näytteistä ottaa vesilaitosten tai uimahallien / -altaiden työntekijät. Näytteenottajat ovat suorittaneet talous- tai allasvesihygienista osaamista osoittavan testin. Näytteenottajia on myös opastettu ja ohjeistettu näytteenottoon ja heille järjestetään ohjausta/koulutusta tarvittaessa.

Yksittäisille uima-altaille ja uimarannoille laaditaan kohdekohtainen näytteenottosuunnitelma, jonka mukaisesti näytteenotto toteutetaan. Myös talousvesikohteilla on erilliset näytteenottosuunnitelmat. Liitteessä 1 on esitetty suunniteltujen näytteiden määrät kohdetyypeittäin. Näytteet tutkitaan Kymen ympäristölaboratoriossa. Poikkeus- ja häiriötilanteisiin on erillinen sopimus Kymen ympäristölaboratorion kanssa.

2.8 Terveysturvallisuuden painopistealueet

Ympäristöterveydenhuollon yhteisen valtakunnallisen valvontaohjelman teemana on vaikuttava valvonta ja ydintehtävät. Tätä teemaa tukevat valtakunnallisen terveysturvallisuuslain valvontaohjelman painopisteet, joita ovat talousvesivalvonnan uudet sisällöt, osaaminen ja paikalliset tarpeet viranomaisvalvonnassa sekä valmius ja varautuminen terveysturvallisuudessa.

Taulukko 1. Terveysturvallisuuden painopistealueet ohjelmakaudella 2025-2028.

Terveydensuojelun painopisteet (2025-2028)
Talousvesivalvonnan uudet sisällöt <ul style="list-style-type: none"> - Alueellinen yhteistyö - Riskienhallintasuunnitelmat - Ensisijaisten tilojen vesilaitteistojen riskienhallinta
Osaaminen ja paikalliset tarpeet viranomaisvalvonnassa <ul style="list-style-type: none"> - Toiminnanharjoittajien omavalvonnan ja paikallisten tarpeiden sekä erityispiirteiden huomioon ottaminen riskinarviossa - Asumisterveysasioissa ajantasaiseen tietoon perustuva ohjaus ja valvonta, oman osaamisen kehittäminen ja ylläpito sekä yhteistyön ja ennakkoinnin edistäminen
Valmius ja varautuminen terveydensuojelussa <ul style="list-style-type: none"> - Häiriötilanteisiin varautuminen ja suunnitelmien päivittäminen ja yhteensovittaminen. - Yhteistyön vahvistaminen hyvinvointialueiden kanssa. - Osallistuminen häiriötilanne- tai valmiusharjoitukseen lähtökohtaisesti vuosittain.

Terveydensuojelun osalta vuodelle 2025 ei ole suunniteltu omia valvontahankkeita eikä projekteja. Toisen valvontayksikön kanssa on ollut parin vuoden ajan yhteisprojekti ensisijaisten tilojen vesilaitteistoista ja tämä hanke saatetaan loppuun.

Talousvesivalvonnan uudet sisällöt

Talousvesivalvonnassa valtakunnallisen valvontaohjelman alueellisen yhteistyöntavoitteena on saada perustettua aktiivisesti toimivia ja säännöllisesti kokoontuvia yhteistyöryhmiä. Kymenlaakson ja Etelä-Karjalan alueella toimii ELY-keskusvetoinen vesihuollon alueellinen yhteistyöryhmä, jonka kokouksiin osallistutaan säännöllisesti.

Riskienhallintasuunnitelmien osalta valvotaan, että talousvettä toimittavat laitokset tarkistavat riskienhallintasuunnitelmansa ajoissa ja jo ennen valvontatutkimusohjelmien tarkistamista. Tarkastuksilla kiinnitetään huomiota riskienhallintasuunnitelmien ajantasaisuuteen ja annetaan opastusta ja neuvontaa ja suunnitelmia päivitetään yhteistyössä toimijoiden kanssa.

Ensisijaisten tilojen omistajia kannustetaan tekemään vesilaitteistojen riskinarviointeja ja tarvittaessa tehostamaan riskienhallintatoimenpiteitä. Takaraja riskinarviointien ja -hallintatoimien valmistumiselle on 12.1.2029. Ennen siirtymäsäännöksen voimaantuloa ensisijaisten tilojen omistajilta ja haltijoilta ei voida vaatia riskinarviointien ja -hallintatoimenpiteiden tekemistä tai niiden todentamista. Asiaa kuitenkin edistetään antamalla neuvontaa veloitteesta, ohjaamalla tekemään rakennusten vesilaitteistojen riskinarviointit ja kannustamalla legionellabakteerin torjuntaan sekä antamalla muuta asiaan liittyvää neuvontaa. Toisen valvontayksikön kanssa on parin vuoden ajan toteutettu yhteisprojektiä, jonka tavoitteena on laatia neuvota- ja ohjausmateriaalia ensisijaisten tilojen omistajille.

Osaaminen ja paikalliset tarpeet valvonnassa

Terveydensuojelu edellyttää ympäristöterveydenhuollon valvontayksiköltä monenlaista asiantuntemusta ja osaamista. Aluehallintovirastojen sekä Valviran järjestämiin koulutustilaisuuksiin pyritään osallistumaan ja mm. seurataan ajankohtaisia uutiskirjeitä ja alan julkaisuja, tutustutaan uusiin ja päivitettyihin ohjeisiin. Valvonnassa tehdään yhteistyötä alueellisesti muiden valvontayksiköiden kanssa. Lisäksi yhteistyötä ja

yhteistarkastuksia tehdään eri sidosryhmien kanssa kuten pelastus- ja sosiaalitoimen kanssa.

Valmius ja varautuminen terveydensuojelussa

Terveydensuojelulain 8 §:n mukaan kunnan terveydensuojeluviranomaisten on yhteistyössä muiden viranomaisten ja laitosten kanssa ennakolta varauduttava elinympäristöön vaikuttaviin häiriötilanteisiin. Toiminta on suunniteltava niin, että häiriötilanteessa pystytään ehkäisemään, selvittämään ja poistamaan häiriön aiheuttamat terveyshaitat. Häiriön vaikutukset on rajoitettava mahdollisimman vähäisiksi ja häiriöstä toipuminen on käynnistettävä mahdollisimman nopeasti. Valvontaohjelmakaudella 2025–2028 valtakunnallinen valvontaohjelma korostaa varautumisen tärkeyttä terveydensuojelussa ja viranomaisten valmiutta toimia tehokkaasti häiriötilanteissa, joissa tarvittavat toimintatavat, ohjeistus ja viestintä on suunniteltu etukäteen. Ohjelmakauden aikana pyritään osallistumaan yhteen häiriötilanne- tai valmiusharjoitukseen joka vuosi. Valmiussuunnitelman ajantasaisuus tarkastetaan ja suunnitelmaa päivitetään ja kehitetään edelleen.

2.9 Valvontasuunnitelman toteutumisen arviointi ja raportointi

Terveydensuojelun valvontasuunnitelma on tarkistettava tarvittaessa (TsL 6 §, 3 mom.). Valvontasuunnitelman tarkistamisen tarkoituksena on huolehtia siitä, että kunnan valvontasuunnitelma on ajantasainen ja ottaa huomioon mahdolliset muutokset lainsäädännössä, valvontaohjeissa sekä valvontakentässä. Valvontasuunnitelma tarkastetaan vuosittain, vuoden lopussa, ja päivitetään tarvittaessa.

Valvontasuunnitelman toteutumisen arvioinnissa tarkastellaan mm. kuinka kattavasti suunniteltu toiminta ja siten suunnitellut tarkastukset ovat toteutuneet. Valvonnan kattavuus arvioidaan valvontakohdetyypeittäin. Muita arviointikriteereitä ovat valtakunnallisen terveydensuojelulain valvontaohjelman painopisteiden ja omien paikallisten painopistealueiden valvonnan toteutuminen. Lisäksi arvioidaan henkilöstöresurssien työpanoksen kohdentumista sekä saatujen terveydensuojelulain mukaisten maksujen määrää ja niiden kohdistumista. Valiokunnan hyväksymä selvitys terveydensuojelun valvontasuunnitelman toteutumisesta toimitetaan vuosittain maaliskuun loppuun mennessä.

LIITE 1. Terveysturvallisuuden valvontasuunnitelma.

Toimintaluokka	Toimintatyyppi	Riskiluokka	Tarkastustiheys	Valvontakohteiden lukumäärä	Tarkastusten lukumäärä 2025	Näytteiden lukumäärä 2025
Kauneudenhoitoa ja ihon käsittelyä suorittavat huoneistot ja laitokset	Kosmetologiset huoneistot ja laitokset	2-1	0,25	9	1	
	Muu ihon käsittely tai hoito	2-1	0,25	2	2	
	Solarium	2-1	0,2	2	2	
	Tatuointi ja lävistys	2-1	0,25	4	1	
Kokoontuminen, julkiset huvi- ja kokoontumishuoneistot	Lasten ja nuorten kohteet: kerhotilat, nuorisotilat ja leirikeskukset, lasten iltapäiväkerhot, lasten sisäleikkipuistot	2-1	0,25	14	4	
Liikunta ja virkistystoiminta, kuntosalit ja liikuntatilat	Yleinen liikuntatila	1	0,2	12	2	
Liikunta ja virkistystoiminta, uimahallit, kylpylät ja muut yleiset allastilat	Yleiset altaat	3	1	2	2	88
Liikunta ja virkistystoiminta, yleiset uimarannat	Pienet yleiset uimarannat	2	1	10	10	32
	Yleiset uimarannat (EU-uimarannat), huomattava määrä uimareita päivässä	2	1	1	1	5

Majoitustoiminta, majoitushuoneistot	Aamiaismajoitus sekä majoitus maatilamatkailun yhteydessä	2-1	0	2	0	
	Hostellit, kuten retkeilymajat, retkeilyhotellit, kesähotellit, huoneistohotellit, matkustajakoti / motelli, täysihoitola	2-1	0,2	1	0	
	Hotelli	2-1	0,2	2	0	
	Kasarnit	2-1	0,2	7	7	
	Lomakeskusten ja leirintäalueiden mökit	2-1	0,2	3	1	
	Muu loma-asuntojen ammatimainen tarjoaminen	2-1	0	2	2	
	Muu majoitustoiminta	2-1	0	7	0	
Opetustoiminta, koulut ja oppilaitokset	Ammattioppilaitos	2	0,3	2	0	
	Esiopetus	2	0,3	10	2	
	Lukio	2	0,3	2	0	
	Muu aikuiskoulutus	2	0,3	3	0	
	Muut koulut ja oppilaitokset	2	0,3	1	0	
	Peruskoulu	2	0,3	12	2	
Sosiaalihuollon palvelut, lasten päiväkodit ja vastaavat	Päiväkoti, ryhmäperhepäiväkoti	2	0,3	13	6	
Sosiaalihuollon palvelut, Lastenkodit/ lastensuojeluyksiköt ja vastaavat	Ammatilliset perhekodit	2	0,3	1	0	
	Lastenkodit, koulukodit ja nuorisokodit	2	0,3	4	0	

Sosiaalihuollon palvelut, muut sosiaalialan yksiköt	Kehitysvammalaitos, muu kehitysvammaisten yksikkö (tehostettu palveluasuminen)	2	0,3	3	2	
	Muut yksiköt (mielenterveys- ja päihdekuntoutajat; tehostettu palveluasuminen),	2	0,3	1	1	
Sosiaalihuollon palvelut, vanhainkodit ja vastaavat	Vanhusten tehostetun palveluasumisen yksiköt (laitostyyppinen)	2	0,3	9	1	
Talousveden toimittaminen	Talousvettä toimittavan laitoksen vedenjakelualue (401/2001)	2	0,5 tai 0,2	9	3	11
	Talousvettä toimittavan laitoksen vedenjakelualue (1352/2015)	3	1 tai 0,3	10	6	44
Virkistystoiminta, yleisölle avoimet saunat	Saunat	2	0,5	3	2	
Yhteensä				161	60	180

LIITE 2. Valvontakohdetyyppien tarkastusten yleinen sisältö

Kohdetyypit ja tarkastusten sisältö sekä (riskinarviointiin liittyviä tekijöitä)	
<p>Talousvettä toimittavan laitoksen vedenjakelualue (1352/2015)</p>	<p>Tarkastuksella huomioidaan</p> <ul style="list-style-type: none"> • Vedenottamon ympäristön siisteys ja suojaus (vartiointi, hälytys, lukitus, aitaus) • Vedenottamon lähimaasto ja toiminnot sekä muutokset • Käyntitiheys ja huolto, huollon toimivuus, riittävyys ja dokumentointi • Kaivojen rakenne ja kunto sekä niiden ympäristö (vrt. esim. Kaivon paikka -oppaaseen) • Ympäristön tekijät, jotka voivat vaikuttaa veden laatuun tai talousveden toimittamiseen • Veden käsittelytilojen siisteys • Lattiakaivo ja tuuletusaukot/ilmanvaihto • Raakaveden ja lähtevän veden näytteenottopisteiden merkitseminen • Veden takaisinvirtauksen estäminen talousvesiverkkoon • Tilojen siivous ja jätehuolto • Tuhoeläinten torjunta • Henkilökunnan ohjeistus, ohjeistuksen selkeys, kattavuus ja saatavuus sekä henkilökunnan tietäminen ohjeiden olemassaolosta • Henkilökunnan työskentelyhygieniat (tekeekö sama henkilö myös jätevesitöitä ym.) • Henkilökunnan talousvesihygieeninen osaaminen • Kemikaalien käsittely (vastaanottotarkastukset, varastointi, suojaaltaat ja käyttöturvallisuustiedotteet terveyshaitan ehkäisemisen näkökulmasta) • Ovatko talousveden käsittelyssä käytettävät kemikaalit vähintään SFS-EN-standardien mukaisia • Kemikaalipumppujen toimivuuden varmistaminen, esim. lappoilmiön estäminen ja toimintavarmuus häiriöiden aikana • Mittareiden kalibrointi ja kalibroinnin dokumentointi • Henkilökunnan oma käsitys toimintaan kohdistuvista riskeistä ja esiintyneet ongelmatilanteet sekä niiden hoitaminen • Käyttötarkkailu ja sen dokumentointi <p>Asiakirjojen tarkastus</p> <ul style="list-style-type: none"> • Veden laadun tarkkailun tulokset kuluneen vuoden ajalta • Raakaveden ja talousveden laadun kehitys pidemmällä aikavälillä • Käytetyt laboratoriot ja menetelmät • Mahdollisesti esiintyneet häiriöt, erityistilanteet ja toimenpiteet niiden yhteydessä • Talousvettä toimittavalla laitoksella tapahtuneet muutokset • Vedenottamotarkastuksella esille tulleet epäkohdat • Talousvettä toimittavan laitoksen tulevaisuuden suunnitelmat valvontatutkimusohjelman päivitystä silmällä pitäen • Talousvettä toimittavan laitoksen ja valvontaviranomaisten yhteistyö ja sen kehittäminen • Varautuminen (vrt. Valviran malli ”Talousveden laadun turvaaminen erityistilanteissa”) • Suunniteltu ja toteutettu tiedotus erityis- ja normaalitilanteissa • Henkilökunnan koulutus, pätevyys (mm. talousvesihygieeninen osaaminen), salmonellatodistukset ja toiminta • Ulkopuolisten asiantuntijoiden käyttö, koulutus ja pätevyys
<p>Talousvettä toimittavan laitoksen</p>	<p>Tarkastuksella huomioidaan:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Vastaako toiminta siitä tehtyä hakemusta ja hyväksymispäätöstä • Onko aikaisemmillä tarkastuksilla havaitut epäkohdat korjattu

vedenjakualue (401/2001)	<ul style="list-style-type: none"> • Soveltaen samat kuin yllä
Opetustoiminta, koulut ja oppilaitokset	<p>Tarkastuksella huomioidaan:</p> <ul style="list-style-type: none"> • tarkastetaan huoneiston päätöksenmukaisuus • oppilasmäärät ja tilojen riittävyys oppilasmäärään nähden • tehdyt ja suunnitellut muutokset toiminnassa • arvioidaan tilan valoisuus, lämpötila, vetoisuus, meluisuus y.m. vastaavat tekijät. Suoritetaan alustavia mittauksia tarpeen ja mahdollisuuksien mukaan. Pääperiaate on kuitenkin, että toiminnanharjoittaja teettää tarvittavat selvitykset. • arvioidaan huoneiston siisteys ja hygieenisuus yleisesti • tiloihin ei saa tuoda eläimiä tai myrkyllisiä kasveja • rakennuksen ja laitteiden huolto ja ylläpito, tehdyt toimenpiteet, suunnitellut toimenpiteet • arvioidaan erityistoimintojen kuten veistotilojen ja kemianluokkien turvallisuus • piha ja rakennuksen ulkopuoli • huomioidaan lisäksi <ul style="list-style-type: none"> ○ kosteuden mahdollisesti rakenteisiin aiheuttamat merkit ○ erilaiset epämiellyttävät hajut ja niiden lähteet ○ käyttäjien mielipiteet ja havainnot tiloista
Majoitustoiminta, majoitushuoneistot	<p>Tarkastuksella huomioidaan:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Vastaako toiminta siitä tehtyä ilmoitusta ja päätöstä • Yleinen siisteys, siivousohjelma ja välineet • Rakenteiden ja pintojen kunto ja ylläpito • Varustelutaso • Majoitustilat, yleiset tilat, käymälät ja pesu- ja saunatilat • Sisäilman laatu ja ilmanvaihto • Toiminnan haitat ympäristöön • Asiakasmäärät • Tilojen soveltuminen käyttötarkoitukseen • Harjoitettavan toiminnan laatu • Käytettävän talousveden laatu • Jätehuollon järjestelyt
Kauneushoitola ja suorittavat huoneistot ja laitokset	<p>Tarkastuksella huomioidaan:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Toiminnan päätöksenmukaisuus • Suunnitellut ja tehdyt muutokset toiminnassa • Tilojen siisteys ja puhtaus • Havainnoidaan valoa, ilman lämpötilaa, vetoisuutta ja muita vastaavia tekijöitä. Alustavia mittauksia tehdään tarpeen mukaan. Periaatteena on, että toiminnanharjoittaja teettää tarvittavat mittaukset • Henkilökunnan oma hygienia (käsihygienia, työvaatteet) • Toimintatapojen hygieenisuus, esim. niskasuojat asiakkaan suojaviitan alla, asiakkaan ihon desinfiointi ennen tatuointia tai lävistystä, hansikkaiden käyttö tarvittaessa, jalkojen hoitoveden tyhjennyspaikka, neulojen käsittely • Välineiden puhtaus ja puhdistus asiakkaiden välillä, steriloinnin tai desinfioinnin tehokkuuden seuranta • Asiakkaille annettavat tiedot: <ul style="list-style-type: none"> ○ solariumissa asiakkaille annettava tieto solariumin käyttöohjeista, sopivista käyttöajoista sekä käytön estävistä aineista ja tekijöistä ○ ennen tatuointia tai lävistystä annettavat tiedot jälkihoidosta ja mahdollisista yliherkkyyksistä, alle 18-vuotiaan huoltajan kirjallinen suostumus • Laitteiden huolto ja huollon kirjaukset
Lastenpäiväkodit, lastenkodit,	<p>Tarkastuksella huomioidaan:</p> <ul style="list-style-type: none"> • tarkastetaan huoneiston päätöksenmukaisuus • tehdyt ja suunnitellut muutokset toiminnassa

lastensuojeluyksiköt, esikoulut ja vastaavat	<ul style="list-style-type: none"> • arvioidaan tilan valoisuus, lämpötila, vetoisuus, meluisuus y.m. vastaavat tekijät. Suoritetaan alustavia mittauksia tarpeen ja mahdollisuuksien mukaan. Pääperiaate on kuitenkin, että toiminnanharjoittaja teettää tarvittavat selvitykset. • arvioidaan huoneiston siisteys ja hygieenisuus yleisesti • tiloihin ei saa tuoda eläimiä tai myrkyllisiä kasveja • rakennuksen ja laitteiden huolto ja ylläpito, tehdyt toimenpiteet, suunnitellut toimenpiteet • arvioidaan erityistoimintojen kuten veistotilojen ja kemianluokkien turvallisuus • piha ja rakennuksen ulkopuoli • huomioidaan lisäksi <ul style="list-style-type: none"> ○ kosteuden mahdollisesti rakenteisiin aiheuttamat merkit ○ erilaiset epämiellyttävät hajut ja niiden lähteet ○ käyttäjien mielipiteet ja havainnot tiloista ○ lelujen pesu mm. kihomatojen välttämiseksi
Vanhainkodit ja muut sosiaalialan yksiköt	<p>Tarkastuksella huomioidaan:</p> <ul style="list-style-type: none"> • tarkastetaan huoneiston päätöksenmukaisuus • tehdyt ja suunnitellut muutokset toiminnassa • arvioidaan tilan valoisuus, lämpötila, vetoisuus, meluisuus y.m. vastaavat tekijät. Suoritetaan alustavia mittauksia tarpeen ja mahdollisuuksien mukaan. Pääperiaate on kuitenkin, että toiminnanharjoittaja teettää tarvittavat selvitykset. • arvioidaan huoneiston siisteys ja hygieenisuus yleisesti • tiloihin ei saa tuoda eläimiä tai myrkyllisiä kasveja <ul style="list-style-type: none"> ○ vanhainkodeissa voidaan osastoilla pitää esim. kissoja, jos varmistetaan siitä, että asukkaat tai henkilökunta eivät ole allergisia ja että eläimet eivät pääse tiloihin joissa käsitellään elintarvikkeita • rakennuksen ja laitteiden huolto ja ylläpito, tehdyt toimenpiteet, suunnitellut toimenpiteet • piha ja rakennuksen ulkopuoli • huomioidaan lisäksi <ul style="list-style-type: none"> ○ kosteuden mahdollisesti rakenteisiin aiheuttamat merkit ○ erilaiset epämiellyttävät hajut ja niiden lähteet ○ käyttäjien mielipiteet ja havainnot tiloista
Uimarannat	<p>Tarkastuksella huomioidaan:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Uimaveden laatu ja siinä tapahtuneet muutokset (myös syanobakteerien osalta) ja edellisen vuoden raportointi (EU-uimaranta) • Tehdyn näytteenoton riittävyys <ul style="list-style-type: none"> ○ vähimmäismäärä STMa (177/2008) mukaisilla uimarannoilla: yksi näyte kaksi viikkoa ennen uimakautta, tämän jälkeen kolme näytettä tasaisesti alle kuukauden välein uimakaudella (uimakaudella kaksi näytteenottoa Lapin läänissä, Kuusamossa ja Taivalkoskella) ○ STMa (354/2008) mukaisilla rannoilla vähintään kolme näytettä tasaisin välein uimakaudella (kaksi Lapin läänissä, Kuusamossa ja Taivalkoskella) • Toiminnot uimarannan läheisyydessä sekä näissä tapahtuneet muutokset • Tiedonkulun varmistamismenetelmät riskialttiiden toimintojen harjoittajien ja uimarannan ylläpitäjän välillä lyhytkestoisten saastumistapausten varalta • Lain vesienhoidon järjestämisestä (1299/2004) mukaiset vesienhoitosuunnitelmat ja vesialueen luokitus • Uimarannan ja siihen liittyvien tilojen (mm. käymälät, pukuhuoneet, suihkut) siisteys ja hygieenisuus yleensä • Uimarannan ylläpito ja siivous sekä näiden riittävyys, esiintyneet valitukset ja niiden kirjaus • Tiedottamisen valmius, tiedottamistavat (ilmoitustaulu, verkkosivut, muu), suoritettu tiedotus ja sen tehokkuus ja toimivuus

	<ul style="list-style-type: none"> • Rannalla tarvittavien toimenpiteiden tarpeen arviointi (käymälöiden riittävyys, suihkun tarve, juomavesihanojen veden laatu) • (mikäli on tarpeellista) vastaako uimavesiprofiiliin sisältö STMa (177/2008) liitettä IV, eli ovatko tiedot ajan tasalla ja sisältyykö niihin ainakin <ul style="list-style-type: none"> ○ kuvaus uimarannan uimaveden ja kyseisen uimaveden valuma-alueella olevista mahdollisista saastumisen aiheuttajista ○ sellaisten saastumisen syiden määrittäminen ja arviointi, jotka saattavat vaikuttaa uimaveden laatuun ja heikentää uimareiden terveyttä ○ todennäköisyys sille, että syanobakteereita esiintyy uimavedessä silmin havaittavasti ○ makrolevien ja/tai kasviplanktonin haitallisen lisääntymisen todennäköisyys ○ lyhytkestoisen saastumisriskin määrittäminen ja arviointi, jos sellainen voi vaikuttaa uimaveden laatuun ja heikentää uimareiden terveyttä ○ odotettavissa olevan lyhytkestoisen saastumisen ennakoitu luonne, syyt, esiintymistiheys ja kesto ○ lyhytkestoisen saastumisen aikana toteutetut hallintatoimenpiteet ja aikataulu syiden poistamiseksi sekä toimenpiteistä vastaavien viranomaisten yhteystiedot ○ uimaveden laadun seurantakohtien sijainti • Sovi seurantakalenterista tai näytteenotosta sekä sovi tarvittaessa syanobakteerien seurannan järjestämisestä uimarannan toiminnanharjoittajan kanssa.
<p>Yleiset altaat: uimahalli, kylpylä, uimala tai muu yleinen allas</p>	<p>Vastaako toiminta siitä tehtyä ilmoitusta ja päätöstä</p> <ul style="list-style-type: none"> • Henkilöstön allasvesihygieeninen osaaminen • Valvontatutkimusohjelma ja sen toteutuminen • Tulosten ja poikkeamien raportointi • Onko poikkeamien johdosta ryhdytty toimenpiteisiin • Allasveden laatuvaatimusten täyttymisen seuranta • Ovatko vedenlaatutulokset asiakkaiden nähtävillä • Vedenpuhdistuslaitteiden toiminta, huolto ja käyttötarkkailu • Ilmanvaihto ja sisäilman laatu • Yleinen siisteys ja siivousjärjestelyt • Sauna- ja pesutilat • Jätehuollon järjestelyt • Kemikaalien käsittely ja varastointi • Asiakasmäärät ja kirjanpito niistä
<p>Yleinen liikuntatila ja kuntosalit</p>	<p>Tarkastuksella huomioidaan:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Vastaako toiminta siitä tehtyä ilmoitusta ja päätöstä • Onko aikaisemmilla tarkastuksilla havaitut epäkohdat korjattu • Tilojen ja välineiden siisteys ja puhdistus sekä huolto ja ylläpito • Ilmanvaihto • Siivousjärjestelyt • Pesu- ja pukeutumistilat • Käymälät • Jätehuolto

3 ELINTARVIKEVALVONTASUUNNITELMA

3.1 Elintarvikevalvonta

Elintarvikevalvonnan tavoitteena on toteuttaa elintarvikelainsäädännössä asetettuja päämääriä. Elintarvikelaissa (297/2021) nämä päämäärät on kirjattu lain tarkoitusta kuvaavaan 1 §:ään. Elintarvikelain tarkoituksena on suojella kuluttajan terveyttä ja taloudellisia etuja varmistamalla elintarvikkeiden ja elintarvikekontaktimateriaalien turvallisuus, elintarvikkeiden hyvä terveydellinen ja muu elintarvikesäännösten mukainen laatu ja elintarvikkeista ja elintarvikekontaktimateriaaleista annettavien tietojen riittävyys ja oikeellisuus. Elintarvikelain tarkoituksena on myös edistää lain soveltamisalan osalta elintarvikealan ja kontaktimateriaalialan toimijoiden toimintaedellytyksiä.

Valvontasuunnitelman laadinnassa on huomioitu Ruokaviraston valvontasuunnitelmaluonnos 2025-2028 (VASU). Lisäksi suunnitelman laadinnassa on huomioitu ohje elintarvikehuoneiston ja kontaktimateriaalitoiminnan riskiluokitus ja elintarvikelainsäädännön mukaisen valvontatarpeen määrittäminen (1028/04.02.00.01/2022/6) ja alkutuotannon osalta ohje alkutuotannon elintarvikevalvonta ja riskinarviointi (242/04.02.00.01/2023).

3.2 Kunnan elintarvikeviranomaisen tehtävät

Kunnan tehtävänä on huolehtia toimialueellaan elintarvikelain mukaisesta valvonnasta. Haminan kaupungissa, Miehikkälän ja Virolahden kunnissa tehtäviä hoitaa Haminan kaupungin lupavaliokunta. Käytännön valvonnan hoitaa Haminan ympäristöpalvelut.

Kunnan elintarvikevalvonnan tehtäviä ovat:

- alkutuotantopaikkojen, elintarvikehuoneistojen ja muiden elintarvikealan toimijoiden (ml. maahantuojien) olosuhde- ja tuotevalvonta sekä omavalvonnan valvonta
- kunnan valvontaan kuuluvien elintarvikehuoneistojen hyväksyminen ja rekisteröinti ilmoitusten käsittely
- kaupan ketjussa olevien elintarvikkeiden ja niiden markkinoinnin valvonta (ml. luomuelintarvikkeet)
- helposti pilaantuvien elintarvikkeiden kansainvälisten kuljetusten ja tällaisissa kuljetuksissa käytettävän erityiskaluston valvonta ATP-sopimuksen mukaisesti

Kunnan tehtäviin kuuluvat myös elintarvikealan toimijoiden ja kuluttajien neuvonta ja tiedottaminen, valtion viranomaisten avustaminen eläimistä saatavien elintarvikkeiden kansallisen vierasainevalvontaohjelman tai muun seuranta- ja valvontaohjelman toteuttamisessa ja suunnittelussa. Kunta osallistuu alueellaan terveydelle vaarallisten tuotteiden takaisinvetoihin ja muihin toimenpiteisiin sekä julkaisee tulokset suorittamastaan elintarvikevalvonnasta.

3.3 Valvonnan suunnittelu

Valvontaa toteutetaan valvonta-asetuksen (EU 2017/625) mukaisesti. Asetuksen tavoitteena on ehkäistä terveysvaaroja ja suojata kuluttajia taloudellisilta tappioilta. Valvontasuunnitelma perustuu valvonta-asetuksen (art 9, art 10) mukaisesti valvontakohteiden kartoitukseen, niiden riskiluokitukseen ja valvonta-asetuksen asettamiin muihin vaatimuksiin. Virallista valvontaa koskevan asetuksen artiklan 12 mukaan toimivaltaisella viranomaisella tulee olla käytössä valvonnan todentamisen menettelyt, joilla

se voi varmistaa oman toimintansa olevan vaikuttavaa ja johdonmukaista. Elintarvikevalvontaa tulisi toteuttaa jatkuvan parantamisen Plan-Do-Check-Act -periaatteen (PDCA) mukaisesti.

Elintarvikevalvontaa toteutetaan elintarvikelain ja muiden voimassaolevien elintarvikevalvontaa koskevien kansallisten ja Euroopan unionin säännösten mukaisesti. Lisäksi noudatetaan soveltuvin osin Ruokaviraston laatimaa Elintarvikeketjun monivuotista kansallista valvontasuunnitelmaa 2025-2028.

Elintarvikelain ja valvonta-asetuksen mukaan valvontasuunnitelman tulee sisältää vähintään seuraavat tiedot:

- tarkastusten sisällön määrittely;
- valvontakohteiden tarkastustiheys;
- kunnan viranomaisnäytteenotto ja näytteen tutkiminen;
- valvontasuunnitelman toteutumisen arviointi;
- hyväksytyt laboratoriot, joihin valvonta tukeutuu;
- henkilöstön koulutuksen.

Lisäksi ruokavirasto suosittelee, että suunnitelmassa kuvataan tarkastukseen käytettävä aika, käytettävissä olevat voimavarat sekä viestintä ja tiedotus.

3.4 Valvonnan järjestelyt

3.4.1 Hyväksymis- ja rekisteröimismenettely

Rekisteröity alkutuotanto

Alkutuotantopaikasta ja siellä harjoitettavasta toiminnasta tulee tehdä ilmoitus kunnan elintarvikevalvontaviranomaiselle hyvissä ajoin ennen toiminnan aloittamista. Toimijan on ilmoitettava myös annettujen tietojen oleellisista muutoksista, toiminnan keskeyttämisestä sekä toiminnan lopettamisesta. Kun ilmoitus on saatu, alkutuotantopaikan tiedot kirjataan valvontatietokantaan (Vati) ja alkutuotannon toimijalle kirjoitetaan todistus ilmoituksen vastaanottamisesta. Tieto alkutuotannon toimijasta voidaan saada myös toiselta viranomaiselta. Mikäli tieto saadaan toiselta viranomaiselta, tästä ilmoitetaan alkutuotannon toimijalle.

Rekisteröity ja hyväksyty elintarviketoiminta

Elintarvikealan toimijan on tehtävä ilmoitus elintarviketoiminnasta toiminnan rekisteröintiä varten (elintarvikelain 10 §) toimivaltaisen valvontaviranomaisen tarjoamaan sähköiseen palveluun tai toimitettava tiedot muulla tavoin toimivaltaiselle valvontaviranomaiselle viimeistään neljä viikkoa ennen toiminnan aloittamista tai olennaista muuttamista. Ilmoitusvelvollisuus koskee myös sellaisia toimijoita, joilla ei ole varsinaista huoneistoa elintarvikkeiden käsittelyä varten, mutta jotka toimivat elintarvikeketjun osana. Tällaisia voivat olla esimerkiksi maahantuontiyrietykset. Ilmoituksen käsittelystä annetaan toimijalle todistus ja toimijan tiedot kirjataan valvontatietokantaan. Myös toiminnan keskeyttämisestä, toiminnan lopettamisesta tai toimijan vaihtumisesta tulee ilmoittaa valvontaviranomaiselle.

Pienimmät toimijat, kuten yksityishenkilöiden tai harrastekerhojen vähäinen elintarvikkeiden myynti tai tarjoilu, jotka valmistavat vähäriskisiä tuotteita, on vapautettu ilmoitusvelvollisuudesta. Ammattimaisten toimijoiden eli liikkuvien elintarvikehuoneistojen

on kuitenkin tiedotettava toiminnastaan neljä arkipäivää ennen myyntitapahtumaa. Liikkuvat elintarvikehuoneistot rekisteröityvät elintarvikealan toimijoiksi kotikuntaansa.

Elintarvikealan toimijan, joka käsittelee eläimistä saatavia elintarvikkeita ennen vähittäismyyntiä, on haettava elintarvikehuoneiston hyväksymistä elintarvikelain 11 §:n mukaiselta valvontaviranomaiselta. Valvontaviranomaisen on ratkaistava asia 60 vuorokauden kuluessa asian vireille tulosta, ellei asian laajuus, hakemuksen puutteellisuus tai muu erityinen syy edellytä asian pitempää käsittelyä. Valvontaviranomainen ilmoittaa saapumistodistuksella hakemuksen jättäjälle hakemuksen vastaanottamisesta ja käsittelyn aloittamisesta. Jos hakemus on puutteellinen, saapumistodistus annetaan vasta, kun kyseiselle viranomaiselle on toimitettu asian ratkaisemista varten tarvittavat asiakirjat, selvitykset ja tiedot. Elintarvikehuoneiston hyväksymisestä tai ehdollisesta hyväksymisestä tehdään päätös. Jollei asiaa voida ratkaista arvioidussa käsittelyajassa esim. asian laajuuden tai monitahoisuuden vuoksi, viranomainen voi asettaa asian käsittelylle lisäajan. Hakijalle ilmoitetaan lisäajasta ennen alun perin arvioidun käsittelyajan päättymistä.

Kontaktimateriaali toimijat

Elintarvikelain 13 §:n mukaan toimijan, joka saattaa markkinoille elintarvikkeiden kanssa kosketukseen joutuvia tarvikkeita, on rekisteröitävä toimipaikkansa ja siellä harjoitettava toiminta toimipaikan sijaintikunnan elintarvikeviranomaiselle. Kunnan viranomainen käsittelee ilmoituksen ja merkitsee toimijat valvontakohderekisteriinsä.

3.4.2 Viennin valvonta

Haminan, Virolahden ja Miehikkälän alueella ei ole tällä hetkellä laitoksia, jotka toimittaisivat eläinperäisiä elintarvikkeita vientiin, mutta eläinperäisten elintarvikkeiden kautta kulkuun liittyviä yhteydenottoja tulee ajoittain. Hygieenikkoeläinlääkäri vastaa eläinperäisten elintarvikkeiden vientitodistusten kirjoittamisesta. Valvonta alueella on yksi ei eläin peräisi elintarvikkeita valmistavalaitos, jolla on vientiä EU:n alueelle sekä EU:n ulkopuolelle. Ei eläinperäiset elintarvikkeiden vientitodistusten kirjoittamisesta vastaa terveystarkastajat.

3.5 Valvontakohteet

Liitteessä 1 on esitetty elintarvikevalvontakohteet. Valvontakohteita on 210 kpl (elintarvikehuoneistot). Tämän lisäksi on alkutuotannon toimijoita. Ohjelmakauden aikana alkutuotannon tietoja tarkastetaan ja täydentämään tietojärjestelmään. Alkutuotannon toimijoita arvioidaan olevan n. 80 kpl (pois lukien peltoviljely).

Valvontakohteet on rekisteröity Vati-tietokantaan, johon myös kaikki tarkastukset, näytteenotot, toimenpidepyynnöt jne. kirjataan. Elintarvikelain mukaan tieto elintarvikevalvontakohteista ja niiden valvontatoimenpiteistä toimitetaan Ruokavirastolle sähköisesti Vati-järjestelmän kautta. Suunnitelma ja valvontakohteiden lukumäärä on esitetty liitteessä 1. Suunnitelman laatimiseen on käytetty Vati - rekisteristä saatavia tietoja. Suunnitelma on laadittu riskiperusteisesti vuoden 2025 valvontatarpeen mukaan. Suunnitelman mukaisten tarkastusten määrä vuonna 2025 on 134 kappaletta. Määrä sisältää myös uusintatarkastukset, joiden arvioidaan olevan noin 10 % riskiluokituksen mukaan arvioidusta tarkastus määrästä.

3.6 Valvontamenettelyt

Valvonta-asetuksessa (EU 2017/625) säädetään valvontatoimien sisällöstä. Valvonta-asetuksen art 14 määrittelee valvontamenetelmät ja tekniikat, joita käytetään viralliseen valvontaan liittyvissä tehtävissä tapauskohtaisesti. Näitä ovat mm. tilojen, laitteiden ja kuljetusvälineiden, raaka-aineiden, jäljitettävyyden, merkintöjen, esillepanon, mainonnan ja pakkausmateriaalien tarkastaminen, henkilöstön haastattelut sekä toimijan tekemien mittaustulosten todentaminen viranomaisen omin mittauksin, näytteenotto ja toimijoiden auditointi. Valvontamenettelyt jakautuvat ennako- ja jälkivalvontamenettelyihin. Ennakovalvonta tarkoittaa huoneiston hyväksymiseen liittyviä toimenpiteitä. Jälkivalvonta on kohteen ja sen toiminnan suunnitelmallista ja säännöllistä valvontaa (=uusintatarkastus).

3.6.1 Tarkastuksen sisältö ja oiva-järjestelmä

Tarkastusten sisältö määräytyy Ruokaviraston Oiva-tarkastusohjeista. Ruokavirasto on laatinut tarkastusohjeet rekisteröitäville sekä hyväksyttävälle elintarvikehuoneistoille. Kaikki kohteeseen sovellettavat oivaohjeessa mainitut rivit tarkastetaan vähintään kerran kolmessa vuodessa. Vuosittain tarkastuksilla painotetaan painopistealueiden valvontaa.

Tarkastukset pyritään tekemään pääsääntäisesti ennalta ilmoittamatta (valvonta-asetus art 10). Useimmissa tapauksissa tarkastus tehdään valvontakohteessa, mutta tarkastus voi olla myös asiakirjatarkastus. Kohteisiin, joissa ei ole päivittäin toimintaa esim. tilausravintolat, joudutaan tarkastukset sopimaan ennalta.

Tarkastuksesta laaditaan tarkastuskertomus. Tarkastuskertomukseen kirjataan tarkastetut asiat, vaikka niissä ei tarkastuksen aikana havaitaisikaan epäkohtia.

Tarkastuskertomuksesta käy tarvittaessa ilmi toimijalta edellytettävät toimenpiteet määräaikoineen. Uusintatarkastus tehdään kahden viikon sisällä määräajan umpeutumisen, jos ensimmäisellä Oiva-tarkastuksella havaitaan epäkohtia, jotka toimijan tulisi korjata. Näillä uusintatarkastuksilla käydään läpi vähintään edellisellä tarkastuskäynnillä todetut puutteet ja niiden korjaaminen. Mikäli elintarvikealan toimija ei annetuista toimenpidekehotuksista huolimatta korjaa havaittuja epäkohtia määrä-aikaan mennessä, voi valvontaviranomainen ryhtyä tarvittaessa hallinnollisiin pakkokeinoihin.

Oivatarkastuksissa arvioinnissa käytetään oiva-arviointiasteikkoa. Jos elintarvikeyrityksessä kaikki tarkastetut asiat ovat kunnossa, saa yritys arvosanan oivallinen, jos puutteet ovat pieniä, tulee arvosanaksi hyvä. Mikäli havaitut puutteet heikentävät/vaarantavat elintarviketurvallisuuden, tällöin Oiva-arvosana on korjattavaa tai huono.

Alkutuotantoa tarkastetaan Ruokaviraston laatimien alkutuotannon elintarvikevalvonnan ohjeiden mukaisesti. Alkutuotannon tarkastukset jakaantuvat terveystarkastajien ja hygieenikkoeläinlääkäriin kesken. Arviointi on kolmiportainen: A) Toiminta on kokonaisuutena arvioituna vaatimusten mukaista, C) Toiminnassa on epäkohtia, jotka tulee korjata määräajassa ja D) Toiminnassa on epäkohtia, jotka tulee korjata välittömästi. Arvosana A voi sisältää pientä korjattavaa. Mikäli tuottajalle annetaan arvosana C tai D, tehdään uusintatarkastus epäkohdan korjaamisen toteamiseksi heti määräajan jälkeen.

3.6.2 Omavalvonnan valvonta

Elintarvikelainsäädännön lähtökohtana on, että ensisijainen vastuu elintarvikkeen turvallisuudesta ja määräystenmukaisuudesta on elintarvikealan toimijalla. Elintarvikealan toimijalla on vastuu tuotteidensa, tuotantonsa ja muun toimintansa elintarviketurvallisuudesta ja vaatimustenmukaisuudesta. Toimijan on tunnistettava

toimintaansa liittyvät riskit ja hallittava niitä omavalvonnan avulla. Tämän tavoitteen toteutumiseksi elintarvikealan toimijoiden on kaikissa tuotannon, jalostuksen ja jakelun vaiheissa vastuullaan olevissa toiminnoissa huolehdittava siitä, että elintarvikkeet täyttävät asiaankuuluvat elintarvikelainsäädännön vaatimukset ja varmistettava, että kyseiset vaatimukset täyttyvät.

Elintarvikehuoneistojen omavalvonta tarkastetaan aina aloitus- / hyväksymistarkastuksen yhteydessä sekä tämän jälkeen säännöllisesti vähintään kerran kolmessa vuodessa. Omavalvontasuunnitelman noudattamista seurataan kaikilla tarkastuksilla Oiva-tarkastusohjeiden mukaisesti.

3.6.3 Näytteenotto- ja tutkimussuunnitelma

Elintarvikevalvonnan kohteissa näytteenotto toteutetaan seuraavin perustein:

- pistokoeluontoiset viranomaisnäytteet omavalvonnan toimivuuden varmistamiseksi
- asiakasvalitusten johdosta otettavat näytteet
- mahdollisten ruokamyrkytyspäilyjen johdosta otettavat näytteet
- kansalliseen salmonella- ja vierasainevalvontaan liittyvät näytteet
- Ruokaviraston valtakunnallisiin valvontaprojekteihin liittyvät näytteet
- valvontayksikön omiin valvontaprojekteihin liittyvät näytteet

Omavalvonnan toimivuuden valvomiseksi otetaan tarvittaessa viranomaisnäytteitä ja niiden tutkimukset tehdään elintarvikealan toimijoiden kustannuksella. Näytteenotto on maksuton, mutta näytteen tutkimisesta aiheutuvat kustannukset laskutetaan toimijalta.

Huonolaatuisiksi todetuista näytteistä ilmoitetaan heti toimijalle ja keskustellaan mahdollisista huonon laadun syistä sekä otetaan toimijan kustannuksella uusintanäyte, jotta voidaan varmistua korjaustoimenpiteiden riittävydestä.

Viranomaisnäytteenotto perustuu tehtyihin havaintoihin ja kohdistuu yleensä helposti pilaantuvia elintarvikkeita valmistaviin tuotantolaitoksiin tai elintarvikehuoneistoihin, joissa on pakkaamattomien, helposti pilaantuvien elintarvikkeiden käsittelyä. Elintarvikkeiden käsittelyhygieniää ja säilytysolosuhteita tutkitaan pääasiassa aistinvaraisin ja mikrobiologisin tutkimuksin.

Näytteenottosuunnitelma on kohdeluokittain liitteessä 2. Näytteitä otetaan toimijoilta riskiperusteisesti. Liitteessä 3 on elintarvikenäytteiden tutkimuspaketit tuoteryhmittäin. Näytteenottosuunnitelmassa mainittujen näytteiden lisäksi toimijoilta voidaan ottaa tuotantoympäristönäytteitä riskiperusteisesti ja omavalvonnan toimivuuden varmistamiseksi.

Viranomaisnäytteissä otetaan huomioon kohteen itse tutkitut omavalvontanäytteet. Mikäli ilmoitettua omavalvontanäytteiden ottoa ei valvontakohteessa toteuteta, näytteet voidaan ottaa viranomaisnäytteenä. Elintarvikealan toimijat voivat hyödyntää tuloksia toiminnassaan.

Kuluttajavalistuksen perusteella tai ruokamyrkytyspäilyn selvittämiseksi tehtävät tutkimukset ja muut valvontatoimet tehdään kunnan kustannuksella ja ovat elintarvikealan toimijalle maksuttomia.

3.7 Elintarvikevalvonnan painopisteet ja valvontaprojektit

Ruokaviraston laatimassa elintarvikeketjun monivuotisen kansallisen valvontasuunnitelmaluonnoksen 2025-2028 osassa 2 on esitetty valvonnan kehittämisteemat sekä painopisteet. Kehittämisteemana on teknologia ja tieto. Kunnissa osallistutaan Ruokaviraston koulutuksiin valvojan työkalupakista liittyen sekä varaudutaan ottamaan näytteitä histamiinivalvontaprojektiin.

Kotkan ympäristöterveydenhuollon kanssa toteutetaan hävikkiruokaa koskeva valvontahanke liittyen ruoka-apuun luovutettavaan ruokaan ja elintarvikkeisiin ja edullisemmin myytäviin ns. rescue-annoksiin. Elintarvikealan toimijoita on tiedotettu valvontahankkeesta vuoden 2024 lopulla. Hanke on kaksi vuotinen ja toteutetaan vuosien 2025-2026 aikana. Hankkeen tarkoituksena on tukea ruokahävikin päätymistä ihmisravinnoksi turvallisesti.

3.8 Valvontakohteiden tarkastustiheys, riskiluokitus ja tarkastukseen käytettävä aika

Elintarvikekohteiden tarkastustiheydet pohjautuvat Ruokaviraston laatimaan ohjeeseen elintarvikehuoneiston ja kontaktimateriaalitoiminnan riskiluokituksista. Ruokaviraston ohjeissa huomioidaan kohteen harjoittama toiminta, sen laajuus ja siihen liittyvät riskit. Riskinarviointi on tehty kohde kohtaisesti Ruokaviraston ohjeen mukaan, jossa elintarvikevalvonnan kohteet on riskiluokiteltu kohteen toiminnan laadun ja kokoluokan mukaan. Liitteessä 1 on valvontakohdetyypeittäin valvontakohteiden ja tarkastusten määrät. Suunnitelman mukaiset tarkastukset ovat valvontakohteelle maksullisia.

Tarkastusten määrää arvioitaessa otetaan huomioon valvontakohteen aiempi valvontahistoria. Ruokaviraston ohjeessa olevaa riskiluokitustaulukoiden mukaista suunnitelmallista tarkastustiheyttä voidaan laskea 50 % silloin, kun taulukoiden antama suunnitelmallinen lähtökohtainen tarkastustiheys on kaksi tarkastusta vuodessa tai enemmän ja kuusi edellistä Oiva-raportin arviointitulosta on oivallista (A). Jos suunnitelmallisia tarkastuksia on alle kaksi vuodessa, ei oivallinen valvontahistoria vähennä tarkastusten määrää. Toiminta voi myös olla erittäin vähäriskistä (riskiluokka 0). Tällaisiin 0-riskiluokan kohteisiin ei tehdä säännöllistä valvontaa, mutta ne rekisteröidään kuitenkin ilmoitusvelvollisuuden perusteella valvontakohdejärjestelmään, jolloin ne ovat osana suunnitelmallista elintarvikevalvontaa. Tavallisesti 0-riskiluokan kohteisiin tehdään tarkastus toiminnan aloittamisen yhteydessä. Ensimmäisellä tarkastuksella tarkastetaan, vastaako toiminta ilmoitettua ja annetaan tarvittavaa neuvontaa. Tämän jälkeen tarkastuksia tehdään kohteeseen erillisinä tarkastuksina, jos sellaiseen on jotain erityistä syytä, kuten esimerkiksi asiakasvalitus, ruokamyrkytyspäily, epäily lainsäädännön vastaisuudesta tai muusta elintarviketurvallisuuutta heikentävästä seikasta.

Tarkastusmäärää arvioitaessa otetaan huomioon, onko toiminta jatkuvaa vai ei. Jos rekisteröitävää elintarviketoimintaa harjoitetaan yhtäjaksoisesti enintään kuusi kuukautta, tarkastustiheyttä voidaan laskea 50 %, kun suositeltu tarkastustiheys on vähintään yksi tarkastus vuodessa. Myös hyväksytyn elintarvikehuoneiston tarkastustiheyttä voidaan laskea 50 %, kun suositeltu tarkastustiheys vähintään kaksi tarkastusta vuodessa. Jos kohteen tarkastustiheyttä lasketaan siksi, ettei elintarvikealan toiminta ole jatkuvaa (yli 6 kk kerrallaan), huomioidaan että hyväksytyt elintarvikehuoneistot tarkastetaan vähintään kerran vuodessa ja rekisteröity elintarviketoiminta vähintään kerran kolmessa vuodessa. Mikäli toiminta on kausiluontoista eli jos elintarvikealan toimintaa harjoitetaan satunnaisesti vuoden aikana yhteensä alle 90 päivää, tarkastetaan rekisteröity elintarvikehuoneisto suositelluista tarkastustiheyksistä riippumatta kerran kolmessa vuodessa ja hyväksytyt elintarvikehuoneisto kerran vuodessa, ellei näitä kohteita ole erityistä tarvetta tarkastaa useammin (esimerkkinä kesäravintolat).

Perustelut riskiluokituksen muutokselle kirjataan kohteen tietoihin muistiin (Vati).

Tarkastusaikaan lasketaan kuuluvaksi tarkastuksen etukäteissuunnittelu, kohteessa tapahtuva suunnitelman mukainen tarkastus, yleinen tarkastukseen ja havainnointiin liittyvä neuvonta, mahdollinen muuttuneisiin säädöksiin ja havaintoihin liittyvä neuvonta/ohjaus sekä tarkastusraportin kirjoittaminen. Matka aikaa ei lasketa tarkastukseen. Ruokaviraston ohjeelliset tarkastusajat eri riskiluokille ovat:

- riskiluokka 1: tarkastusaika 1-3 h / tarkastus
- riskiluokka 2-4: tarkastusaika 2-4 h / tarkastus
- riskiluokka 5->: tarkastusaika 3-5 h / tarkastus (tai -6 h, jos selkeitä eriytettyjä eri riskitason toimintoja, jotka vastaavat toiminnaltaan ja laajuudeltaan sitä, että valvonnassa olisi kaksi erillistä elintarvikehuoneistoa)

Alkutuotannon kohteiden tarkastustiheydet on määritetty Ruokaviraston laatiman ohjeen 10507/1 (Alkutuotannon elintarvikevalvonta ja riskinarviointi) mukaan. Liitteessä 1 on esitetty alkutuotannon valvontakohteet ja tarkastustiheydet. Alkutuotannon kohteiden kartoitusta jatketaan suunnittelukaudella.

3.9 Valvonnasta perittävät maksut

Ympäristöterveydenhuollon maksutaksassa on määritelty elintarvikevalvonnasta perittävät maksut.

Alla mainitut valvontaviranomaisen suorittamat toimenpiteet ovat maksullisia:

- elintarvikehuoneistoa koskevan ilmoituksen / hakemuksen käsittely
- elintarvikevalvontasuunnitelman mukaiset tarkastukset
- elintarvikevalvontasuunnitelmaan sisältyvien näytteiden tutkiminen
- elintarvikemääräysten noudattamatta jättämiseen perustuvien toimenpiteiden valvonta
- elintarvikkeiden viennin ja tuonnin valvonta

Kunnan valvonnassa olevilta elintarvikealantoimijoilta peritään suoriteperusteinen valvonta maksu sekä perusmaksu. Suoriteperusteinen maksu määräytyy toimenpiteistä aiheutuvien kustannustenmukaisesti. Valvonnan perusmaksu on 150 € suuruinen. Maksu on veroluonteinen ja peritään vuosittain. Perusmaksu koskee kaikkia toimipaikkoja, joilla on hyväksyntä tai joilta edellytetään rekisteröintiä. Valvonnan perusmaksu ei kuitenkaan koske alkutuotantoa ja alkutuotannon yhteydessä tapahtuvaa elintarviketoimintaa. Valvonnan perusmaksusta on lisäksi vapautettu yleishyödyllinen toiminta, kyläkaupat, poron lihan ja kuivalihan myynti sekä riistan lihan myynti ilmoitetuista lahtivajoista. Valvonta-alueella on noin 180 perusmaksun piirissä olevaa kohdetta.

3.10 Varautuminen elintarvikkeista aiheutuviin terveysvaaratilanteisiin

3.10.1 Varautuminen ruokamyrkytys-epidemioiden selvittämiseen

Alueella toimii ruoka- ja vesivälitteisten epidemioiden selvitystyötä varten selvitystyöryhmä, johon kuuluu tartuntatautilääkäri, tartuntatautihoitaja, alueen vesihuollosta vastaavien tahojen edustaja, kunnaneläinlääkäri, terveystarkastaja ja terveystieteiden asiantuntijajäseniä. Työryhmä kokoontuu säännöllisesti vähintään kerran vuodessa ja

epidemioiden yhteydessä tarvittavassa määrin. Varsinaisesta selvitystyöstä työryhmä on laatinut toimintaohjeen, josta käy tarkemmin ilmi tehtäväjako ja tarvittavat toimenpiteet epidemiatilanteessa. Ruokamyrkytys-epidemian selvittäminen tapahtuu kunnan kustannuksella. Talousarviossa on varauduttu epidemioista aiheutuviin tutkimuskustannuksiin

3.10.2 Varautuminen muihin elintarvikkeista aiheutuviin vaaratilanteisiin

Elintarvikevalvonnan terveysvaaratilanteisiin on varauduttu ylläpitämällä valmiussuunnitelmaa, jota päivitetään vuosittain. Suunnitelmassa on käsitelty poikkeusolojen lisäksi myös ympäristöterveydenhuollon normaaliolojen erityistilanteita ja niissä tapahtuvaa toimintaa. Suunnitelmassa on mm. kartoitettu alueella sijaitsevat merkittävimmät riskeille alttiit kohteet, joissa valmistetaan, varastoidaan tai käsitellään elintarvikkeita. Samoin on käsitelty mm. säteilyn elintarvikkeille aiheuttamat vaikutukset sekä toiminta näissä tilanteissa. Suunnitelmassa on myös erityistilanteita koskeva tiedotusta käsittelevä osuus, jota voidaan soveltaa elintarvikkeista aiheutuviin vaaratilanteissa.

Kunnan on kirjattava terveysvaaratilanteet ja niiden johdosta tehdyt selvitykset ja toimenpiteet sekä ilmoitettava aluehallintovirastolle ja ruokavirastolle todetuista terveysvaaroista sekä tarvittaessa sellaisista valvonnassa esiin tulleista seikoista, joilla voi olla vaikutusta elintarvikkeiden turvallisuuteen.

3.11 Koulutus

Valvonta-asetuksen art 5. mukaan virallista valvontaa suorittavien henkilöiden tulee saada toimivaltaansa kuuluvalla alalla asianmukaista koulutusta, jonka ansiosta se voi hoitaa tehtävänsä pätevästi ja suorittaa virallista valvontaa ja muita virallisia toimia johdonmukaisella tavalla. Lisäksi on pysyttävä ajan tasalla toimivaltaansa kuuluvalla alalla ja saatava tarvittaessa lisäkoulutusta. Ympäristöterveydenhuollon talousarvioon on varattu määräraha valvonnankannalta tärkeisiin koulutustilaisuuksiin ja koulutuspäiviin. Henkilöstö osallistuu vuoden aikana koulutustilaisuuksiin, työnohjauspäiviin sekä mm. valvontaverkostojen kokouksiin.

3.12 Valvontaan käytettävä aika

Elintarvikelain mukaiseen valvontaan arvioidaan käytettävän 2 htv. Suunnitelman mukaisen valvonnan lisäksi aikaa kuluu myös suunnitelman ulkopuolisen valvontaa, jota on mm. epidemiaselvitykset, asiakasyhteydenotot sekä näihin liittyvät selvitykset ja valvontatoimet, sidosryhmätyö, lausuntojen valmistelu muille viranomaisille, ilmoitusten/hakemusten käsittely, asiantuntijana, neuvojana ja ohjaajana toimiminen. Suunnitelmalliseen valvontaan käytettävää aikaa on arvioitu Ruokaviraston ohjeellisten tarkastusaikojen perusteella. Käytössä olevien resurssien arvioidaan riittävän. Laskennallisesti resurssien arvioidaan riittävän suunnitelmalliseen valvontaan.

3.13 Valvontasuunnitelman toteutumisen arviointi

Toteutumisen arvioinnissa otetaan huomioon mm. suunnitelmallisten tarkastusten toteutuma ja kattavuus, näytteenoton toteuma sekä valvonnasta saadut tulot. Tarvittaessa kerrotaan syyt ja perustelut mahdollisesti toteutumatta jääneiden tavoitteiden osalta tai mahdolliset poikkeamat sekä vaadittavat toimenpiteet, jotta tavoitteet toteutuisivat seuraavalla tarkastusjaksolla. Toteumaa seurataan myös vuoden aikana terveysvalvonnan

palavereissa. Valvontasuunnitelman toteutumisen arviointi raportoidaan vuosittain lupavaliokunnalle maaliskuun loppuun mennessä. Lisäksi valvonta-asetuksen art .11 mukaan tulee toteuma julkaista vähintään vuosittain internetissä.

Valvonnan kehittämisessä otetaan huomioon mahdolliset sisäiset auditoinnit ja ulkoiset auditoinnit sekä arviointi- ja ohjauskäyntien tulokset. Saatua palautetta käytetään hyväksi toiminnan suunnittelussa, toteutuksessa ja arvioinnissa.

LIITE 1. Valvontasuunnitelma vuodelle 2025

Toimintaluokka	Toimintatyyppi	Riskiluokka	Tarkastukseen keskimäärin käytettävä aika	Toimipaikkojen määrä	Suunnitellut tarkastukset 2025
Elint. valm., ei maito/liha/kala/muna/vilja-kasvis	Muu valmistus	2	3	1	1
Elintarvikkeiden kuljetukset	Elintarvikkeiden kuljetus jäähdytettynä	1	2	3	0
Elintarvikkeiden myynti	Elintarvikkeiden vähittäismyynti	1...4	2,5	48	26
Elintarvikkeiden tarjoilu	Grilli- tai pikaruokatoiminta	1 tai 2	2	8	4
	Kahvilatoiminta	1--2	2	22	12
	Pitopalvelu	2	2	3	1
	Ravintolatoiminta	1..3	3	31	27
	Pubitoiminta	0	0	11	0
	Suurkeittiö, keskuskeittiötoiminta	2--4	3	3	5
	Suurkeittiö, laitoskeittiö (koulut, sairaalat ym.)	2--3	3	19	11
	Tarjoilukeittiötoiminta	1	2	29	7
Elintarvikkeiden varastointi ja pakastaminen	Muu elintarvikkeiden varastointi	1	2	7	2
Kala-ala	Kalajalosteiden valmistus	7	5	2	10
	Tuoreiden kalastustuotteiden käsittely	4	4	2	4
Kansalliset toiminnalliset helpotukset	Lahtivajat		2	2	2
Liha-ala	Lihavalmisteiden valmis	6	5	1	4
Vilja- ja kasvisala	Kasvis-, marja- ja hedelmätuotteiden valmistus	3	2	1	1
	Leipomotuotteiden valmistus, ei helposti pilaantuvia	1--3	3	3	2
	Leipomotuotteiden valmistus, helposti pilaantuvia	2--4	3	4	5
Yhteensä				200	124

Alkutuotantopaikat	Tarkastustiheys kpl/vuosi (Ruo- kaviraston suos- itus)	Kohteiden määrä (kpl)	Suunnitelman mukaisten tar- kastusten määrä (kpl)
Eläintuotanto			
Maidontuotanto	0,2	27	6
Maidontuotanto, kun raakamaitoa toi- mitetaan pakattavaksi lämpökäsitteli- mättömänä	1	0	0
Maidontuotanto, kun raakamaito toimi- tetaan tilan omaan elintarvikehuoneis- toon myytäväksi raakamaitona tai käy- tettäväksi raakamaitotuotteiden valmis- tukseen	1	0	0
Lihakarjatuotanto	tarvittaessa	47	0
Vesiviljely	0,2	7	2
Kalastus, alus $\geq$ 20 m	0,3	1	1
Kananmunantuotanto	0,2	0	0
Hunajantuotanto	tarvittaessa	7	0
Kasvin- ja siententuotanto			
Sellaisenaan syötävien kasvien tuo- tanto, johon liittyy erityisiä vaaroja (mm. avomaaviljely)	0,3	8	3
Sellaisenaan syötävien kasvien tuo- tanto (mm. kasvihuoneviljely)	0,2	2	1
Itujen tuotanto	1	0	0
Muu kasvien ja sienten tuotanto (mm. ruokaperuna, vilja, hedelmät)	tarvittaessa	0	0
Muu alkutuotanto	tarvittaessa	n. 450	0
Yhteensä			13

LIITE 2. Näytteenottosuunnitelma.

Valvontakohde tyyppi	Tutkittavanäyte	Näytteiden määrä / valvontakohde
Liha-alan laitos		
Lihavalmisteiden valmistus (kypsä)	Lihavalmiste	0-3
Kala-alan laitos		
Tuoreiden kalastustuotteiden käsittely	Mäti	0-1
Kalajalosteiden valmistus	Kalajaloste (lämmin- kylmäsavukala, graavi- kala tai maustekala) Mäti	0-3
Leipomot		
Leipomotuotteiden valmistus helposti pilaantuvia leipomotuotteita.	Konditorian raaka-aine Piirakoiden täyte Valmiit konditoriatuotteet Piirakat, pasteijat Ruokaleipä (suola)	0-2
Ruoka- ja kahvileipien valmistus	Ruokaleipä (suola)	0-1
Vähittäismyynti		
Elintarvikkeiden vähittäismyynti, käsitellään helposti pilaantuvia elintarvikkeita	Jauheliha Marinoitu liha Pakkaamaton tuore kala tai kalavalmista Sellaisenaan syötävät lihavalmisteet Vihersalaatti/ruokasalaatti	0-2
Elintarvikkeiden vähittäismyynti, myydään pakkaamattomia helposti pilaantuvia elintarvikkeita	Irto- tai pehmytjäätelö Raaka kala tai kalavalmiste Lihavalmiste Kasvisvalmiste	0-2
Tarjoilupaikat		
Ravintolat	Lihavalmiste Jäähdytetty valmisruoka Salaatti tai raaste	0-2
Grilli- tai pikaruokatoiminta	Lihavalmiste Jäähdytetty valmisruoka Salaatti tai raaste	0-2
Kahvilat	Voileipä tai vastaava Salaatti tai raaste Jäähdytetty valmisruoka	0-1
Suurtalous, laitoskeittiöt	Salaatti tai raaste Jäähdytetty valmisruoka	0-2
Suurtalous, keskuskeittiöt	Salaatti tai raaste Jäähdytetty valmisruoka	0-2

LIITE 3. Laboratorion kanssa sovitut elintarvikkeiden tutkimuspaketit.**PAKETTI 1**

Maito ja nestemäiset maitovalmisteet

Enterobacteriaceae

Listeria monocytogenes

PAKETTI 2

Jäätelöt ja maitopohjaiset jälkiruoat

Kokonaispesäkeluku**Enterobacteriaceae**

alustava bacillus cereus (jälkiruoat)

Salmonella

listeria monocytogenes

PAKETTI 3

Raakalihavalmisteet (jauheliha, raakana syötävät / kylmäsavustettu)

Aistinvarainen arviointi (ulkonäkö, haju)**Kokonaispesäkeluku****E.coli**

Salmonella

PAKETTI 4

Kypsät lihavalmisteet (ruokamakkarat, viipaleet, suikaleet ym.)

Kokonaispesäkeluku**Enterobacteriaceae**

Maitohappobakteerit

Clostridium perfringens (suojakaasu- ja hapettomat pakkaukset)

koagulaasipositiiviset stafylokokit (viipaloidut)

Listeria monocytogenes (erityisesti liha-alan laitokset)

PAKETTI 5

Raaka kala

Aistinvarainen arviointi (ulkonäkö, haju)**Kokonaispesäkeluku****E.coli**

Listeria monocytogenes

PAKETTI 6

Kylmäsavukala, graavikala, mäti, lämminsavukala, hiillostettu kala

Kokonaispesäkeluku**Koagulaasipositiiviset stafylokokit**

Listeria monocytogenes

Enterobacteriaceae

PAKETTI 7

Leipomovalmisteet (kondioriatuotteet, piirakat, pasteijat)

Kokonaispesäkeluku**Enterobacteriaceae****Alustava bacillus cereus**

Listeria monocytogenes (jos tuotteen myyntiaika 5 vrk tai yli)

Koagulaasipositiiviset stafylokokit

Hiivat ja homeet

PAKETTI 8

Salaatit (vain tuoretuotteita sisältävät)

E.coli**Alustava Bacillus cereus**

Listeria monocytogenes (jos tuotteen myyntiaika 5 vrk tai yli)

Koagulaasipositiiviset stafylokokit

Hiivat ja homeet

PAKETTI 9

Salaatit (kypsät tai kypsät ja raat raaka-aineet)

E.coli (jos salaatti sisältää kypsiä sekä raakoja raaka-aineita)

alustava Bacillus cereus**Enterobacteriaceae**

Listeria monocytogenes (jos tuotteen myyntiaika 5 vrk tai yli)

Koagulaasipositiiviset stafylokokit

PAKETTI 10

Valmisruoat, keitot, liemet kastikkeet

Kokonaispesäkeluku**Enterobacteriaceae****Alustava Bacillus cereus**

Clostridium perfringens

PAKETTI 11

Keitetty riisi

Kokonaispesäkeluku**Alustava Bacillus cereus****PAKETTI 12**

Kebabliha, kypsä (tarjoilupaikat)

Kokonaispesäkeluku**alustava Bacillus cereus****E.coli**

Koagulaasipositiiviset stafylokokit

Salmonella

Lihavoiduilla kirjaimilla merkityt tarkoittavat perustutkimuksia ja muut ovat lisätutkimuksia, joita tehdään harkinnan perusteella. Pakettien hinnat määräytyvät laboratorion voimassa olevan hinnaston mukaisesti. Pakettien sisältöön voi tulla tarkistuksia vuoden aikana.

5 TUPAKKALAIN VALVONTASUUNNITELMA

5.1 Johdanto

Tupakkalain valvonnan toimintaympäristö on kokenut muutoksia viimeisen vuosikymmenen aikana. Toimintaympäristöön ovat vaikuttaneet muun muassa tupakkalainsäädännössä tapahtuneet muutokset. Tupakkalain tavoite tupakkatuotteiden ja muiden nikotiinipitoisten tuotteiden käytön loppumisesta on näkynyt tarpeena tiukentaa tupakkalainsäädäntöä. Toisaalta esiin on noussut myös tarve tupakkalain soveltamisalan laajentamiselle, kun uusia tuotteita on tullut markkinoille. Tupakkalain valvonnan näkökulmasta nämä muutokset ovat lisänneet valvonnan tarvetta tupakkalaissa tarkoitettujen tuotteiden sekä niiden myynnin osalta. Lähitulevaisuudessa tupakkalain soveltamisalaan tulee kuulumaan myös nikotiinipussit.

Valvira on laatinut valtakunnallisen tupakkalain valvontaohjelman vuosille 2025 - 2028. Tupakkalain valvontaohjelman tavoitteena on

- yhtenäistää valvontakäytäntöjä koko maassa ja saattaa toiminnanharjoittajat samanarvoiseen asemaan valvonnan tiheyden ja laadun osalta paikallista riskinarviota unohtamatta sekä
- valvontaa suuntaavien painopisteiden avulla kohdistaa rajalliset valvontaresurssit tehokkaasti ja suunnitelmallisesti edistämään tupakkalain tavoitteiden toteutumista.

5.2 Kunnan tupakkalain mukaiset tehtävät

Haminan kaupungissa, Miehikkälän ja Virolahden kunnissa tupakkalain mukaisia tehtäviä hoitaa Haminan kaupungin lupavaliokunta. Lupavaliokunta on siirtänyt toimivaltaansa alaisilleen viranhaltijoille terveysinsinöörille ja terveystarkastajille tupakkalain valvonnassa seuraavasti

- tupakkatuotteiden ja nikotiininesteiden vähittäismyyntiluvan myöntäminen (44 §)
- nikotiininesteiden vähittäismyyntilupa ilmoituksen käsittely (48 §)
- tukkumyynnin ilmoituksenvaraisuus (50 §)
- tarkastus- ja näytteenotto-oikeus (86 § 1 mom. kohdat 1) ja 2))
- tupakkalain säännösten ja määräystenvastaisen toiminnan kieltäminen (96 §)

Tupakkalain 8 §:n mukaan kunta huolehtii omalla alueellaan paikallisesta toiminnasta tupakoinnin lopettamiseksi. Kunta valvoo tupakkatuotteiden, tupakan vastikkeiden, tupakointivälineiden, sähkösavukkeiden ja nikotiininesteiden myyntiä ja muuta luovuttamista sekä omavalvontaa koskevien säännösten noudattamista; tupakkalaissa säädettyjen markkinointi- ja esilläpitokieltoja koskevien säännösten noudattamista sekä tupakointikieltoja ja -rajoituksia koskevien säännösten noudattamista. Valviralla ja kunnalla on osittain päällekkäinen toimivalta valvoa tupakkalain alaisia tuotteita sekä niiden vähittäismyyntipakkauksia ja markkinointia. Valviran ja kunnan tekemän valvonnan välinen työnjako riippuu siitä, mitä em. seikoista valvotaan.

Vähittäismyyntipakkauksien valvonta

Kunnan osalta toimivalta vähittäismyyntipakkausten valvontaan seuraa tupakkalain 8 §:ssä säädetystä kunnan tehtävästä valvoa tupakkalain alaisten tuotteiden myyntiä sekä tupakkalain 31 §:ssä säädetystä vähittäismyyntipakkauksia koskevasta yleissäännöksestä. vähittäismyyntipakkauksissa.

Markkinavalvontalain 4 §:n mukaisesti Valvira ja kunnat alueellaan ovat laissa tarkoitettuja markkinavalvontaviranomaisia tupakkalain osalta. Käytännössä tämä tarkoittaa, että tupakkalaissa tarkoitettujen tuotteiden ja niiden vähittäismyyntipakkausten valvontaan sovelletaan pääsääntöisesti markkinavalvontalainsäädännön valvontakeinoja. Kunta valvoo, että tupakkalain alaisten tuotteiden myyntipaikoissa myytävien tuotteiden vähittäismyyntipakkaukset ovat säännösten mukaisia. Mikäli kunta havaitsee myynnissä olevan vähittäismyyntipakkauksia, joiden säännöstenmukaisuus on kyseenalainen tai jotka ovat ilmeisen lainvastaisia, on siitä ilmoitettava viivytystä Valviralle. Kunta huolehtii lisäksi siitä, että vähittäismyyjä ei jatka ilmeisen lainvastaisen tuotteen myyntiä kuluttajille.

Tuotevalvonta

Kunnan osalta toimivalta tupakkalain alaisten tuotteiden valvontaan seuraa tupakkalain 8 §:ssä säädetystä kunnan tehtävästä valvoa tupakkalain alaisten tuotteiden myyntiä sekä tupakkalain luvuista 3 ja 4, joissa säädetään tuotteiden vaatimuksista. Kunta ei tee varsinaista tuotevalvontaa, vaan valvoo yleisellä tasolla, esimerkiksi vähittäismyyntipakkauksista tehtävin havainnoin, että myynnissä olevat tuotteet täyttävät tupakkalain tuotteille säädetyt vaatimukset. Jos kunta havaitsee tupakkalain alaisten tuotteiden myyntipaikassa tuotteita, joiden säännösten mukaisuus on kyseenalainen tai jotka ovat ilmeisen lainvastaisia, on siitä ilmoitettava viivytystä Valviralle. Kunta huolehtii lisäksi siitä, että vähittäismyyjä ei jatka ilmeisen lainvastaisen tuotteen myyntiä kuluttajille.

Etämyynnin ja markkinointikiellon valvonta

Kunta valvoo alueellaan tupakkalain alaisten tuotteiden myyntiä ja muuta luovuttamista sekä omavalvontaa koskevien säännösten noudattamista (TupL 6 §). Edellä mainittu koskee myös etämyynnin valvontaa, jossa toimivaltainen kunta määräytyy etämyyntiä harjoittavan yhtiön virallisen kotipaikan mukaan.

Valvira ja kunnat valvovat yhdessä tupakkalain 9 luvussa säädettyä markkinointikieltoa (TupL 6 § ja 8 §). Työnjako määräytyy pitkälti sen mukaan, voidaanko tupakkalain vastainen markkinointitoimi estää riittävän tehokkaasti kunnan toimenpitein vai onko toiminta niin laajalle ulottuvaa, että se edellyttää valtakunnallista päätöksentekoa. Kunta valvoo, ettei tupakkalaissa olevaa markkinointikieltoa rikota sen alueella. Tehokkaan valvonnan edellytys on, että Valvira saa mahdollisimman nopeasti tiedon markkinointitoimista, jotka on toteutettu laaja-alaisesti. Kunnan tupakkalakia valvovan viranomaisen onkin ilmoitettava havainnoistaan viivytystä Valviralle.

5.3 Tarkastusten sisällön määrittely

Tupakkalain mukaisen suunnitelmallisen valvonnan kohteita ovat esimerkiksi tupakkalain alaisten tuotteiden vähittäis- ja tukkumyyntipaikat. Tupakkatuotteiden, nikotiininesteiden ja savuttomien nikotiinituotteiden (viimeksi mainittujen tuotteiden osalta mahdollisen lakimuutoksen voimaantultua) vähittäismyynti on luvanvaraista ja tukkumyynti ilmoituksenvaraista toimintaa.

Tupakkalain mukaisen tarkastuksen tavoitteena on selvittää, ovatko tarkastuksen kohteen tilat ja toiminta tupakkalaissa asetettujen vaatimusten mukaisia. Tarvittaessa annetaan ohjeita, toimenpidekehotuksia ja määräyksiä, jotta lain edellytykset toteutuvat. Tupakkalain toteutumista valvotaan usein samalla, kun valvontakohteeseen kohdistetaan muuta ympäristöterveydenhuollon valvontaa. Valvira on laatinut tarkastuslomakepohjat Vati-tietojärjestelmään tupakkalain mukaisten valvontakohteiden tarkastamista varten.

Tarkastuksilla käytetään Valviran laatimia lomakepohjia. Tupakkalain mukaiset tarkastukset tehdään pääsääntöisesti ennalta ilmoittamatta, ellei tarkastus edellytä toiminnasta vastaavan henkilön paikalla oloa. Myyntipaikkojen tarkastukset tehdään pääsääntöisesti esimerkiksi elintarvikemyymälöihin ja kioskeihin kohdistuvan muun ympäristöterveydenhuollon lain mukaisen tarkastuksen yhteydessä.

5.3.1 Tupakkalain mukaisen vähittäismyynnin tarkastus

Tupakkalain mukaisessa vähittäismyyntipaikassa tarkastetaan seuraavat asiat riippuen siitä mitä tuotteita valvontakohteessa on myynnissä:

Myyntilupa:

- vastaavatko viranomaiselle ilmoitetut tiedot todellisuutta
- onko myynnissä olevat tuoteryhmät ilmoitettu viranomaiselle oikein
- vastaako myyntipisteiden lukumäärä viranomaiselle ilmoitettua lukumäärää
- onko tuotteet sijoitettu ilmoitettujen tietojen mukaisesti
- onko myyjä paikalla myyntipisteessä niin, että tämä pystyy jatkuvasti valvomaan tupakkalain alaisten tuotteiden ostotilannetta (valinta, maksaminen, vastaanottaminen)
- onko myyntilupa-asiakirja jokaisessa myyntipisteessä esillä asiakkaiden hyvin havaittavissa

Ikäraja:

- myydäänkö alaikäisille tupakkatuotteita tai vastavia tuotteita
- onko tupakkalain mukainen myyntikieltoilmoitus jokaisella myyntipisteellä asiakkaiden hyvin havaittavissa
- onko toimijalla käytössä oleva, säännökset täyttävä omavalvontasuunnitelma
- onko myyntipaikkaan nimetty vastuuhenkilö omavalvontasuunnitelmassa
- onko myyjät koulutettu niin, että he tuntevat tupakkalain säännökset
- onko tupakkatuotteiden myyjä yli 18-vuotias tai yli 18-vuotiaan valvonnassa

Myyntipakkaukset:

- myydäänkö tuotteet vähittäismyyntipakkauksissa (pois lukien yksittäin myytävät sikarit)
- täytyvätkö myynnissä olevien tuotteiden vähimmäispakkaukset
- sisältääkö vähittäismyyntipakkaus pienempiä pakkauksia tai voidaanko se jakaa pienempiin pakkauksiin
- ovatko savukkeiden ja kääretupakan pakkaukset muodoltaan, materiaaliltaan ja avausmekanismiltaan lain mukaisia (TupL 35 §)
- onko vähittäismyyntipakkaukset varustettu suomen- ja ruotsinkielisillä varoitusteksteillä
- onko vähittäismyyntipakkaukset varustettu kuvallisilla varoituksilla
- onko vähittäismyyntipakkauksissa ei-sallittuja merkintöjä (esim. makuun tai tuoksuun liittyviä merkintöjä)
- ovatko mahdollisesti irrallisena myytävät sikarit varustettu tupakkalain mukaisilla pakkausmerkinnöillä
- ovatko pakkauksen turvaominaisuudet sellaisia kuin pitää

Sähkösavukkeiden ja niissä käytettävien nesteiden vähittäismyyntipakkaukset:

- myydäänkö tuotteet vähittäismyyntipakkauksissa
- onko nikotiininesteen nikotiinipitoisuus korkeintaan 20 mg/ml
- sisältävätkö vähittäismyyntipakkaukset luettelon tuotteen sisältämistä ainesosista, maininnan tuotteen nikotiinipitoisuudesta ja annostuksesta, valmistajan eränumeron, suosituksen tuotteen pitämisestä lasten ulottumattomissa, suomen ja ruotsinkieliset terveysvaroitukset sekä lehtisen, joka sisältää tietoja tuotteesta ja sen käytöstä sekä yhteystiedot,

- sisältävätkö vähittäismyyntipakkaukset kiellettyjä merkintöjä

Sähkösavukkeiden ja täyttösäiliöiden merkinnät:

- onko nikotiininesteellä valmiiksi täytetyn sähkösavukkeen sekä täyttösäiliön merkitty CLP-asetuksen mukaisesti

Poltettavaksi tarkoitettun kasviperäisen tuotteen vähittäismyyntipakkausmerkinnät:

- onko vähittäismyyntipakkauksessa suomen- ja ruotsinkieliset varoitukset tuotteen aiheuttamista terveyshaitoista
- onko vähittäismyyntipakkauksessa ei sallittuja merkintöjä (esim. antaa väärän vaikutelman tuotteesta tai tuotteeseen liittyvistä riskeistä)

Yleisten kieltojen tarkastaminen:

- myydäänkö vähittäismyyntipaikassa suussa käytettäväksi tarkoitettua tupakkaa (nuuska), purutupakkaa tai nenänuuskaa
- myydäänkö vähittäismyyntipaikassa nikotiininestettä, jonka nikotiinipitoisuus on yli 20 mg/ml
- harjoittaako toiminnanharjoittaja toimintaa, jossa hän myisi tai muutoin luovuttaisi tupakkatuotteita, sähkösavukkeita tai nikotiininesteitä etäviestimiä käyttäen
- onko käytössä automaattilaitteita
- maksaako vähittäismyyjä tupakkatuotteen, tupakan vastikkeen, tupakointivälineen, tupakkajäljitelmän, sähkösavukkeen tai nikotiininesteen hinnasta hyvitystä, joka määräytyy ko. tuotteiden ostojen mukaan (esim. kanta-asiakaskortit tai etuohjelmat)

Esilläpitokielto

- onko kohteessa esillä tupakkatuotteita, vastikkeita, sähkösavukkeita, nikotiininesteitä tai tavaramerkkejä
- voivatko asiakkaat ottaa itse edellä mainittuja tuotteita
- jos myyntipaikassa on kuvasto tai luettelo, täyttävätkö ne vähittäismyyntiasetuksen vaatimukset
- missä kuvastoa tai luetteloa säilytetään

Markkinointikiellon tarkastaminen:

- onko myyntipaikassa tupakkalain alaisten tuotteiden mainoksia
- onko myyntipaikassa tupakkalain alaisten tuotteiden epäsuoraa mainontaa
- onko tupakkalain alaisten tuotteiden mahdollinen esillepano mainonnallista (esim. tuotteiden hintojen korostaminen, tuotteiden sijoittelu lasten ja nuorten tuotteiden läheisyyteen)
- ovatko tuotteiden hintamerkinnot mainonnallisia
- onko tupakkalain alaisissa tuotteissa erityisesti lapsia kiinnostavia aiheita
- onko myyntipaikassa mainonnallisia tai alaikäisiä kiinnostavia myyntikieltoilmoituksia (esim. korostettu K-18 merkintä)

Jäljitettävyys

- toteutuuko tuotteiden jäljitettävyys jäljitettävyyden tietovarannon kautta

5.3.2 Tupakointikieltojen ja -rajoitusten valvonta

Tupakkalain 74 §:ssä on määritelty tilat ja alueet, joissa tupakointi on kielletty. Säännöksen mukaan tupakointi on kielletty

- rakennuksen, kulkuneuvon tai muun vastaavan paikan sisätiloissa, jotka ovat yleisön tai työntekijöiden käytettävissä taikka elinkeinotoiminnassa tuotettujen tai julkisten palvelujen tarjoamista varten asiakkaiden käytettävissä

- ulkotiloissa järjestettävien yleisten tilaisuuksien katoksissa tai katsomoissa taikka muissa tilaisuuden seuraamiseen välittömästi tarkoitetuissa tiloissa, joissa osallistujat oleskelevat paikoillaan
- leikkikentillä, joista on laadittava kuluttajaturvallisuuslain mukainen turvallisuusasiakirja
- lastensuojelulain tai mielenterveyslain nojalla hoitoa antavien laitosten ulkoalueilla, jotka on tarkoitettu alle 18-vuotiaille
- yleisellä uimarannalla toukokuun alusta syyskuun loppuun; yleisellä uimarannalla tarkoitetaan uimarantaa, jossa kunnan terveydensuojeluviranomainen odottaa huomattavan määrän ihmisiä uivan ja josta on tehtävä terveydensuojelulain mukainen ilmoitus

Tupakkakieltojen ja rajoitusten valvontaa tehdään suunnitelman mukaisesti vain ravintoloissa tai muussa ravitsemusliikkeessä, jossa on erillinen tupakointitila. Tupakointitiloja tarkastettaessa käydään läpi omavalvontasuunnitelma, jossa esitetään kuinka tupakointitilan toimivuus varmistetaan ja kuinka tilan olosuhteita ja järjestystä valvotaan tilan ulkopuolelta. Tupakointitilan koon tulee olla suhteutettuna liikehuoneiston kokoon ja asiakaspaikkojen määrää eikä sinne saa tarjoilla. Tupakansavua ei saa kulkeutua tupakointitilan ulkopuolelle.

Tilat ja alueet, joissa tupakointi on kielletty, myös sähkösavukkeen ja kasviperäisten poltettavaksi tarkoitettujen tuotteiden käyttö on kielletty.

Joissakin terveydensuojelulain mukaisissa tarkastuskohteissa, kuten päiväkodeissa ja oppilaitoksissa, tehdään terveydensuojelulain mukaisen tarkastuksen yhteydessä usein havaintoja tupakkalain noudattamisesta. Mikäli tarkastuksella havaitaan puutteita tupakkalain noudattamisessa, tehdään tarkastuskohteeseen tupakkalain mukainen tarkastus.

Tupakointi on kielletty asunto-osakeyhtiön tai muun asuinyhteisön yhteisissä ja yleisissä sisätiloissa, joilla tarkoitetaan esimerkiksi rappukäytäviä ja asukkaiden yhteiskäytössä olevia tiloja kuten ullakotiloja, pyöräkellareita, muita säilytystiloja, kerhohuoneita, saunatiloja ja pesutupia. Asuinyhteisöllä on jo ennestään ollut mahdollisuus järjestysäännöissään kieltää tupakointi asuinyhteisön yhteisissä ja yleisissä sisätiloissa. Uuden tupakkalain (549/2016) myötä asuntoyhteisöllä on 1.1.2017 alkaen oikeus hakea kunnalta tupakointikieltoa myös asukkaiden hallinnassa oleviin tiloihin. Kunnan on määrättävä tupakointikielto hakemuksessa tarkoitettuihin tiloihin, jos tiloista voi niiden rakenteiden tai muiden olosuhteiden vuoksi muutoin kuin poikkeuksellisesti kulkeutua tupakansavua toiselle parvekkeelle, toiseen huoneistoon kuuluvan ulkotilan oleskelualueelle tai toisen huoneiston sisätiloihin. Tupakointikieltoa koskevan hakemuksen käsittely on maksullista.

5.4 Valvontakohteiden tarkastustiheys ja tarkastuksiin käytettävä aika

Tupakkalain säännöllistä valvontaa suoritetaan yleensä osana kohteessa tehtävää muuta ympäristöterveydenhuollon valvontaa. Esimerkiksi elintarvikemyymälöihin ja kioskeihin tehdyn muun ympäristöterveydenhuollon lain mukaisen tarkastuksen yhteydessä valvotaan myös tupakkalain perusteella tupakanmyyntiä ja mainontakieltoa.

Valviran laatimassa valtakunnallisessa tupakkavalvonnan valvontaohjelmassa vuosille 2025-2028, ei ole määritetty suositeltuja, toimintatyyppikohtaisia tarkastustiheyksiä aiempaan tapaan. Valvontaohjelman mukaan toiminnat, joihin ei liity suurta väärinkäytön riskiä, voidaan tarkastaa neljän vuoden välein, tarkastustiheys 0,25. Tarkastustiheys arvioidaan kuitenkin kohteen mukaan ja tarkastusväliä voidaan lyhentää tai pidentää

kohdekohtaisen riskinarvioinnin perusteella. Riskinarvioinnissa merkittäviä tekijöitä tarkastustiheyden laskemiselle tai nostamiselle ovat esimerkiksi valvontahistoriasta ilmenevät toistuvat rikkomukset tai muulla tavoin ilmenevä kielteinen tai piittaamaton suhtautuminen tupakkalain säännöksiin, myynnin omavalvontaan liittyvät puutteet tai tupakansavulle altistuvien ihmisten suuri määrä ja/tai mahdollinen erityisryhmä (lapset, nuoret, vanhukset, sairaat). Syitä lyhennytylle tarkastusvälille voivat olla esimerkiksi omavalvonnan puutteet tai aiemmat rikkomukset. Perusajatuksena on, että valvonnan kohdentaminen riskiperusteisesti tuo vaikuttavuutta.

Vuosille 2025 - 2028 suunniteltujen tarkastusten lukumäärä kohdetyypeittäin on esitetty liitteessä 1.

Kokonaisuudessa tupakkalain mukaiseen valvontaan arvioidaan käytettävän 0,2 htv:ta. Resurssin arvioidaan riittävän suunnitelmalliseen valvontaan. Suunnitelmallisen valvonnan lisäksi tehdään suunnitelman ulkopuolista valvontaa. Tällaista valvontaa ovat erilaiset yllättävät valvontatapaukset, joita ei ole mahdollista sisällyttää etukäteen valvontasuunnitelmaan. Kyseeseen voivat tulla esimerkiksi valitukset, jotka koskevat tupakan myyntiä alaikäisille, myyntiluparikkomuksia, tupakan mainontaa tai tupakointikieltojen rikkomista. Myös yhteistyö eri tahojen kesken vie työaikaa. Voimavaroja edellyttävät myös kunnan viranomaisten toiminta tupakkalain asiantuntijoina sekä vähittäismyyntilupahakemusten käsittely.

5.5 Valvonnan painopisteet

Tupakkalain valvonnan painopisteiden avulla kohdennetaan resursseja suunnitelmallisesti ja riskiperusteisesti sekä huomioidaan mahdollisista lainsäädäntömuutoksista aiheutuvat uudet tarpeet. Valvontaohjelman suunnitelmallisen valvonnan ulkopuolisiin kohdetyyppeihin voidaan kohdistaa suunnitelmallista valvontaa silloin, kun valvontakohdetyyppi on valvontaohjelman painopisteenä. Suunnitelmallisen valvonnan piiristä poistuneiden kohdetyyppien osalta tupakkalain toteutumista valvotaan yhä muun ympäristöterveydenhuollon valvonnan yhteydessä. Valvonnan valtakunnalliset painopistealueet on esitetty taulukossa 1.

Taulukko 1. Valvonnan painopisteet suunnitelmakaudella.

Tupakkalain mukaisen valvontaohjelman painopisteet 2025-2028
Savuttomat nikotiinituotteet tuotevalvonnan näkökulmasta
Laittoman kaupan ehkäisy ja jäljitettävyyttä koskevan tiedon hyödyntäminen valvonnassa
Etämyynti
Markkinointi
Ehkäisevä päihdetyö

Valvontayksiköllä ei ole omia projekteja vuonna 2025. Ohjelmakauden aikana painotetaan viranhaltijoiden osaamisen kehittämistä toimintaympäristön muuttuessa. Osaamisesta pidetään huolta osallistumalla koulutuksiin ja perehtymällä ohjeistukseen.

Savuttomat nikotiinituotteet tuotevalvonnan näkökulmasta

Painopisteen tavoitteena on varmistaa, että savuttomien nikotiinituotteiden myyntiä valvotaan tupakkalain vaatimalla tavalla huomioiden muun muassa ikärajavaltvonta. Savuttomien nikotiinituotteiden pakollisten merkintöjen valvontaa suoritetaan osana

myyntipaikan valvontaa silloin, kun tarkastus kattaa myös vähittäismyyntipakkausten merkinnät. Lisäksi valvotaan esimerkiksi tuotteiden nikotiinipitoisuutta, myynnissä olevia makuja ja terveystarvikkeita.

Laittoman kaupan ehkäisy ja jäljitettävyyttä koskevan tiedon hyödyntäminen valvonnassa

Painopisteen tavoitteena on varmistaa, että tupakkatuotteiden vähittäismyyntipakkausten laittoman kaupan ehkäisyä koskevien pakollisten pakkausmerkintöjen valvontaa suoritetaan osana myyntipaikan valvontaa silloin, kun tarkastus kattaa myös vähittäismyyntipakkausten merkinnät.

Ohjelmakauden aikana tupakkalain mukaisessa myynnin valvonnassa kiinnitetään vähittäismyyntipakkausten osalta erityistä huomiota siihen, että kaikissa tupakkatuotteissa on tupakkalain edellyttämä turvaominaisuusmerkintä sekä jäljitettävyyden mahdollistava yksilöllinen tunnistus. Lisäksi tarkastetaan jäljitettävyyttä koskevien tietojen oikeellisuus jäljitettävyyttä koskevien tietovarastosta. Tarkastuksen kohteena on sekä yksittäistä tupakkatuotetta koskevien kirjausten oikeellisuus, että talouden toimijan omien tietojen oikeellisuus jäljitettävyyttä koskevässä järjestelmässä.

Etämyynti

Tupakkatuotteiden, sähkösavukkeiden, nikotiininesteiden ja poltettavaksi tarkoitettujen kasvipöytäisten tuotteiden rajat ylittävä etämyynti on kielletty. Etämyynnin kieltäminen laajentaa tupakkalain muutosta koskevan hallituksen esityksen (HE 38/2024 vp) mukaisesti koskemaan myös savuttomia nikotiinituotteita. Ohjelmakauden aikana seurataan ja tarvittaessa puututaan etämyyntikiellon piirissä olevien tuotteiden myyntiin internetin välityksellä.

Mainonta

Tupakkalain mukaisia tuotteita koskee ehdoton markkinointikielto. Valvonnassa kiinnitetään huomiota eri kanavien kautta tapahtuvaan markkinointiin ja valvotaan kaikkia tupakkalain mukaisia tuotteita koskevaa ehdotonta markkinointikieltoa. Valvonnassa pyritään myös viranomaisyhteistyöhön eri tasoilla.

Ehkäisevän päihdetyön

Painopisteen tavoitteena on kehittää tupakkalain mukaisia valvovien viranomaisten ja ehkäisevän päihdetyön yhteistyötä niin, että yhteistyön tulokset tukisivat sekä tupakkalain että EPT-lain tavoitteiden toteutumista. Yhteistyöllä voidaan vaikuttaa tupakkalain mukaisien tuotteiden käytöstä aiheutuvien haittojen ehkäisemiseen ja lain tavoitteiden edistämiseen. Ohjelmakauden aikana pyritään lisäämään yhteistyötä ehkäisevän päihdetyön kanssa.

5.6 Kunnan toimesta tapahtuva näytteenotto ja tutkiminen

Tupakointikieltoja ja -rajoituksia koskevalla tarkastuskäynnillä käytetään ensisijaisesti aistihavaintoihin perustuvaa arviointia, savua on ilmassa, jos savua on nähtävissä haistettavissa tai tunnettavissa. Aistinvarainen havainnointi riittää yleensä savuttomuuden arvioinnin perusteeksi viranomaisyhteistyössä. Kunnan toimesta tapahtuva näytteenotto tapahtuu ainoastaan poikkeustilanteissa, joissa aistinvaraista arviointia tai merkkisavututkimusta ei voida käyttää tai epäselvissä ja riitatilanteissa.

Tupakkalain myyntiä ja markkinointia koskevien säännösten valvontaan ei yleensä liity näytteenottoa, mutta se on kuitenkin tietyissä tilanteissa mahdollista. Valvira voi tehdä näytteenottopyyntöjä kunnalle yksittäisissä valvontaan liittyvissä asioissa. Näihin liittyvistä käytännön järjestelyistä sovitaan tapauskohtaisesti.

5.7 Maksut

Tupakkalain mukainen valvonta on maksullista. Valvontaa koskevat maksut perustuvat

- myyntiluvan tai -ilmoituksen käsittelyyn
- myyntiluvan haltijaan tai -ilmoituksen tekijään kohdistuvaan vuosittaiseen valvontamaksuun

Kunta perii vuosittain hyväksymänsä taksan mukaisen, myyntipistekohtaisen valvontamaksun siltä, jolla on tupakkalain 44 §:ssä tarkoitettu tai vanhan tupakkalain nojalla myönnetty vähittäismyyntilupa, sekä siltä, joka on tehnyt tämän lain 50 §:ssä tarkoitetun tukkumyynti-ilmoituksen. Lisäksi tupakkalain 90 §:n mukaan kunta perii maksu tupakkatuotteidenmyyntiluvan hakijalta myyntiluvan käsittelystä, nikotiininesteen vähittäismyyntiä koskevan ilmoituksen käsittelystä, tukkumyynti-ilmoituksen käsittelystä sekä tupakointikieltoa koskevan hakemuksen käsittelystä, siten että ne vastaavat määrältään enintään suoritteiden tuottamisesta aiheutuvia kustannuksia.

5.8 Suunnitelman toteutumisen arviointi ja seuranta

Valvontasuunnitelman toteutuminen arvioidaan vuosittain lupavaliokunnassa. Valvontasuunnitelman toteutumisen arvioinnissa tarkastellaan, kuinka kattavasti suunniteltu toiminta ja siten suunnitellut tarkastukset ovat toteutuneet tai syyt miksi suunnitelma ei ole toteutunut sekä mitkä tekijät ovat tukeneet suunnitelman toteutumista. Valvonnan kattavuus arvioidaan valvontakohdetyypeittäin toteutuneiden tarkastusten perusteella. Myös painopistealueiden valvonnan toteutuminen huomioidaan arvioinnissa. Toteuman arvioinnissa kiinnitetään huomiota myös siihen, millä tavalla valvonnan tavoitteiden toteutumista sekä valvonnan vaikuttavuutta voidaan parantaa seuraavalla valvontaohjelmakaudella.

Valvontasuunnitelma tarkastetaan vuosittain, aina vuoden lopussa. Tällöin huomioidaan valvontakentässä tapahtuneet muutokset ja arvioidaan valvontasuunnitelman päivittämistarve. Tarvittaessa suunnitelma päivitetään ja muutokset käsitellään valiokunnassa.

LIITE 1. Tupakkalain valvontasuunnitelma

Toimintaluokka	Toimintatyyppi	Valvonta kohteiden määrä	Tarkastustiheys	Tarkastusten määrä 2025
Tupakkatuotteiden ja tupakointivälineiden myynti ja muu luovutus	Vähittäismyynti (TupL)	28	0,25-0,33	7
Tupakointikiellot ja rajoitukset	Ravintola tai muu ravitsemusliike, jossa on erillinen tupakointitila	2	0,25-0,33	0
Yhteensä		30		7

6 ELÄINTEN TERVEYDEN JA HYVINVOINNIN VALVONNAN JA ELÄINLÄÄKÄRIPALVELUJEN VALVONTASUUNNITELMA

6.1 Johdanto

Eläinlääkintähuollon valtakunnalliseen ohjelmaan (EHO) vuosille 2015–2023 on tehty päivitykset vuodelle 2023.

Eläinlääkintähuoltolain uudistuttua marraskuussa 2009 valtio ryhtyi ostamaan kunnilta eläinten terveyteen ja hyvinvointiin liittyvää viranomaisvalvontaa. Tavoitteena on ollut entistä selkeämmin erottaa valvontatehtävät eläinlääkäripalveluista ja perustaa kuntiin päätoimisia valvontaeläinlääkäri virkoja. Valvontaeläinlääkäri virka onkin perustettu lähes kaikkiin kuntiin, mutta kaikkia virkoja ei ole vielä saatu täytettynä. Valvontaeläinlääkärijärjestelmä on osoittautunut toimivaksi eli valvonta on parantunut sekä laadullisesti että määrällisesti.

Erityisesti eläinten hyvinvoinnin valvonnan toimivuus ja luotettavuus on korostetusti ollut esillä yhteiskunnallisessa keskustelussa viime vuosina ja jatkossa myös kuluttajien eettiset valinnat tulevat entistä enemmän ohjaamaan eläinten hyvinvointiin liittyvää keskustelua. Eläinsuojelulain kokonaisuudistus voi lähivuosina muokata valvonnan toimintaympäristöä.

Eläintautitilanne on säilynyt maassamme hyvänä huolimatta kansainvälisen eläinliikenteen kasvusta ja eläintautitilanteen huononemisesta lähialueilla, mikä osaltaan korostaa poikkeustilanteisiin varautumisen tärkeyttä. Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EU) 2016/429 (ns. eläinterveyssäännöstö) aletaan soveltaa 21.4.2021 alkaen. Uudistuksen johdosta myös kansallinen eläintautilaki ja sen alaiset säädökset sekä eläintunnistusjärjestelmälaki oli tarpeen uudistaa ja myös niitä sovelletaan 21.4.2021 alkaen.

Eläinten lääkitseminen on Suomessa pääsääntöisesti hallittua ja lääkkeitä käytetään vain todettuun tarpeeseen. Mikrobilääkkeiden käyttö ja resistenttien mikrobien esiintyminen eläintuotannossa on kuitenkin kasvava huolenaihe. Eläinten lääkitsemistä koskeva lainsäädäntö uudistui vuonna 2014 ja sen myötä eläinlääkärit saivat aikaisempaa laajemman oikeuden luovuttaa lääkkeitä terveydenhuoltoon kuuluville tiloille. Tämä on huomioitava erityisesti eläinlääkärien valvonnassa.

Sivutuotelaki ja sen nojalla annettu asetukset astuivat voimaan heinäkuussa 2015. Laki toi muutoksia valvontaviranomaisiin ja valvontakohteisiin. Lain myötä hallinnollisten pakkokeinojen ja rangaistussäännösten käyttö mahdollistui. Kaupungineläinlääkäri tekemä sivutuotevalvonta tuli maksulliseksi vuoden 2016 alusta MMM:n maksuasetuksen voimaan tulon jälkeen.

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EU) 2017/625 (ns. uusi valvonta-asetus) alettiin soveltaa 14.12.2019. Asetus otettiin huomioon jo vuoden 2020 valvonnoissa, sillä saman vuoden valvontatulokset raportoidaan komissiolle vuonna 2021 uudella raportointipohjalla.

Valvonnalta edellytetään suunnitelmallisuutta, valvontatulosten analysointia ja raportointia sekä entistä tehokkaampaa tiedonkulkua viranomaiselta toiselle ja valvontatulosten viestintää kuluttajille. Valvonnan yhteisten tietojärjestelmien ja rekistereiden kehittäminen ja niiden entistä tehokkaampi käyttö myös paikallistasolla on edellytys yhtenäiselle, suunnitelmalliselle ja toimivalle valvonnalle. Sähköisen asiointin kehittäminen kaikkea viranomaistoimintaa koskevaksi kuuluu valtionhallinnon IT-strategian tavoitteisiin.

Eläinlääkäripalvelujen tarpeeseen vaikuttavat tuotantoeläintilojen määrän edelleen jatkuva väheneminen ja tuotantoeläinten keskittyminen yhä suurempiin yksiköihin. Tuotantoeläinten terveydenhuollon merkitys kasvaa edelleen, mikä muuttaa myös eläinlääkäreiden työnkuvaa akuutista sairaanhoidosta suunnitelmallisen ennaltaehkäisevän työn suuntaan. Lemmikit ovat tämän päivän yhteiskunnassa perheenjäsenen asemassa ja lemmikkeihin kohdistuville eläinlääkäripalveluille asetetaan yhä suurempia odotuksia ja vaatimuksia. Hevostaloudella on yhä kasvava rooli eläinlääkäripalvelujen käyttäjänä sekä elinkeino- että harrastetoimintana.

Yksityisten eläinlääkäripalveluiden määrä ja palveluvalikoima kasvaa edelleen ja entistä suurempi osa eläinlääkäripalveluista on yksityisten tuottamia. Tämä on lisännyt keskustelua yksityisten ja kuntien roolista eläinlääkäripalveluiden tuottajina.

Evira, Maaseutuvirasto ja osa Maanmittauslaitoksen tietotekniikkapalvelukeskusta yhdistyivät 1.1.2019 Ruokavirastoksi. Maa- ja metsätalousministeriö muuttaa tekstissä ja lainsäädäntöviitteissä mainitun Eviran säädösmuutosten myötä Ruokavirastoksi. Eviran ohjeet muuttuvat vähitellen Ruokaviraston ohjeiksi.

6.1.1 Eläinlääkintähuoltojärjestelmän yleiskuvaus ja tehtävät

Maa- ja metsätalousministeriö ohjaa ja valvoo ylimpänä viranomaisena eläinlääkintähuollon säännösten toimeenpanoa ja noudattamista. **Ruokavirasto** ohjaa ja valvoo keskushallinnon viranomaisena lainsäädännön toimeenpanoa ja noudattamista.

Aluehallintovirasto valvoo lain täytäntöönpanoa ja noudattamista alueellaan. Aluehallintovirasto suorittaa myös itse eläinlääkintähuoltoon liittyvää valvontaa kuten otantaan perustuvia eläinsuojelutarkastuksia, täydentävien ehtojen valvontaa, lääkitsemislainsäädännön valvontaa ja omaehtoisesti tai kunnan valvontaviranomaisen pyynnöstä kriittisiä eläinsuojelutehtäviä. Aluehallintovirasto ohjaa kaupungineläinlääkäreitä lakisääteisesti vastustettavien eläintautien torjunnassa, vastaa alueen eläintautivalmiudesta ja osallistuu tautitilanteiden hoitoon vakavissa eläintautitilanteissa apunaan erityiskoulutuksen saaneet valmiuseläinlääkärit.

Paikallistasolla eläinlääkintähuollon suunnittelu ja toteutus tehdään **ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueilla**. Yhteistoiminta-alue voi muodostua yhdestä tai useammasta kunnasta. Tässä ohjelmassa **kunta** tarkoittaa ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-aluetta. Yhteistoiminta-alueita on tällä hetkellä 62 kappaletta.

Kunnat järjestävät valtion vastuulla olevien eläintautien vastustamista ja eläinsuojelua koskevien tehtävien hoitamisen. Kunnille maksetaan näistä valvontatehtävistä todellisia kustannuksia vastaava korvaus valtion varoista. Kunnat järjestävät merkittä-

vän osan eläinlääkäripalveluista kuten eläinlääkintähuoltolain edellyttämän peruseläinlääkäripalvelun arkipäivisin sekä kiireellisen eläinlääkäriavun kaikkina vuorokaudenaikoina. Eläinlääkäripäivystys pitää järjestää yhden tai useamman seutu- tai maakunnan kokoisella alueella. Eläinlääkintähuoltolain keskeisenä tavoitteena on lisätä ennaltaehkäisevää toimintaa eläinlääkintähuollossa ja peruseläinlääkäripalvelun osana on järjestettävä tuotantoeläinten terveydenhuoltopalveluja kysyntää vastaavasti.

Yksityiset eläinlääkäripalvelut kohdistuvat pääasiassa pieneläimiin ja hevosiin, mutta myös tuotantoeläimiä hoitavien yksityisten määrä on lisääntynyt. Yksityiset palveluntarjoajat vastaavat suurelta osin erikoiseläinlääkäritason palveluista, joita kunnatkin halutessaan voivat järjestää.

Eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvontaan sekä eläinlääkäripalveluihin käytetään kunnissa yhteensä noin puolet ympäristöterveydenhuoltoon suunnatuista noin tuhannesta henkilötyövuodesta.

6.1.2 Toimintaympäristö ja sen muutokset

Eläinlääkintähuoltolain uudistuksella painotetaan eläinten terveyden ja hyvinvoinnin lisäämistä, eläinlääkäripalveluiden ja valvonnan eriyttämistä ja sitä, että tuotantoeläinten terveydenhuolto on osa kunnan peruseläinlääkäripalvelua.

Eläinlääkäripalvelujen tarpeeseen vaikuttavat tuotantoeläintilojen määrän edelleen jatkuva väheneminen ja tuotantoeläinten keskittyminen yhä suurempiin yksiköihin. Tuotantoeläinten terveydenhuollon merkitys kasvaa edelleen, mikä muuttaa myös eläinlääkäreiden työnkuvaa akuutista sairaanhoidosta suunnitelmallisen ennaltaehkäisevän työn suuntaan. Lemmikit ovat tämän päivän yhteiskunnassa perheenjäsenen asemassa ja lemmikkeihin kohdistuville eläinlääkäripalveluille asetetaan yhä suurempia odotuksia ja vaatimuksia. Hevostaloudella on yhä kasvava rooli eläinlääkäripalvelujen käyttäjänä sekä elinkeino- että harrastetoimintana. Yksityisten eläinlääkäripalveluiden määrä ja palveluvalikoima kasvaa edelleen ja entistä suurempi osa eläinlääkäripalveluista on yksityisten tuottamia. Tämä lisää keskustelua yksityisten ja kuntien roolista eläinlääkäripalveluiden tuottajina.

6.2 Voimavarat

Haminan, Kotkan, Miehikkälän, Pyhtään ja Virolahden kunnan alueen resurssitarve eläinlääkintähuollon osalta on kartoitettu valvonta- ja palvelutarpeen selvittämiseksi (liite 1). Tiedot tuotantoeläinten- ja tilojen määrästä on saatu Haminan, Miehikkälän, Virolahden, Kotkan ja Pyhtään ja osa perustuu eläinlääkäreiden omaan arvioon.

6.2.1 Henkilöresurssit, vastuualueet ja työnjako

Haminan ympäristöpalvelut sekä Kotkan ympäristöpalvelut ovat tehneet vuonna 2023 palvelusopimuksen, jonka mukaan vuoden 2024 alussa Kotkan kaupungin eläinlääkärit siirtyvät Haminan kaupungin palvelukseen. 1.1.2024 alkaen Haminan ympäristöpalvelut tuottaa eläinlääkäripalvelut Haminan, Virolahden ja Miehikkälän lisäksi myös Kotkan ja Pyhtään alueelle. Alueella on 7 praktikkoeläinlääkäriä ja 2 val-

vontaeläinlääkäriin virkaa. Viime vuosina eläinlääkintähuollon toimintaan on vaikuttanut eläinlääkäreiden vaikea saatavuus, joka on tunnustettu valtakunnallisesti, mutta tämä ei tällä hetkellä koske meidän aluetta. Osa Haminan praktikoista on virkava-paalla, mutta kaikille heille on saatu sijaiset. Vastaanotot sijaitsevat Haminassa, Virolahdella ja Pyhtäällä. Haminan vastaanotto on muuttanut uusiin tiloihin vuonna 2023 ja vastaanotolla on työtilat neljälle praktikolle sekä tarvittaessa myös valvontaeläinlääkäreille. Myös Pyhtään vastaanotolla työskentelee kolme eläinlääkäriä ja Virolahden vastaanotto toimii sivutoimipisteenä. Eläinlääkärit tekevät pääsääntöisesti 50, 80 tai 100 %:sta työaika. Haminan kaupungilla on ollut avustaja oppisopimuksella vuodesta 2021 ja vuoden 2023 alusta avustaja vakinaistettiin. Tällä hetkellä vakinaistettu avustaja on vanhempainvapaalla eikä hänen tilalleen saatu ketään. Tämän ajan häntä on sijaistanut 2023 vuoden alussa aloittanut oppisopimusharjoittelija. Vuoden 2025 alusta saadaan Haminan kaupungin vastaanotolle avustaja sijaistamaan vaki-naista avustajaa. Avustajan toimenkuvaan kuuluu ajanvarauksen hoitaminen ja eläinlääkärien avustaminen toimenpiteissä ja sen lisäksi mm. laboratoriotyöt sekä välinehuolto. Eläinsuojelukäynnit tehdään pareittain. Koska valvontaeläinlääkäreitä on nyt alueella kaksi, valvontaeläinlääkärit ovat pystyneet tekemään ja jakamaan työt keskenään. Aikaisemmin, kun käytettävissä ei ollut kahta valvontaeläinlääkäriä, pa-riksi jouduttiin usein irrottamaan praktikko, joka aiheutti sen, että praktiikassa oli yh-den eläinlääkäriin vaje. Nyt tällainen tilanne on edessä ainoastaan silloin, kun toi-nen valvontaeläinlääkäri on poissa (vapaalla, sairauslomalla jne.) eikä pariaksi saada muuta viranomaista, kuten terveystarkastajaa tai poliisia. Käytäntö, että valvonta-eläinlääkäreitä on ollut käytettävissä kaksi, on havaittu toimivaksi. Mikäli molemmat valvontaeläinlääkärit eivät ole paikalla, kiireiset eläinsuojelulliset käynnit hoitavat praktikot.

Maitohygieniatarkastuksista vastaa Haminan, Kotkan ja Kouvolan yhteinen hygiee-nikkoeläinlääkäri, joka on aloittanut virassaan vuonna 2023.

Taulukko 1. Haminan ympäristöpalveluiden eläinlääkärit, toimialueet sekä vastaanot-totilat.

	Toiminta alue	vastaanottotilat
kaupungineläinlääkäri (virka-avoin)	Hamina	Rimamöljänkatu 4 49400 Hamina
Heidi Rämä, kaupungin-eläinlääkäri	Hamina	Rimamöljänkatu 4 49400 Hamina
Jenni Hyväkkä kaupungineläinlääkäri (virka- vapaalla)	Hamina	Rimamöljänkatu 4 49400 Hamina
Valvontaeläinlääkäri (virka- avoin)	Hamina, Virolahti, Miehikkälä, Kotka, Pyhtää	Rimamöljänkatu 4 49400 Hamina
Valvontaeläinlääkäri (virka- avoin)	Hamina, Virolahti, Miehikkälä, Kotka, Pyhtää	Rimamöljänkatu 4 49400 Hamina

Tiina Lindholm kaupungineläinlääkäri (virkavapaalla)	Violahti, Miehikkälä	Mäkitie 1 B 49900 Violahti
Marika Friman, kaupungin- eläinlääkäri	Kotka, Pyhtää	Alatie 108 E, 49200 Heinlahti
Naziko Kessaeva, kaupungin- eläinlääkäri	Kotka, Pyhtää	Alatie 108 E, 49200 Heinlahti
Ellen Kaartokallio, kaupungin- eläinlääkäri (virkavapaalla)	Kotka, Pyhtää	Alatie 108 E, 49200 Heinlahti

6.2.2 Henkilökunnan pätevyden ja osaamisen varmistaminen

Kunta työnantajana huolehtii, että kaupungineläinlääkäriin virkaan valitaan tehtävään päteviä henkilöitä. Kaupungineläinlääkäriin viran kelpoisuusvaatimuksista on Ruokaviraston (Eviran) ohje 10051. Kaupungineläinlääkäriin virkaan edellytetään tutkintoon perustuvan ja erikseen myönnetyn pätevyden lisäksi, että tehtävään valittavalla henkilöllä on riittävästi osaamista tehtävien hoitoon. Kunta varmistaa, että kunnan valvovilla viranomaisilla on riittävä ja asianmukainen hallintomenettelyjen tuntemus. Riittävään osaamiseen kuuluu myös tehtävien edellyttämä kielitaito. Tehtävänjaossa on huomioitava, että osa eläinlääkintähuollon tehtävistä on varattu ainoastaan eläinlääkäriin tehtäviksi. Esimerkiksi lääkkeiden luovutus vastaanotolta edellyttää aina eläinlääkäriin päätöstä asiasta ja eläimen tutkimista eläinlääkäriin toimesta. Samoin eläinlääkinnällinen tutkimus, eläimen taudinmääritys ja näihin liittyvistä hoidoista ja lääkityksistä päättäminen. Myös monet valvontatehtävät edellyttävät eläinlääkäriin tutkintoa.

Vakituisen kaupungineläinlääkäriiden ja sijaisten pätevyys tarkastetaan Ruokaviraston ylläpitämästä eläinlääkärirekisteristä <https://www.ruokavirasto.fi/yriytykset/elainlaakarit/elainlaakarirekisterit/>. Lisäksi vakituisen eläinlääkäriiden tutkintotodistukset tarkastetaan viranvastaanottamisen yhteydessä.

Kunta työnantajana huolehtii, että eläinlääkintähuollon henkilöstöllä on riittävät mahdollisuudet osallistua täydennyskoulutukseen. Ympäristöterveydenhuollon yhteisen valtakunnallisen valvontaohjelman mukaan ympäristöterveydenhuollon henkilökunnan olisi päästävä osallistumaan ammatilliseen täydennyskoulutukseen vähintään kahdeksana päivänä vuodessa. Kunta laatii eläinlääkintähuollon henkilökunnan monivuotisen täydennyskoulutussuunnitelman. Suunnitelman ei tarvitse sisältää yksityiskohtaisia koulutustietoja, vaan sen tulee perustua henkilöstön ja organisaation osaamistarpeen arviointiin ja voi sisältää tavoitteet koulutusmäärästä ja koulutusten sisällöistä. Suunnittelun tarkoituksena on varmistaa koko henkilöstön riittävä täydennyskoulutautuminen ja osaaminen.

Eläinlääkäriiden koulutussuunnitelma tehdään vuosittain eläinlääkäriiden valtakunnallisen koulutuskalenterin pohjalta. Kaikille eläinlääkäriille varataan mahdollisuus osallistua vuosittain kunnan kustantamiin eläinlääkäri- ja kunnaneläinlääkäripäiville. Terveystuottoa tekevät eläinlääkärit osallistuvat Nasevaa ja Sikavaa koskeviin

koulutuksiin. Koulutusohjelma laaditaan eläinlääkäreiden kiinnostuksen mukaan. Eläinlääkäreiden koulutukseen varataan vuosittain koulutusmäärärahoja.

Koska joskus sijaisina toimii eläinlääketieteen opiskelijoita, kunnan tulee taata heille riittävä perehdytys toimintaan. Kunta ei saa teettää sijaisella tehtäviä, joita opiskelijalla ei ole pätevyys tehdä. Sijaistettava eläinlääkäri perehdyttää sijaisensa vastaanoton laitteisiin ja toimintatapoihin.

6.2.3 Yksityinen palvelutarjonta

Haminan, Miehikkälän, Virolahden, Kotkan ja Pyhtään alueella on viisi yksityistä eläinlääkäripalveluiden tuottajaa. Pieneläimiä hoitavat Eläinklinikka Eläinkoto (Hamina) ja Haminan eläinklinikka (Hamina), Oiwallinen eläinklinikka Oy (Kotka), Eläinklinikka Tassula (Kotka), Eläinlääkäri MinVet (Kotka). Alueella tekee myös muutama yksityinen tai toisen kunnaneläinlääkäri satunnaisesti suurelänpraktiikkaa, lähinnä hevospraktiikkaa ja nautojen terveydenhuoltokäyntejä.

6.3 Tietojärjestelmät

Haminan ja Virolahden vastaanotoilla on käytössä yhteinen potilasohjelma. Pyhtään vastaanotolla on käytössä eri eläinlääkäriohjelma, mutta vuoden 2025 aikana kaikki eläinlääkärit tulevat siirtymään käyttämään samaa ohjelmaa. Kaikilla vakituisilla eläinlääkäriillä on pääsy eläinsuojelu verkkoasemalle, joka on yhteinen Kotka-Pyhtään alueen eläinlääkäreiden kanssa. Asemalle tallennetaan mm. valvontakäyntien asiakirjat.

TRACES (Trade Control and Expert System) on komission ylläpitämä, internetissä toimiva järjestelmä mm. elävien eläinten ja eläimistä saatavien tuotteiden jäljitettävyyden ja valvonnan varmistamiseksi EU:n jäsenvaltioiden välisissä siirroissa (sisämarkkinakauppa), tuonnissa EU:n ulkopuolisista maista sekä viennissä EU:n ulkopuolisiin maihin. Järjestelmässä laaditaan sisämarkkinakaupassa vaadittavat terveystodistukset ja sivutuotteiden kaupalliset asiakirjat sekä eläinlääkinnällisen rajatarkastuksen rajatarkastustodistus (CVED) sähköisesti. Lisäksi järjestelmässä laaditaan viennissä tarvittavat terveystodistukset niissä tapauksissa, joissa EU ja vientimaa ovat sopineet järjestelmän käytöstä. TRACES-järjestelmän avulla voidaan seurata ja jäljittää lähetyksiä ja eri osapuolet saavat tietoa lähetyserää koskevista tarkastuksista ja niiden tuloksista. Lisäksi se sisältää kartaston, jonka avulla voi tehdä eläville eläimille vaadittavan reittisuunnitelman sekä voimassa olevan EU-lainsäädännön valvonnan koskien elävien eläinten ja eläimistä saatavien tuotteiden sisämarkkinakauppaa ja tuontia kolmansista maista. TRACES-järjestelmää käyttävät sekä viranomaiset (kaupungineläinlääkärit, läänineläinlääkärit, maa- ja metsätalousministeriö, Tulli ja Ruokavirasto) että toimijat. Viranomaisille ja myös toimijoille suunnattuja koulutuksia järjestetään tarvittaessa. Eläinten ja eläinperäisten tuotteiden tuonnissa kolmansista maista on otettu käyttöön TRACES-NT (New technology) -järjestelmä TRACES classicin rinnalle. TRACES-NT tulee korvaamaan TRACES Classicin myöhemmin kokonaan. TRACES-NT:n periaatteet ovat samat kuin TRACES Classicissa, mutta uutuuksena tullaan ottamaan käyttöön myös todistusten sähköiset allekirjoitukset. Sisämarkkinakaupassa Traces-NT on otettu käyttöön syksyn 2021 aikana.

Kartturi-sovelluksella hallinnoidaan helposti leviävien eläintautien vastustustoimenpiteitä. Kartturi-sovelluksella piirretään karttapohjalle rajoitusvyöhykkeet sekä haetaan vyöhykkeiltä eläinten pitopaikat, joilla on taudille herkkiä eläinlajeja. Kartturilla voi tehdä raportteja ja listoja tietyn alueen eläintenpitopaikoista esimerkiksi kunnan resurssitarpeen kartoitusta varten. Kartturiä käyttävät ruokavirastolaiset, läänineläinlääkärit, kaupungineläinlääkärit ja valvontaeläinlääkärit. Viranomaisille suunnattuja koulutuksia järjestetään tarvittaessa.

Rokotusrekisteri on pääasiassa nautojen, lampaiden ja vuohien rokotuksiin tehty sovellus, jolla voidaan hallinnoida viranomaisten edellyttämien rokotusten tietoja muun muassa mahdollisen sinikielitautiepidemian aikana. Rekisteriin kerätään eläimille annettujen rokotusten ajantasaiset tiedot, jotta tehtyjen rokotusten kattavuutta, etenemistä ja toteutumista voidaan seurata. Rokotusrekisteri on tarvittaessa laajennettavissa koskemaan myös muita eläinlajeja ja tauteja. Rokotusrekisterissä on tehtävää rokotusrekisterin virkamiehille, läänineläinlääkäreille, kaupungineläinlääkäreille ja heidän avustajilleen sekä eläintenpitäjille rokotustodistusten tulostamiseen. Rokotusrekisterisovellus on ylläpidossa ja se voidaan ottaa käyttöön tarvittaessa. Rokotusrekisteriä voi käyttää kämmentietokoneella (PDA), joten tietojen tallennuksen voi tarvittaessa tehdä reaaliaikaisesti. Viranomaisille suunnattuja koulutuksia järjestetään tarvittaessa.

Vuonna 2006 käynnistetyn eläintietojärjestelmän kehittämishankkeen tavoitteena on luoda yhdenmukainen tietokanta, johon eläintietojen ilmoittaminen tehdään yhtenäisiä palveluja käyttäen ja jonka tiedot ovat eläintenpitäjien, viranomaisten ja muiden asianosaisten käytettävissä. Eläintietojärjestelmän tietoja hyödynnetään mm. eläintautien torjunnassa ja maatalouden tukihallinnon palveluissa. Sen ensimmäinen osio, lammas- ja vuohirekisteri, otettiin käyttöön vuonna 2008. Lammas- ja vuohirekisteri toimii Ruokaviraston internetsivuilla selainpohjaisena sovelluksena. Sikarekisteri siirrettiin osaksi eläintietojärjestelmää lokakuussa 2011. Rekisteriin ilmoitetaan sikojen ostot, myynnit ja tilan pitopaikkojen väliset siirrot sekä pitopaikkakohtaisesti tilan eläinten määrät ja kuolleisuudet. Eläintietojärjestelmän avulla voidaan tehdä myös korvamerkkilauksia (lampaat ja vuohet), yksilöllisiä tunnustilauksia (esim. Hippos ja Kennelliitto) sekä rekisterikyselyitä (teurastamot ja viranomaiset). Eläintietojärjestelmän määrittelyissä on otettu jo huomioon mahdollisuuksien mukaan hevoset, naudat ja siipikarja, jotka toteutetaan tulevina vuosina. Eläintietojärjestelmään on tehty rajapintapalveluja (ELRA) sidosryhmien tietojen siirtoa varten. Eläintietojärjestelmää käyttävät mm. eläintenpitäjät, eläinvälittäjät, teurastamot, ELY-keskukset, läänineläinlääkärit, MMM sekä Ruokavirasto. Eläintietojärjestelmän asiakaspalvelu (lammas, sika ja vuohi) on ulkoistettu Mtech Digital Solutions Oy:öön.

Nautarekisteri on Suomen ensimmäinen virallinen yksilöeläinrekisteri. Eläimen yksilötietoihin luetaan mm. EU-tunnus, syntymäaika, sijaintitieto, rotu, sukupuoli, emätieto ja omistajatiedot. Näiden lisäksi teurastamot ja välittäjät tekevät teurastus- ja välitysilmoitukset nautarekisteriin. Nautarekisterin avoimen rajapinnan (NAVRA) avulla hävityslaitokset pystyvät tekemään hävitysilmoituksia keräämistään kuolleista nautoista, joten jokaisen elintarvikeketjun ulkopuolellekin jääneen naudan jäljitettävyyden varmistetaan. Nautarekisterin tietoja on selattavissa mm. seuraavissa sovelluksissa: Kartturi, Tukisovellus, Rokotusrekisteri, Elite, Vipu-palvelu, ID-sovellus ja Naseva. Nautarekisteri siirretään osaksi Eläintietojärjestelmää vuoteen 2021 mennessä.

ID-valvontasovellusta käytetään eläinten merkintää ja rekisteröintiä koskevan valvonnan (ml. täydentävien ehtojen valvonta) tietojen ylläpitoon. Tietojärjestelmistä ID-valvonta sovellus on yhteydessä Tukisovellus- ja Elite-tietojärjestelmiin. Rekistereistä ID-valvonta sovellus käyttää lammasta- ja vuohi-, nauta-, sika-, eläintenpitäjä-, maatala-, asiakas-, tarkastuskohde- ja eläintenvälittäjärekistereitä. ID-valvonta sovellusta käytetään ELY-keskuksissa, aluehallintovirastoissa, Ruokavirastossa sekä MMM:ssä. ID-valvontasovellus uudistetaan vuoteen 2021 mennessä, jolloin käyttöön otetaan eläinvalvontasovellus (ELVA). Uusi eläinvalvontasovellus on osaa maaseutuhallinnon tukisovellusta, jota käytetään myös eläintukia hakevien tilojen valvonnassa. Eläintukivalvonta osio otettiin käyttöön vuoden 2020 alusta.

Eläintenpitäjärekisteri (EPR) on Ruokaviraston omistama eläintenpitäjien ja pitopaikkojen rekisteröintiin tarkoitettu tietojärjestelmä. Kunnan maaseutuviranomaisten ja Aluehallintovirastojen käytössä olevalla sovelluksella rekisteröidään kaikki lammasta-, nauta-, sika- sekä vuohieläintenpitäjät, haaskaruokintapaikat, siipikarjanpitäjät, mehiläisten- ja kimalaistenpitäjät, turkiseläinten pitäjät, kameli- ja hirvieläintenpitäjät sekä hevoseläinten pitäjät. Sovelluksella rekisteröidään myös eläinten pitopaikat ja muodostetaan eläintenpitäjien tarvitsemat pitopaikkokohtaiset merkintätunnukset (siat ja munintakanalat). Lisäksi sovellusta käytetään eläinsuojelulain 21 § (lihan, munien ja siitoseläinten tuotantotarhat), 23 § (riistanhoidolliset tarhat) sekä 24 § (ammattimainen tai muutoin laajassa mitassa tapahtuva seura- ja harrastuseläinten pito) mukaisen ilmoituksenvaraisen toiminnan rekisteröimiseen. Eläintenpitäjärekisteriä käyttävät Ruokavirasto, läänin- ja kaupungineläinlääkärit, ELY-keskukset sekä kunnan maaseutuviranomaiset. Ruokavirastossa on aloitettu keväällä 2014 Eläintenpitäjärekisterin sähköinen asiointi -projekti, jossa mahdollistetaan myös eläinsuojelulain ilmoituksenvaraisen toiminnan sähköinen asiointipalvelu. Uusi eläintenpitäjärekisteri otettiin käyttöön viranomaisille tammikuussa 2019 ja sähköinen asiointipalvelu otetaan käyttöön vuonna 2021.

Vesiviljelyrekisteri on Ruokaviraston omistama vesiviljelyeläinten pitäjien ja pitopaikkojen rekisteröintiin tehty sovellus. Sovelluksella rekisteröidään kaikki kalojen, rapujen ja simpukoiden pitäjät lukuun ottamatta sellaisia koristevesieläinten pitäjiä, joiden eläimet pidetään suljetuissa pitopaikoissa, joista ei ole vesiyhteyttä luonnonvesiin. Vesiviljelyrekisterin pitopaikat on käytettävissä Kartturissa.

Tukisovellus on Maaseutuviraston sovellus, jota ollaan uusimassa. Tavoitteena on tallentaa Tukisovellukseen jatkossa kaikki täydentävien ehtojen valvonnat. Tällä hetkellä täydentävien ehtojen valvontatuloksia tallennetaan kolmeen eri järjestelmään: Tukisovellukseen, ID-sovellukseen ja Eliteen. Tukisovelluksen täydentävien ehtojen osion valmistuminen siirtyy tämänhetkisten tietojen mukaan vuoteen 2019 mennessä.

Valvonnan viranomaisestrinet eli Pikantti, (entinen Eviranet) on vain viranomaisille suunnattu, suljettu verkkopalvelu, joka tehostaa Ruokaviraston toimialan viranomaisien välistä viestintää. Pikantissa jaetaan mm. ohjeita ja tulkintoja ja siellä on myös virtuaalisia työryhmätiloja viranomaisien yhteistyötä varten. Julkinen Ruokaviraston internetsivusto palvelee erityisesti kuluttajia, toiminnanharjoittajia ja yrittäjiä, kun pel-

kästään valvojille suunnattu materiaali on Pikantissa. Sähköisen asiointin mahdollistaminen ja kaikinpuolinen kehittäminen on tavoitteena koko eläinlääkintähuollon kentässä.

Naseva eli nautatilojen terveydenhuollon seurantajärjestelmä on Eläintautien torjuntayhdistys ETT ry:n ylläpitämä internetsovellus, jota käyttävät nautatilat, eläinlääkärit sekä muut toiminnan yhteistyötahot, kuten meijerit, teurastamot ja neuvonta. Nasevaan tallennetaan terveydenhuollon toimenpiteet niiltä lypsykarja- ja naudanhantuantotiloilta, jotka solmivat terveydenhuoltosopimuksen kaupungineläinlääkäriin kanssa. Sikava on vastaava seurantajärjestelmä sikaloitten osalta. Eläinlääkäreillä on tunnukset Nasevaan ja sikaloita hoitavilla eläinlääkäreillä (Hamina ja Virolahti) on tunnukset lisäksi Sikavaan. Kunta huolehtii, että eläinlääkintähallinnon käytössä olevat tietojärjestelmät ovat tehokkaassa käytössä valvonnan apuna. Tietojärjestelmien käyttöön ja käyttöönottoon varataan riittävät resurssit ja varmistetaan niiden käytön osaaminen

6.4 Yhteistyö ja viestintä

Monessa valvontatilanteessa saatetaan tarvita useamman viranomaisen yhteistyötä. Esimerkiksi eläinsuojeluvalvonnassa poliisin ja kunnan eläinsuojeluviranomaisen yhteistyö ja zoonoositapausten yhteydessä eläinlääkintähuollon ja terveydenhuollon yhteistyö on erittäin tärkeää. On suositeltavaa, että kaikilla tasoilla viranomaiset muodostavat toimivat yhteistyöverkostot esimerkiksi järjestämällä yhteisiä tapaamisia tai keskinäisiä koulutustilaisuuksia.

Aluehallintovirastoon, poliisiviranomaisiin ja terveystieteiden virastoihin ollaan yhteydessä joko puhelimitse tai sähköpostilla. Poliisin ja valvontaeläinlääkäriin yhteistyötä on paikallistasolla kehitetty ja yhteistyö sujuu tällä hetkellä erinomaisesti. Eläintautiasi-oissa tiedotusvastuu on Ruokavirastolla tai läänineläinlääkäriillä, joille valvontaa tekevä eläinlääkäri antaa tapausta koskevia tietoja. Normaaliajan erityistilanteita ja poikkeusoloja koskevat tiedotusohjeet ovat ympäristöterveydenhuollon valmiussuunnitelmassa.

6.5 Maksut

Haminan ympäristöterveydenhuollon taksa on hyväksytty lupavaliokunnassa ja se sisältää eläinlääkintähuollon maksut päivystyspuhelimen osalta. Kaupungineläinlääkärit noudattavat kunnaneläinlääkäritaksaa eläinlääkäripalveluissa. Perustoimenpiteiden hinnasto on päivitetty syyskuussa 2024. Asiakashinnat nousivat mm. arvonlisäveron (palvelut ja tarvikkeet) korotuksen yhteydessä. Päivitetty hinnasto on julkaistu Haminan kaupungin internet-sivuilla.

Haminan, Kotkan, Miehikkälän, Virolahden ja Pyhtään alueella ei peritä klinikkamaksuja, koska on katsottu, että eläinlääkintäpalvelut ovat luonteeltaan peruseläinlääkintään kuuluvia. Alueella ei ole myöskään käytössä subventioita eli kunnat eivät osallistu peruseläinlääkäripalveluista ja kiireellisestä eläinlääkäriavusta kotieläimen omistajalle aiheutuneisiin kustannuksiin.

Päivystysaikana on käytössä asiakkaalle maksullinen päivystyspuhelinnumero (060014499). Puhelun hinta on 2,04e/min + pvm arkisin sekä lauantaisin, sunnuntaisin ja arkipyhinä klo 08-22. Klo 22-08 hinta on kaikkina päivinä 4,06e/min + pvm. Päivystyspuhelimien maksun on hyväksynyt ympäristölautakunta yhteistyösopimuksen hyväksynnän yhteydessä.

6.6 Valvonnan toimeenpano

Eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonnan tavoitteena on toteuttaa eläintautilainsäädännössä, eläinsuojelulainsäädännössä ja eläinten lääkitsemislainsäädännössä sekä helposti leviävien eläintautien vastustamisesta annetussa laissa ja tilatukijärjestelmän täytäntöönpanosta annetussa laissa asetettuja päämääriä. Eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvontaa toteutetaan alue- ja paikallistasolla. Valvonnan suunnitamisessa pyritään riskiperusteisuuteen ottaen kuitenkin huomioon säädösten edellyttämät vaatimukset. Valvontaa suoritetaan sekä ennalta suunniteltuna valvontana että epäilyyn perustuvana valvontana.

6.7 Hankkeet ja valvonnan painopisteet

Elintarvikeketjun monivuotisessa kansallisessa valvontasuunnitelmassa vuosille 2025-2028 on asetettu kolme kehittämisteemaa eläinten terveys ja hyvinvointi alueelle. Kehittämisteemoina ovat valmius, varautuminen ja huoltovarmuus; vastuullisuus ja kestävyys sekä teknologia ja tieto. Painopisteitä on asetettu teemoille vastuullisuus ja kestävyys sekä teknologia ja tieto. Lisäksi on asetettu joitain erityisiä painopistealueita. Vuonna 2025 painopisteenä on sivutuotteiden jäljitettävyys. Kunnaneläinlääkärien sivutuotevalvonnassa kiinnitetään erityistä huomiota siihen, että laitokseen tulevat, käsiteltävät ja lähtevät sivutuotteet ovat aina jäljitettävissä eteen- ja taaksepäin, sivutuotteiden merkinnät täsmäävät, saapuva tavara täsmää kaupallisten asiakirjojen kanssa, ja laitos varmistaa, että sivutuotteita vastaanottavalla taholla on oikeus ottaa vastaan kyseisiä sivutuotteita. Toisena kunnalle osoitettuna painopisteenä on eläintenpitäjä- ja pitopaikkarekisteröinnin valvonnan tehostaminen. Eläinlääkärit tarkastavat rekisteröintiasiat muiden tilakäyntien yhteydessä. Kolmantena kuntaa koskevana painopisteenä on turkistarhojen lintuinfluenssan valvonta ja seuranta. Ruokavirasto valmistelee valtakunnallisen seurantasuunnitelman ja tautisuojausasetuksen ohjeistuksen ja kunnaneläinlääkärit toteuttavat tarkastus- ja näytteenottokäynnit. Neljäntenä painopisteenä on siipikarjan salmonellavalvonnan tehostaminen. Eläinlääkärit toteuttavat tarkastuskäynnit MMMa 316/2021 mukaisesti.

6.8 Eläintautivalmius

Varautuminen helposti leviävien eläintautien leviämisen uhkaan on keskeinen osa eläinten terveyden valvontaa. Tautitapausten varhainen havaitseminen, nopeasti käynnistettävät hallintatoimet ja kustannustehokkuus toimenpiteiden valinnassa taudin torjunnan vaarantumatta sekä tarvittavan välineistön nopea saatavuus vaativat runsaasti etukäteissuunnittelua, hankintoja, sopimusten tekoa, tiedon aktiivista jakamista, toimijoiden kouluttamista ja käytännön harjoittelua. Myös muun välttämättömän eläinlääkintähuollon toimiminen ja henkilöresursointi poikkeustilanteessa on syytä suunnitella etukäteen.

Ruokavirasto toimittaa kansalliset valmiussuunnitelmat EU:n komissiolle sekä laatii yksityiskohtaiset toimintaohjeet eläinlääkäreille helposti leviävien eläintautien varalta. Aluehallintovirastojen valmiussuunnitelmat helposti leviävien eläintautien varalta päivitetään vuosittain ja toimitetaan Ruokavirastoon tammikuun loppuun mennessä.

Läänineläinlääkärillä on oikeus tarvittaessa määrätä kaupungineläinlääkäri toimimaan myös muun kunnan alueella saman aluehallintoviraston toimialueella, ja Ruokavirastolla on vastaava oikeus kaikkien eläinlääkärien ja koko maan osalta. Läänineläinlääkärit päivystävät vuoden ja vuorokauden ympäri, ja päivystävän LELL:n yhteystiedot saa numerosta 029 530 4340.

Osa kaupungineläinlääkäreistä on nimetty valmiuseläinlääkäreiksi, jotka ovat saaneet lisäkoulutusta helposti leviävien eläintautien vastustustyöhön. On tarkoituksenmukaista, että valmiuseläinlääkärien tietotaitoa hyödynnetään eläintautitapauksissa. Luettelo valmiuseläinlääkäreistä on läänineläinlääkärillä. Etelä-Suomen läänineläinlääkäri Anne Lintilä, puh 040 759 2121, anne.lintila@avi.fi. Etelä-Suomen aluehallintovirasto, Birger Jaarlin katu 15, PL150, 13101 Hämeenlinna.

Haminan, Miehikkälän ja Virolahden alueen valmiuseläinlääkäriä ei tällä hetkellä ole. Kotka ja Pyhtää alueella valmiuseläinlääkärinä toimii Ellen Kaartokallio, joka on virkavapaalla. Eli alueella ei tällä hetkellä ole koulutettua valmiuseläinlääkäriä.

6.8.1 Eläintautiepäilyt ja -tapaukset

Tarttuvat eläntaudit jakautuvat lakisääteisesti vastustettaviin, ilmoitettaviin ja muihin tarttuviin eläntauteihin. Lakisääteisesti vastustettavat eläntaudit jaetaan edelleen helposti leviäviin, vaarallisiin ja valvottaviin eläntauteihin. Lakisääteisesti vastustettavien eläintautien vastustustoimenpiteistä vastaa yleensä kaupungineläinlääkäri, aluehallintovirasto tai Ruokavirasto, siten kuin eläntautilaissa on tarkemmin säädetty. Joidenkin lakisääteisesti vastustettavien eläintautien vastustamistoimenpiteistä on säädetty eläntautilain nojalla erillissäädöksin. Ilmoitettavia eläntauteja koskee velvollisuus ilmoittaa eläntaudin esiintymisestä tai epäilystä maa- ja metsätalousministeriön eläintautien ilmoittamisesta ja mikrobikantojen toimittamisesta antaman asetuksen (1010/2013) mukaisesti.

Kaupungineläinlääkäriä koskeva velvoite ilmoittaa erikseen lueteltujen zoonoosien esiintymisestä terveyskeskuksen tartuntataudeista vastaavalle lääkärille on kirjattu eläintautien ilmoittamisesta ja mikrobikantojen toimittamisesta annetun maa- ja metsätalousministeriön asetuksen (1010/2013) 15 §:ään.

Ammattimaisella toimijalla on velvoite ryhtyä toimenpiteisiin pitopaikassa vierailevien henkilöiden tai eläinten ostajien suojaamiseksi pitopaikassa esiintyviltä zoonooseilta. Jos se on ihmisten terveydelle aiheutuvan vaaran torjumiseksi välttämätöntä, aluehallintovirasto voi määrätä toimenpiteistä toimijalle annettavalla päätöksellä. (EtL 28 §)

Epäily tarttuvan eläntaudin esiintymisestä voi syntyä pääsääntöisesti kahdella tavalla, joko tilalla eläimen tai eläinryhmän kliinisten oireiden tai tuotannon tunnusluku-

jen muutosten perusteella tai näytteen tutkimuksen yhteydessä laboratoriossa. Kaupungineläinlääkäri arvioi, onko kyseessä epäily, joka on syytä varmistaa lisätutkimuksilla. Joskus päätöksen lisänäytteiden ottamisesta tekee Ruokavirasto. Epäilyn kynnys on syytä pitää riittävän alhaisena, koska Suomen hyvä eläintautitilanne saattaa erityisesti lisääntyvän kansainvälisen eläinkaupan ja muun liikenteen vuoksi muuttua nopeasti. Jos kyseessä on virallinen eläintautiepäily, aluehallintovirasto voi antaa pitopaikalle välttämättömiä toimenpiteitä koskevan päätöksen taudin leviämisen estämiseksi. Päätöksen siitä, onko kyseessä virallinen eläintautiepäily, tekee aluehallintovirasto. Eläintautitilanteessa aluehallintoviraston on varmistettava toimenpiteet tartunnan leviämisen ehkäisemiseksi, taudin alkuperän ja levinneisyyden selvittäminen ja tapauksen jälkihoito sekä yhteistyö elinkeinon kanssa vahinkojen minimoimiseksi ja uusien tartuntojen torjumiseksi.

6.8.2 Eläintautien ilmoittaminen

Eläinlääkäri on ilmoitettava vastustettavan eläintaudin epäilystä tai todetusta taudista viipymättä. Yksityinen eläinlääkäri ilmoittaa kaupungineläinlääkärille tai aluehallintovirastolle ja kaupungineläinlääkäri ilmoittaa aluehallintovirastolle. Helposti leviävästä, vaarallisesta ja uudesta vakavasta eläintaudista on ilmoitettava välittömästi, myös päivystysaikana. Valvottavista ja MMM:n asetuksessa 1010/2013 luetelluista eläintaudeista on ilmoitettava seuraavana arkipäivänä. Muista ilmoitettavista eläintaudeista ilmoitetaan vain kuukausiyhteenvedossa.

Kaupungineläinlääkäri on toimitettava kuukausiyhteenvedo alueellaan epäilyistä tai todetuista eläintaudeista aluehallintovirastoon kuukausittain seuraavan kuun 15. päivään mennessä. Samassa kunnassa tai yhteistoiminta-alueella toimivat virkaeläinlääkärit voivat myös toimittaa yhteisen ilmoituksen, kunhan asia käy ilmi kuukausiyhteenvedosta. Tällöin on hyvä sopia, kuka vastaa ilmoituksen koostamisesta ja lähettämisestä, niin ettei usea eläinlääkäri ilmoita samaa tautitapausta. Lainsäädännössä ei erikseen edellytetä yksityiseltä eläinlääkäriltä kuukausiyhteenvedon tekemistä. Kuukausiyhteenvedon Lisätietoja-kohdassa on syytä ilmoittaa, jos tutkimustulos on saatu muusta laboratoriosta kuin Ruokavirastosta, esimerkiksi ulkomaisesta laboratorion.

Mikäli kaupungineläinlääkäri epäilee vastustettavaa tai helposti leviävää eläintautia, hän ilmoittaa siitä aluehallintoviraston läänineläinlääkärille, päivystysaikana vastaavasti päivystävälle aluehallinnon eläinlääkärille. Haminan, Virolahden ja Miehikkälän epidemiatyöryhmässä eläinlääkintähuoltoa edustaa Virolahden kaupungineläinlääkäri. Eläintautiepäilyissä kaupungineläinlääkäri toimii aluehallintoviraston tai Ruokaviraston ohjeiden mukaisesti ja ilmoittaa epäilystä myös muille alueen eläinlääkäreille. Tietyissä tapauksissa ilmoitetaan myös epidemiaselvitystyöryhmiin kuuluville tartuntatautihoitajille ja/tai -lääkäreille. Koska yhteistoiminta-alueella työskentelee 5 praktikkoeläinlääkäriä, ei välttämättömien tehtävien hoito poikkeustilanteissa muodostu ongelmaksi. Eläintauteja koskeviin koulutuksiin alueen virkaeläinlääkärit osallistuvat mahdollisuuksien mukaan. Jokainen eläinlääkäri tekee kuukausi-ilmoituksen muista kuin tarttuvista eläintaudeista aluehallintovirastoon. Päivystävän läänineläinlääkäri saa virka-ajan ulkopuolella tietää numerosta 029 530 4340.

Yksityiskohtaiset ohjeet eläintautitutkimuksien näytteenotosta ja lähetysohjeista löytyvät Ruokaviraston internetsivuilta (www.ruokavirasto.fi).

6.9 Pakollinen ja vapaaehtoinen terveystarkastus

Eläintautilain 441/2013 mukaan terveystarkastusohjelmat jaotellaan pakolliseen ja vapaaehtoiseen terveystarkastukseen. Kunnaneläinlääkärin on tehtävä pitopaikoissa, joita pakollinen terveystarkastus koskee, säännöllisesti ja taudin valvomiseksi tarkoituksenmukaisin väliajoin tarkastuksia, näytteidenottoa tai näytteidenoton seuranta. Tilakäyntien tiheys riippuu useimmiten eläintenpidon tarkoituksesta tai pitopaikan eläinten terveystarkastuksesta tai eläinmäärästä. Vapaaehtoiseen terveystarkastukseen sitoutuneen toimijan voi teettää eläimille säännöllisiä terveystarkastuksia ja näytteidenottoa.

Voimassa olevia pakollisia terveystarkastusohjelmia:

- kana-, broileri- ja kalkkunaparvia, uudistuseläimiä tuottavia sikaloita ja keinosiemennyssonneja tai raakamaitoa tuottavia nautojen pitopaikkoja koskee pakollinen salmonellatarkastus
- kalojen virustarkastus

Vapaaehtoisia terveystarkastusohjelmia:

- lampaiden ja vuohien maedi-visna- sekä scrapie -tarkastusohjelmat
- tarhattujen hirvieläinten tuberkuloositarkastus
- kalojen BKD-tauti

Terveystarkastukseen liittyy säännöllinen käynti pitopaikoissa ja näytteidenotto tai näytteidenoton seuranta. Tilakäyntien tiheys riippuu useimmiten eläintenpidon tarkoituksesta tai pitopaikan eläinten terveystarkastuksesta. Pitopaikkojen on erikseen liitettävä vapaaehtoiseen terveystarkastukseen aluehallintovirastolle lähettämällä ilmoituksella. Aluehallintovirasto antaa vapaaehtoiseen terveystarkastukseen kuuluvalla pitopaikalla terveystarkastusta koskevan päätöksen. Pakolliseen terveystarkastukseen kuuluvilla pitopaikoilla ei anneta terveystarkastusta.

Kunta sisällyttää omaan suunnitelmaansa pitopaikkojen terveystarkastukseen liittyvät tilakäynnit ja suunnittelee niiden toteutuksen. Salmonellatarkastusohjelman osalta kunta seuraa toimijan toteuttaman näytteidenoton säästöjenmukaisuutta ja hallinnoi parvissa toimitettuja saapumisilmoituksia sekä huolehtii omalta osaltaan pakolliseen terveystarkastukseen liittyvien tilakäyntien toteutumisesta. Kunta välittää terveystarkastuksesta saadut tiedot aluehallintovirastolle.

Terveystarkastuksen tarkat kuvaukset löytyvät eläinlääkintälainsäädännöstä tautikohteisesti. Toimija vastaa vapaaehtoisen terveystarkastuksen kustannuksista.

Kaupungineläinlääkäri ottaa tarkastuskäynneillään viranomaisnäytteet ja laatii kirjallisen tarkastuskertomuksen. Tilallinen on itse vastuussa ohjelmanmukaisesta näytteidenotosta ja kaupungineläinlääkärin kutumisesta paikalle. Tarvittaessa kunkin kunnan kaupungineläinlääkäri vastaa vapaaehtoisten terveystarkastusohjelmien näytteidenotosta.

Valvontaan liittyvät asiakirjat säilytetään eläinlääkärinvastaanotolla. Jos terveystarkastusohjelmaa ei pitopaikassa ole noudatettu säästöjen mukaan, antaa kunnaneläinlääkäri määräyksen puutteiden korjaamiseksi. Yhteenveto vuosittaisista terveystarkastusohjelmien suoritteista raportoidaan vuosittain aluehallintovirastolle.

6.9.1 Vesiviljelylaitosten terveystarkastus

Vesiviljelylaitosten tarkastukset ja näytteenotto tehdään pääosin riskiperusteisesti. Lisäksi Ahvenanmaalla on VHS:n hävitysohjelma, osassa sisämaata BKD:n hävitysohjelma ja tietyillä laitoksilla vapaaehtoinen BKD-terveysvalvonta, joiden mukaan tarkastukset ja näytteenotto hoidetaan. *Gyrodactylus salaris* -loisen osalta tarkastuskäyntejä ei tehdä ja näytteenoton hoitaa Ruokavirasto suoraan kalastajien ja laitosten kanssa. Ohjelmat voivat muuttua esim. muuttuneen tautitilanteen takia tai jos valittavien tautien listalle tulee uusia tauteja.

Ruokavirasto lähettää aluehallintovirastoihin vuosittain erillisen ohjeen kyseisen vuoden tarkastuksista ja näytteenotoista. Ohje sisältää lakisääteisiä vaatimuksia ja suositusluonteisia ohjeita. n vuosittaisessa ohjeessa luokitellaan laitokset riskiluokkiin laitostyyppin mukaisesti ja ohjeistetaan valvonnan perustaso tietyn tyyppisille laitoksille. Aluehallintovirasto huomioi paikalliset olosuhteet laitosten luokituksessa. Kaupungineläinlääkäri tekee tarkastukset ja suorittaa näytteenoton aluehallintoviraston määräämällä tavalla. Tarkastusten yhteydessä havainnoidaan laitoksen riskejä saada tai levittää eläintauteja ja nämä riskit raportoidaan aluehallintovirastolle tarkastuskertomuksessa. Jos alueella on vesiviljelylaitoksia, tulee kunnan huolehtia, että alueella on virkaeläinlääkäri, joka on perehtynyt vesiviljelylaitosten toimintaan.

Tarkastusten tarkoituksena on havainnoida eläimiä ja etsiä tarttuvien kala- tai raputautilien oireita. Olennainen osa tarkastusta on kirjanpitoon ja laitoksen omavalvonnan kuvaukseen perehtyminen. Laitosten omavalvonta tarkastetaan ja sitä pyritään kehittämään yhdessä toimijoiden kanssa. Tarkoituksena on myös motivoida eläinlääkäreitä tehokkaampaan kalanviljelylaitosten valvontaan paremman tietämyksen avulla (huomioitava täydennyskoulutus suunnitelmissa).

Tarkastuksissa käytetään Ruokaviraston tarkastusta varten suunnittelemaa lomaketta, jonka kopion kaupungineläinlääkäri toimittaa aluehallintovirastoon. Virolahden kunnan alueella on 6 verkkoallaskasvattamoja sekä yksi kalankasvatuslaitos. Verkkoallaskasvattamot sijaitsevat merialueella alle 5 kilometrin päässä perkaamosta, mikä lisää laitoksen riskiä saada tai levittää tauteja.

Kalankasvattamot tarkastetaan ja kasvattamoista otetaan näytteet valtakunnallisen valvontaohjelman mukaisesti.

Alueen ruokakalalaitoksista otetaan vuosittain vierasainenäytteitä Ruokaviraston ohjeiden mukaisesti. Näytteet ottaa valvontaeläinlääkäri, joka ei vastaa kalojen terveydenhuollosta. VHS tutkitaan merialueen ruokakalalaitoksista joka toinen vuosi. Alueelta ei ole viety eikä tuotu eläviä kaloja tai mätiä ulkomaille.

Eläinlääkäri tarkastaa laitoksen tarkastuksella omavalvonnan kuvauksen. Tarkastuksissa käytetään Ruokaviraston tarkastusta varten suunnittelemaa lomaketta, jonka kopion kaupungineläinlääkäri toimittaa aluehallintovirastoon. Eläinlääkäreiden koulutukseen varataan 1 työpäivä.

Paikalliset vesiviljelyalueen riskit ovat mahdolliset onnettomuudet öljynkuljetuksessa, teollisuuden ja asutuksen päästöt merialueella sekä VHS:n (kalojen tarttuva verenvuotoseptikemia) leviäminen merialueella.

6.9.2 Kyyhkyslakat

Kyyhkyslakoissa, joista lähetetään kyyhkysiä kilpailuihin tai näyttelyihin, on kaikki lakkassa pidettävät kyyhkyseläimet rokotettava vuosittain newcastlentaudin leviämisen ehkäisemiseksi. Rokotuksen voi suorittaa kaupungineläinlääkäri tai muu eläinlääkäri. Tiedot rokotuksista on lähetettävä läänineläinlääkärille. Viesti- näyttely- ja koristekyyhkysten tulee olla rekisteröityjä.

Eläintautivalmiuden ylläpitämiseksi rekisteröityjen harrastelintujen pitopaikkojen tulee olla kunnan valvontaviranomaisten tiedossa. Toiminta-alueella ei ole tällä hetkellä kyyhkyslakkoja.

6.9.3 Muu tautiseuranta

Ruokavirasto pyytää vuosittain seurantanäytteiden ottamista erillisen suunnitelman mukaan esim. lintuinfluenssan varalta. Suurin osa pyydetyistä näytteistä perustuu EU:n yhteiseen lainsäädäntöön, ja Evira on raportointivelvollinen seurantaohjelmien toteutumisesta maa- ja metsätalousministeriölle ja Euroopan Unionille. Tällä hetkellä Haminan, Miehikkälän ja Virolahden alueella seurantanäytteitä ottavat eläinlääkärit omilta praktiikka-alueiltaan. Näytteenoton suorittava eläinlääkäri vastaa näytteenotosta sekä tietojen arkistoinnista ja toimittaa tiedot aluehallintovirastoon.

6.9.4 Eläinten keinollinen lisääntyminen

Aluehallintovirasto hyväksyy hakemuksesta nautojen, sikojen, hevosten, lampaiden ja vuohien spermankeräysasemat, spermavarastot, alkiontuotanto- ja alkionkeräysryhmät sekä sperman keräysasemille toimitettavien eläinten karanteenit, mikäli niiden tilat ja toiminta täyttävät säädösten asettamat vaatimukset.

Kaupungineläinlääkäri valvoo karanteeneja, sperman keräysasemia, alkioiden keräysryhmiä, alkioiden tuotantoryhmiä sekä spermavarastoja ja suorittaa niissä säännöllisiä tarkastuksia sen varmistamiseksi, että ne täyttävät hyväksymiselle säädetyt edellytykset ja että toiminnalle säädetyt vaatimukset ja hyväksymispäätöksessä asetettuja ehtoja noudatetaan. Valvonnan tulokset raportoidaan Eviralle vuosittain. Toiminta-alueella ei ole ko. valvontatehtäviä.

6.10 Eläimistä saatavat sivutuotteet

Sivutuotealan laitokset, joissa sivutuotteita koskevat toimet aiheuttavat merkittävän riskin eläinten ja ihmisten terveydelle, tulee hyväksyä ennen toiminnan aloittamista tai toiminnassa tapahtuvaa merkittävää muutosta. Hyväksyntä vaatii paikan päällä tehtävän tarkastuksen ennen hyväksymistä. Tarkemmat ohjeet ja lomakkeet löytyvät Ruokavirasto internetsivuilta. Sivutuotelaitosten valvonnasta vastaa valvontaeläinlääkäri tai muu virkaeläinlääkäri.

Valvontaeläinlääkäri hyväksyy toimialueellaan poltto- ja rinnakkaispolttolaitokset (polttavat kokonaisia eläinraatoja), lantaa polttavat laitokset (jotka sijaitsevat eläintilalla), varastointilaitokset (varastoivat kerättyjä johdettuja (käsiteltynä) sivutuotteita ennen niiden kuljettamista hävitettäväksi polttamalla, toimittamista hyväksytylle kaatopaikalle tai käytettäväksi polttoaineena) ja väliasteenlaitokset (Varastoivat kerättyjä käsittelemättömiä sivutuotteita tai suorittavat niille niin sanotun väliasteen toimia kuten pakastamista, suolausta tai paloittelua ennen niiden toimittamista lopulliseen määräpaikkaansa.).

Ruokavirasto hyväksyy luokan 1, 2 ja 3 käsittelylaitokset, lemmikkieläinten ruokia valmistavat laitokset, kompostointilaitokset, biokaasulaitokset, varastointilaitokset ja hygienisointiyksiköt.

Osa sivutuotealan toiminnoista ei vaadi hyväksyntää, mutta ne tulee rekisteröidä. Rekisteröinti ei välttämättä vaadi tarkastusta ennen rekisteröintiä, mutta tarkastus voidaan tehdä rekisteröinnin yhteydessä, mikäli viranomaiskatsoo sen olevan tarpeellista. Kunnaneläinlääkärit rekisteröivät toimialueellaan keräyskeskukset, tilarehustamot, tekniset laitokset, teknisten tuotteiden varastointilaitokset, sivutuotteita eläintarhaeläinten, kalansyötiksi kasvatettavien matojen ja toukkien sekä muiden matelijoiden ja petolintujen kuin eläintarhaeläinten ruokintaan käyttävät toimijat sekä luonnonvaraisena elävien eläinten haaskaruokintapaikasta vastuussa olevat toimijat ns. haaskatoimijat.

Hamina, Miehikkälä, Virolahti, Kotka ja Pyhtää kuuluvat nautojen, lampaiden, vuohien ja biisonien raatojen keräilyalueeseen. Keräilyalueella edellä mainittujen eläinten raatojen hautaaminen on kielletty.

MMM:n asetuksen 1192/2011 mukaan sioista ja märehijöistä saatavia kotiteurastuksen sivutuotteita ei saa hävittää hautaamalla eläinlajikohtaisilla raatokeräilyalueilla vaan ne tulee toimittaa Honkajoki Oy:n hyväksytyyn käsittelylaitokseen.

Hamina, Miehikkälä, Virolahti, Kotka ja Pyhtää kuuluvat sikojen ja siipikarjan raatojen keräilyalueelle. Sikojen ja siipikarjan raatoja ei saa haudata keräilyalueella. Tämä koskee kaiken ikäisiä kuolleita eläimiä. Raadot on toimitettava hyväksytyyn käsittelylaitokseen tai hävitettävä ne polttamalla hyväksytyssä polttolaitoksessa. Kuolleen syntyneet porsaats voidaan kuitenkin haudata koko Suomen alueella. Alle 20 linnun pitopaikkojen raatojen hävittämisen osalta koko Suomi on syrjäistä aluetta, linnut voi haudata.

Hevoset voidaan hävittää hautaamalla. Hautaamisen tulee tapahtua annettujen ohjeiden mukaisesti. Hautaaminen ei saa aiheuttaa vaaraa ihmisten tai eläinten terveydelle, eikä ruhoa saa haudata pohjavesialueelle. Eläinten omistajan olisi hyvä olla yhteydessä kaupungineläinlääkäriin ja kunnan ympäristösuojelusihteriin, jotka antavat lisätietoja hautaamisesta ja mm. kunnan alueella sijaitsevista pohjavesialueista.

Alueella on yksi kaupungineläinlääkäriin hyväksymä sivutuoteasetuksen mukainen rekisteröity lemmikkieläinten pienpolttolaitos, yksi tuhkaamo, yksi tilarehustamo ja yksi lemmikkieläinten ruokia valmistava laitos. Laitos tarkastetaan valtakunnallisen valvontaohjelman mukaisesti.

Kuolleet lemmikkieläimet voidaan myös haudata. Hautaaminen ei saa aiheuttaa vaaraa ihmisten tai eläinten terveydelle. Lisäksi on otettava huomioon ympäristö- ja terveysuojelulainsäädäntö.

Haminan kaupungin alueella on lemmikkieläinten hautausmaa, Pampyölissä, Harun tienvarrella. Hautapaikan lunastus ja maksu suoritetaan Haminan kaupungin asiakaspalvelupisteeseen Puistokatu 6.

6.10.1 Sivutuotteiden käyttö luonnonvaraisten eläinten ruokinnassa eli haaskakäyttö

Haaskanpito on toimintaa, jolla eläimiä houkutellessaan ravinnon avulla ruokintapaikalle ja jonka tarkoituksena on valokuvata, katsella tai metsästä eläimiä. Haaskaa voidaan pitää myös yksinomaan eläinten ruokintatarkoituksessa, esimerkiksi uhanalaisten petolintujen kohdalla.

Haaskanpitäjiä voivat olla yksittäiset toimijat, jotka käyttävät haaska-aineksena omia kuolleita tuotantoeläimiään tai luontokuvaajat ja luontomatkailuyrittäjät, jotka hankkivat haaska-aineksen maataloilta tai elintarvikealan laitoksista.

Tiettyjen sivutuoteasetuksen mukaisten luokkaan 2 ja 3 kuuluvien sivutuotteiden käyttö luonnonvaraisten eläinten ruokintaan on sallittua, mikäli se ei aiheuta terveyshaittaa, eläintautien leviämisen vaaraa eikä ympäristön pilaantumista.

Haaskaruokintaan voidaan käyttää

- sian, poron, hevosen, siipikarjan raatoja
- kasvatettua kalaa
- hirvien ja muiden luonnonvaraisten eläinten raatoja ja teurassivutuotteita
- teurastus- ja leikkaamosivutuotteita
- kalatuotteiden käsittelystä syntyneitä sivutuotteita

Haaskaruokinnassa on kiellettyä käyttää

- nautojen, lampaiden ja vuohien raatoja
- turkiseläinten raatoja
- sellaisten eläinten raatoja, jotka on lopetettu tai jotka ovat kuolleet ihmisiin tai eläimiin tarttuva taudin tai taudin epäilyn vuoksi. Haaskaksi ei myöskään saa viedä ainesta, jonka käyttöä on joltain osin rajoitettu eläintaudin vuoksi.
- sellaisten lääkittyjen eläinten raatoja, joille käytettyjen lääkkeiden varoaika ei ole päättynyt ennen eläimen kuolemaa

Kolarihirviin, hirvenmetsästyksen teurassivutuotteisiin, muiden luonnonvaraisten eläinten raatoihin ja luonnonkalaan ei sovelleta sivutuoteasetusta ja niiden haaskakäyttö on sallittua, mikäli niiden ei epäillä sairastava jotakin ihmisiin tai eläimiin tarttuvaa tautia.

Vastuu haaskakäyttöön päätyvistä sivutuotteista ja niiden laadusta on sivutuotteen tuottajalla ja käyttäjällä. Viime kädessä he vastaavat siitä, ettei luonnonvaraisten

eläinten ravinnoksi päädy ainesta, joka aiheuttaa vaaran eläinten tai ihmisten terveydelle. Edellä mainittujen tahojen vastuulla on myös, ettei haaskakäyttöön päädy sellaisten lääkittyjen eläinten raatoja, joille käytettyjen lääkkeiden varoaika ei ole päättynyt ennen kuin eläin on kuollut tai lopetettu.

Haaskanpitoon on saatava lupa maanomistajalta. Haaskanpitoa säätelevät myös monet muut lait ja asetukset kuten jätelaki, ympäristönsuojelulaki ja maankäyttö- ja rakennuslaki, joiden tunteminen ja noudattaminen on edellytyksenä haaskatoiminnalle.

Eläintenpitäjärekisterin osana toimivaan haaskapaikkarekisteriin rekisteröidään haaskatoiminnan aloitusilmoitukset. Toimija jättää täyttämänsä ilmoituslomakkeen kaupungineläinlääkärille, joka syöttää tiedot välittömästi haaskapaikkarekisteriin. Haaskapaikalle annetaan virallinen tunnus. Mikäli kaupungineläinlääkäri ei pysty suorittamaan rekisteröintiä, ilmoitus toimitetaan aluehallintovirastoon, jossa tiedot syötetään rekisteriin.

Mikäli toiminnassa tapahtuu vuoden aikana oleellisia muutoksia tai toiminta lopetetaan, on siitä tehtävä ilmoitus vähintään 30 vuorokauden kuluttua tapahtumasta.

Kun tuotantoeläimistä peräisin olevaa ainesta viedään haaskapaikalle, on toimijan tehtävä jokaisesta vientikerrasta käyttöilmoitus. Ilmoitus tehdään kaupungineläinlääkärille, jonka alueelta sivutuotteet ovat peräisin. Mikäli haaskapaikka sijaitsee toisen kunnan alueella, on myös tämän käyttökunnan kaupungineläinlääkärille toimitettava käyttöilmoitus. Ilmoituksen voi tehdä käyttämällä nettisivuilta löytyvällä mallipohjaa. Ilmoituksen jättötavasta voi sopia kaupungineläinlääkärin kanssa. Ilmoitusmenettely on kuitenkin hoidettava siten, että kaupungineläinlääkärin, jonka alueelta sivutuotteet ovat peräisin, on pystyttävä tarvittaessa tarkastamaan sivutuotteet ennen niiden käyttöä. Käyttökunnan kaupungineläinlääkärin tulee kieltää sivutuotteiden käyttö, mikäli aineksessa on tautiriski tai lääkkeitä. Kaupungineläinlääkärit pitävät luetteloa saamista ilmoituksista ja ilmoittavat niistä läänineläinlääkärille säädetyllä tavalla.

Maatilan, joka käyttää itse tai luovuttaa tilalla kuolleita eläimiä haaskakäyttöön, on pidettävä kirjaa haaskaksi käytetyistä eläimistä. Kirjanpidosta on käytävä ilmi haaskakäyttöön päätyneiden lääkittyjen eläinten osalta käytetyt lääkkeet, lääkkeiden varoaikojen päättymispäivämäärä ja päivämäärä jolloin eläin kuoli tai lopetettiin. Valvovalle viranomaiselle on pyydettäessä esitettävä kirjanpito.

Mikäli maatila luovuttaa tilalla kuolleita tai lopetettuja eläimiä haaskan pitäjälle, on tilan annettava raadon mukana kirjallisesti tieto lääkittyjen eläinten osalta käytetyt lääkkeet, lääkkeiden varoaikojen päättymispäivämäärä ja päivämäärä jolloin eläin kuoli tai lopetettiin. Haaskan pitäjä liittyy edellä mainitun dokumentin kirjanpitoonsa, josta se on muun kirjanpidon kanssa viranomaisen tarkastettavissa.

Mikäli eläinlääkärille tulee ilmoitus kielletystä haaska-aineksesta esim. vasikka, toimijaa kielletään käyttämästä ko. ainesta haaskana. Haaskanpitopaikka voidaan myös tarvittaessa tarkastaa ja jos lakia on rikottu ilmoitetaan asiasta myös poliisille.

6.10.2 Tarkastustavoite

Hygieenikkoeläinlääkäri valvoo hyväksytyjen elintarvikehuoneistoja sekä tekee maitohygieniatarjastuksia valtakunnallisen valvontaohjelman mukaisesti. Tarkastuskäynnit, yhteydenotot ym. kirjataan vati-järjestelmään.

6.10.3 Menettelyt säädösten rikkomisista.

Säädösten mukaista toimintaa valvotaan lähinnä epäilyjen ja ilmoitusten perusteella. Kaupungineläinlääkärit tekevät tarkastuksen, mikäli luvattomista sivutuotteiden hävittämisestä tai hautaamisesta tulee ilmoituksia ja tarvittaessa ilmoittaa asiasta eteenpäin poliisille, jos hävittämisessä tai hautaamisessa on rikottu lakia.

6.11 Eläinten merkitseminen ja rekisteröinti

Nautojen, sikojen, lampaiden, vuohien, haaskaruokintapaikkojen, siipikarjan (ml. faasaanit, viiriäiset, kyyhkyt jne.), mehiläisten ja kimalaisten, turkiseläinten, kamelieläinten (kamelit, laamat ja alpakat) ja hirvieläinten (pl. porot) pitäjien on ennen eläintenpidon aloittamista rekisteröidyttävä eläintenpitäjäksi oman kuntansa maaseutuelinkeinoviranomaiselle. Vesiviljelyeläinten pitäjien on rekisteröidyttävä oman alueensa Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle. Samassa yhteydessä eläintenpitäjä rekisteröi pitopaikan kyseiselle eläinlajille.

Nautojen, sikojen, lampaiden ja vuohien merkitsemisestä ja rekisteröinnistä sekä siipikarjan ja eräiden muiden lintujen tunnistamisesta on annettu eläinlajikohtaiset ohjeet. Eläinten rekisteröimisellä ja merkitsemisellä pyritään siihen, että eläimestä peräisin olevaa elintarviketta voidaan seurata sen alusta alkaen päätyen ruokapöytään. Tällä pyritään siihen, että elintarvikkeeksi käytettävä aines olisi mahdollisimman turvallista.

Eläinten merkinnän ja rekisteröinnin valvontaa tehdään nauta-, sika-, lammas- ja vuohitiloille. Merkitsemistä ja rekisteröintiä valvovat ELY-keskusten tarkastajat, tarkastuseläinlääkärit sekä kunnaneläinlääkärit, jotka raportoivat aluehallintoviraston läänineläinlääkärille.

Mikäli eläinlääkäri toteaa tuotantotilalla, ettei nautaeläimillä tai lampailla ole korva-merkkejä, tulee hänen neuvoa tilan omistajaa merkitsemään eläimet. Mikäli eläinlääkäri toteaa, ettei eläimiä ole merkitty kehotuksesta huolimatta, eläinlääkäri ilmoittaa asiasta läänineläinlääkärille.

6.12 Tuonti ja eläinlääkinnällinen rajatarkastus

Kolmansista maista eli Euroopan unionin kuulumattomista maista tuotavat elävät eläimet ja eläinperäiset tuotteet saapuvat Suomeen aina eläinlääkinnällisen rajatarkastusaseman kautta, jossa niille suoritetaan eläinlääkinnällinen rajatarkastus.

6.12.1 Elävien eläinten ja eläimistä saatavien muiden tuotteiden kuin elintarvikkeiden sisämarkkinakauppa ja vienti

Elävien eläinten ja eläimistä saatavien muiden tuotteiden kuin elintarvikkeiden sisämarkkinakaupan ja viennin valvonnassa toimitaan MMM:n asetuksen 977/2006 mukaisesti.

Tiettyjen eläinten ja tuotteiden sisämarkkinatuojat ja viejät rekisteröityvät tai hakevat tuontilupaa Ruokavirastolta. Ruokavirasto lähettää tiedon rekisteröinneistä ja tuontiluvista ohjeineen kyseisen alueen aluehallintovirastoon ja tapauskohtaisesti myös kaupungineläinlääkärille. Kunnassa kirjataan nämä ilmoitukset sekä huomioidaan erityisesti, mitkä eläinlajit tai tuotteet ovat kyseessä ja koskevatko rekisteröinnit sisämarkkinatuontia vai -vientä.

6.12.2 Sisämarkkinatuonti

Aluehallintovirasto seuraa saapuvia eriä TRACES-järjestelmän avulla ja määrää kaupungineläinlääkärin tarvittaessa tarkastamaan saapuneet erät. Kaikki Suomeen saapuneet märehitijät ja siat tarkastetaan Eviran ohjeiden mukaisesti kahden arkipäivän sisällä saapumisesta ja eläimiltä otetaan verinäytteet. Muiden erien osalta suositellaan tarkastamaan uusien toimijoiden osalta ensimmäinen saapunut erä ja seuraavien tarkastusten tarve arvioidaan ensimmäisen tarkastuksen perusteella. Kunkin toimijan osalta tulisi tarkastaa vähintään yksi saapunut erä vuodessa. Kunnaneläinlääkäri voi seurata saapuvia eriä TRACES-järjestelmässä ja tehdä saapuneiden erien tarkastuksia myös ilman aluehallintoviraston kehotusta. Virkaeläinlääkärin on aina ryhdyttävä toimenpiteisiin, jos epäilee alueellaan olevan laittomasti tuotuja eriä.

Kaikki tehdyt sisämarkkinatuonnin tarkastukset raportoidaan täyttämällä valvontaosio TRACES-järjestelmään. Valvontaosioon kirjataan tieto siitä, täyttääkö saapunut erä lainsäädännön eläinten terveyttä ja hyvinvointia koskevat vaatimukset. Jos erä ei ole hyväksyttävissä, niin silloin kirjataan erikseen tieto havaituista puutteista, esimerkiksi, jos terveystodistuksessa on virheitä sekä mahdolliset tehdyt toimenpiteet. Valvontaosio täytetään, vaikka puutteita ei olisikaan ja siinäkin tapauksessa, että erälle on tehty pelkkä asiakirjatarkastus. Saapuneiden sivutuote-erien osalta täytetään valvontaosio kaupalliseen asiakirjaan (DOCOM) TRACES-järjestelmään, kun kaupungineläinlääkäri on ensin varmistunut, että erät ovat saapuneet laitokseen. Jos määräpaikka on päivittäin virkaeläinlääkärin valvonnassa (esim. teurastamo) tai kyseessä on eläville eläimille rajatarkastusasemalla tehtävä poistumistarkastus EU:n ulkopuoliseen maahan, valvontaosio täytetään TRACES-järjestelmään kaikista eristä. Tarkastuksessa varmistetaan huolellisesti, että erä, sen tunnistusmerkinnät ja asiakirjat täyttävät niitä koskevat vaatimukset.

Kaikilla kaupungineläinlääkäreillä on TRACES-oikeudet.

6.12.3 Sisämarkkinavienti

Sisämarkkinaviennissä toimijan on pyydettävä valvovalta kaupungineläinlääkäriltä lähetettävien erien tarkastamista (poikkeuksena erät, joiden vientiin liittyvät tarkastukset ja asiakirjat voi tehdä myös toimija tai muu kuin virkaeläinlääkäri). Kaupungineläinlääkäri tarkastaa lähetyksen ennen vientiä ja laatii tarkastuksen perusteella kyseisen eläinlajin ja tuotteen tiedot sisältävän terveystodistuksen TRACES-järjestelmässä.

Toimija on velvollinen antamaan tarvittavat tiedot vientiä varten eläinlääkärille ja vastaa antamistaan tiedoista. Toimenpiteet tehdään toimijan kustannuksella.

Vuosittain on hyvä tarkastaa, että toimija ylläpitää eläintautilain 65 § mukaisesti vientiluetteloa.

6.12.4 Vienti EU:n ulkopuolisiin maihin

Viejä pyytää kaupungineläinlääkäriltä tarkastusta ja selvittää vientiehdot. Viejän on varmistettava, että viennin kohdemaan vaatimat ehdot viennille täyttyvät. Jos vietävien eläinten tai tuotteiden viennistä on tehty sopimus kohdemaan ja Suomen tai EU:n välillä, viennissä käytettävä eläinlääkintätodistus voidaan tehdä tämän sopimuksen mukaisesti. Muussa tapauksessa viejä selvittää eläinlääkintätodistukseen sisältyvät vaatimukset kohdemaan viranomaisilta joko suoraan tai kohdemaassa toimivan tuojan avustuksella. Ruokavirasto laatii eläinlääkintätodistusten mallit kohdemaan ehtojen pohjalta. Lemmikkejä vietäessä myös kaupungineläinlääkäri voi laatia todistuksen viejän selvittämien ehtojen pohjalta. Todistukset tulisi toimittaa Ruokavirastoon (vientielaintuotteet@ruokavirasto.fi), jotta ne saataisiin tarvittaessa todistuksia myöntävien virkaeläinlääkäreiden ja muiden viejien tietoon.

Vain kunnaneläinlääkäri tai tarkastuseläinlääkäri voi myöntää eläinlääkintätodistuksia sekä tilata turvapaperille painettuja todistuksia Ruokavirastosta. Viennissä noudatetaan MMMa 832/2013, jossa säädetty mm. vientitarkastuksen suorittamisesta, todistuksesta ja sen myöntämiseen liittyvistä menettelyistä. Todistuksen myöntäneen virkaeläinlääkärin on säilytettävä myöntämiensä vientitodistusten jäljennöksiä 3 vuoden ajan. Toimenpiteiden kustannuksista vastaa viejä.

6.12.5 Tuonti EU:n ulkopuolelta ja eläinlääkinnällinen rajatarkastus

Virkaeläinlääkäri voi pyynnöstä, epäilystä tai omasta aloitteestaan tehdä eläintautilain 90 § mukaisen tarkastuksen eläimelle, jonka epäillään tulleen Suomeen ilman, että vaaditut ehdot täyttyvät. Tarkastus voidaan suorittaa joko vastaanotolla tai eläimen pitopaikassa.

Päätöksen eläimelle tehtävistä toimenpiteistä tekee Ruokavirasto, mikäli eläin on lähtöisin EU:n ulkopuolisesta maasta ja Aluehallintovirasto, mikäli eläin on lähtöisin EU:n jäsenvaltiosta, Norjasta tai Sveitsistä. Mikäli eläin tulee kolmannelta maasta esimerkiksi Viron kautta, asiaa käsitellään kolmasmaatuontina. Eläimen alkuperä on ratkaiseva.

Mikäli tuontieläimellä on vastustettaviin tarttuviin tauteihin viittaavia oireita, ovat ilmoitusmenettely ja toimenpiteet aina eläintautilain mukaisesti sekä kolmasmaa- että EU-sisämarkkinasiirroissa. Eläintautiepäilyissä on tehtävä ilmoitus Aluehallintovirastoon myös kolmasmaatuontitapauksissa. Ruokaviraston sähköpostiosoite, johon paperit toimitetaan on raja.virkaposti(@)ruokavirasto.fi.

6.13 Eläinten hyvinvoinnin valvonta

Eläinsuojelulain tarkoituksena on suojella eläimiä parhaalla mahdollisella tavalla kärsimykseltä, kivulta ja tuskalta sekä edistää eläinten hyvinvointia ja hyvää kohtelua kaikissa olosuhteissa.

Haminan, Virolahden, Miehikkälän, Kotka ja Pyhtää alueella eläinten hyvinvointia valvoo valvontaeläinlääkärit ja tarvittaessa kaupungineläinlääkäri, poliisin tai terveys-tarkastajan kanssa. Valvontaeläinlääkärien poissa ollessa valvontatehtäviä hoitavat kaupungineläinlääkärit. Ylimpänä valvovana viranomaisena eläinsuojelu- ja eläinkuljetuksissa toimii aluehallintoviraston läänineläinlääkäri.

Valvontaeläinlääkärit sekä heidän ollessa estynyt, kaupungineläinlääkärit suorittavat eläinsuojelutarkastuksia ilmoitusten ja epäilyjen perusteella. Hankalissa tapauksissa tai esteettömyystapauksissa pyydetään apua läänineläinlääkäreiltä.

Tarkastuksilla havaituille epäkohdille annetaan yleensä aina määräaika, minkä aikana asianomaista pyydetään korjaamaan epäkohdat. Eläinsuojelullisten kiireellisten syiden, eläinsuojelulain 44 §:n mukaisesti, tarvittaessa voidaan ryhtyä välittömiin toimenpiteisiin. Tällöin eläin sijoitetaan väliaikaishoitoon tai sille järjestetään hoitaja ja huolehditaan eläimen hyvinvoinnin kannalta välttämättömistä asioista. Mikäli tämä ei ole mahdollista voidaan eläin joko myydä, lopettaa tai toimittaa teurastettavaksi.

Tarkastuskäynneistä tehdään tarkastuspöytäkirja. Tarkastuspöytäkirja jaetaan asianomaiselle, tarkastuksen tekijälle, aluehallintoviraston eläinlääkärille sekä tapauskohtaisesti poliisille. Pöytäkirjat säilytetään Hamina vastaanotolla valvontaeläinlääkäriin huoneessa sekä tallennetaan Kotka-Pyhtää alueen kanssa yhteiselle verkkoasemalle "Eläinsuojelu".

Valvontaeläinlääkäriin isäntäkuntana toimii Hamina ja valvonta-alueena on Hamina, Virolahti, Miehikkälä, Kotka ja Pyhtää.

Haminan, Miehikkälän ja Virolahden alueella on sopimus löytöeläinten hoidosta Etelä-Kymenlaakson eläinsuojeluyhdistys ry:n kanssa, joka sijaitsee Kotkassa.

6.13.1 Luvan- ja ilmoituksenvarainen toiminta

Tarkastuksia voidaan tehdä myös ilman epäilyä eläinsuojelulainsäädännön rikkomisesta sellaisiin paikkoihin, joissa toiminta edellyttää eläinsuojelulaissa tarkoitetun luvan hakemista aluehallintovirastolta tai ilmoituksen tekemistä aluehallintovirastolle. Tällaisia paikkoja ovat esimerkiksi sirkukset, eläintarhat ja -näyttelyt, eläinkaupat, pieneläinhuoneet, suuret kennelit sekä ravi- ja ratsastustallit, riista-eläintarhat, lihan, munien tai siitoseläinten tuotantotarhat sekä paikat joissa harjoitetaan eläinten lopeustoimintaa. Ilman epäilyä tarkastuksia saadaan tehdä myös eläinkilpailuihin ja muihin vastaaviin tilaisuuksiin. Alueella tehdään luvan- ja ilmoituksen varaisen toiminnan tarkastuksia noin 20-30 tarkastusta vuodessa.

Elävien eläinten maantie-, rautatie, meri-, sisävesi- ja ilmakuljetuksia valvotaan eläin-tenkuljetuslain (laki eläinten kuljetuksista 1429/2006) ja eläinkuljetusasetuksen mukaisesti (Neuvoston asetus (EY) N:o 1/2005). Eläimiä pyritään suojelemaan kuljetuksen aikana ja sen yhteydessä vahingoittumiselta, sairastumiselta, kivulta, tuskalta ja kärsimykseltä.

Kaupungineläinlääkärillä on oikeus tarvittaessa tarkastaa kuljetus. Kaupallinen kuljetus on sallittua vain aluehallintoviraston luvalla. Tällöin kuljetuksia valvovat aluehallintoviraston eläinlääkärit ja heidän määräyksestään tarvittaessa myös kaupungineläinlääkärit.

Tarkastuksissa havaitut laiminlyönnit pyritään ilmoittamaan mahdollisimman pian aluehallintovirastoon. Tarkastuspöytäkirjat eläinsuojelullisista tarkastuksista lähetetään raportit tavallisesti saman viikon aikana, kun tarkastus on suoritettu.

6.13.2 Teurastamot ja pienteurastamot

Toiminta-alueella ei ole teurastamoja eikä pienteurastamoja.

6.13.3 Tukivalvonta

Euroopan yhteisen maatalouspolitiikan keskeinen osa ovat viljelijöitä velvoittavat ns. täydentävät ehdot. Näiden ehtojen noudattaminen on EU:n viljelijöille maksamien suorien tukien ja EU:n osittain rahoittamisen ympäristötuen, luonnonhaittakorvauksen ja eläinten hyvinvointituen maksamisen edellytyksenä. Aluehallintoviraston vastuulla on täydentävien ehtojen valvonta esim. elintarvikkeiden alkutuotannon valvonasta, eläintautien valvonnassa ja eläinten hyvinvoinnin valvonnassa. Valvontaa tehdään otantatiloilla ja laajennuksina mahdollisiin ilmiantoihin perustuvien tarkastusten perusteella sekä mm. seuraavista valvonnoista: EU-eläinsuojelutarkastukset, maitohygieniätarkastukset, salmonellavalvonta. Aluehallintovirasto voi laajentaa tarkastuksen koskemaan täydentäviä ehtoja kunnan viranomaisen valvonnan yhteydessä tekemien huomioiden perusteella. Aluehallintoviraston tulee saada viranomaisten perustarkastusten pöytäkirjat kuukauden sisällä tarkastuksesta. Mikäli kyseessä on kriittinen tilanne, voidaan asia ilmoittaa etukäteen jo puhelimitse aluehallintoviraston eläinlääkärille. Kunnan viranomaisten on tehtävä perustarkastusten pöytäkirjat riittävän tarkasti, jotta laajennuksia täydentävien ehtojen valvontoihin voidaan tehdä. Valvonnat on tehtävä vuosittaisten valvontaohjeiden mukaan. Valvontaa tekevien eläinlääkäreiden jatkuvasta kouluttamisesta on huolehdittava.

6.14 Peruseläinlääkäripalvelut

Haminan, Miehikkälän, Virolahden, Kotkan ja Pyhtään alueella eläinlääkintähuolto tarjoaa peruseläinlääkäripalveluita arkisin virka-aikaan asukkaidensa kotieläimille ja yhteisöjen kotieläimille, joiden kotipaikka on sen alueella. Eläinlääkintähuoltolaki rajaa asiakspiirin ulkopuolelle kiireettömän hoidon osalta esimerkiksi vapaa-ajan asuntojen omistajat, joiden virallinen kotikunta on muualla. Laki ei kuitenkaan estä tarjoamista palveluja myös muille kuin oman kunnan asukkaille tai yhteisöille, jos resursseja on riittävästi, eivätkä ulkopuolisille annetut palvelut heikennä oman kunnan asukkaiden palvelujen saatavuutta.

Arkipäivisin hyötyeläimiä varten kunta järjestää virka-aikana eläinlääkärin käynnin alueellaan pidettävien hyötyeläinten pitopaikassa. Hyötyeläimillä tarkoitetaan alkutuotannossa ja muussa elinkeinotoiminnassa sekä ihmisille tarpeellisissa työsuorituksissa käytettävät eläimet (matkailuelinkeinon liittyvät rekikoirat, ratsastuskouluissa pidettävät hevoset, viranomaistoiminnassa käytettävät eläimet, opaskoirat sekä sellaiset alkutuotannon elinkeinotoimintaan liittyvät eläimet, jotka ovat ammattimaisen

toiminnan jatkumisen takaamiseksi pääsääntöisesti korvattavissa toisella samanarvoisella eläimellä). Hyötyeläimiä eivät lain perustelujen mukaan ole seura-, harrastus- tai kilpailutoiminnassa käytettävät eläimet.

Kaupungineläinlääkäri vastaa myös peruseläinlääkäripalvelujen osalta eläinsuojelullisista syistä lopetettavien koti- ja luonnonvaraisten eläinten lopettamisesta.

Peruseläinlääkäripalveluun kuuluvaa sairaanhoitoa on esimerkiksi kliinisesti sairaiden eläinten perustutkimus, hoitotarpeen arviointi ja hoito tai lähettäminen jatkohoitoon.

Eri kotieläimille suoritettavat terveystarkastukset sekä hoidot kuuluvat peruseläinlääkäripalveluun. Niihin kuuluvat myös mm rokotukset eri eläinlajeille, loishäädöt, kissojen ja koirien kastraatit sekä märehittijöiden, sikojen ja hevosten hedelmällisyyteen liittyvät tarkastukset ja hoidot jne.

Kunnan on peruseläinlääkäripalveluun kuuluvana järjestettävä terveydenhuollon palvelut kotieläimille, joita varten on olemassa valtakunnallinen terveydenhuolto-ohjelma ja asianmukainen toteutumisen seurantajärjestelmä. Tällä hetkellä tällaisia ohjelmia ovat nautatiloille tarkoitettu Naseva ja sikatiloille tarkoitettu Sikava.

6.14.1 Puhelinneuvonta

Ajanvaraus on arkisin klo 8-9. Haminassa avustaja vastaa yleensä ajanvarausaikaan ajanvarauspuhelimeen, Pyhtäällä ja Virolahdella eläinlääkäri ja klo 9 jälkeen eläinlääkärit keskittyvät potilastyöhön. Klo 9.00-15.00 ajanvarausnumeron vastaajaan voi jättää viestin, jos eläin sairastuu akuutisti. Viestin jättäjään ollaan yhteydessä toimenpiteestä vapautumisen jälkeen.

Päivystysaikaan arkisin klo 15.00-8.00 ja viikonloppuisin alueen päivystävän eläinlääkäriin tavoittaa numerosta 0600 144 99. Päivystys on sellaisia akuutteja hätätapauksia varten, joiden hoito ei voi odottaa seuraavaan arkipäivään. Päivystyspuhelut ovat maksullisia.

6.14.2 Sairaanhoito

Peruseläinlääkäripalveluun kuuluvaa sairaanhoitoa on kliinisesti sairaiden eläinten perustutkimus, hoitotarpeen arviointi ja hoito tai lähettäminen jatkohoitoon. Myös perusleikkaukset kuuluvat peruseläinlääkäripalveluun niiltä osin, kun leikkauksia peruseläinlääkärikoulutuksella pystytään suorittamaan tavanomaisissa vastaanottotiloissa, hoitotiloissa ja eläinsuojissa ilman erityistyövälineitä.

Pieneläimiä ohjautuu toimialueella ja lähiseudulla toimiville pieneläinasemille sekä erikoissairaanhoitoa tarvitsevissa tapauksissa sekä päivystysaikaan Kouvolan eläinsairaalaan tai Helsingin alueen eläinsairaaloihin. Yliopistollinen eläinsairaala Helsingissä ottaa vastaan lähetepotilaita, mutta päivystävät yksityiset vastaanotot (esim. eläinsairaala Aisti ja Evidensia Tammisto, molemmat Vantaalla) ottavat potilaita vastaan myös ilman lähetettä.

Leikkaushoitoa tai vaativaa jatkohoitoa tarvitsevat tuotantoeläimet voidaan lähettää Mäntsälään Saaren Klinikalle. Lähialueella toimii useampia hevosklinikkoita (Kouvola, Porvoo, Hyvinkää, Helsinki).

6.14.3 Terveydenhoito

Peruseläinlääkäripalvelua suunnataan ennen kaikkea ennaltaehkäisevään toimintaan eläinten terveyden ja hyvinvoinnin ylläpidossa ja edistämisessä. Eri kotieläimille suoritettavat terveystarkastukset kuuluvat peruseläinlääkäripalveluun. Rokotukset, loishäädöt, kissojen sterilisaatiot ja kastraatiot sekä koirien kastraatiot ovat normaalia peruseläinlääkäripalvelua kuten myös märehäntijöiden, sikojen ja hevosten hedelmällisyyteen liittyvät tarkastukset ja hoidot. Kunnan velvollisuus ei kuitenkaan ole järjestää eläinlääkäriä praktiikkatehtäviin, joissa vaaditaan erityispätevyyttä tai -koulutusta. Eläinlääkärin järjestäminen nautojen, sikojen tai hevosten keinosiemennysasemille tai eläinten kuntouttamiseen tähtääviin yrityksiin ei myöskään kuulu kunnalta vaadittavan peruseläinlääkintähuollon piiriin. Lemmikkieläinten keinosiemennystoiminta ei sisälly lakisääteiseen peruseläinlääkäripalveluun.

6.14.4 Eläinten lopetus

Kotieläinten ja vastaanotolle tuotujen luonnoneläinten lopetus eläinsuojelullisista syistä sekä kotieläinten lopetus sairauden perusteella tai omistajan pyynnöstä kuuluu peruseläinlääkäripalveluun. Luonnonvaraisten eläinten lopettamisesta syntyneet kulut kunta voi laskuttaa AVI:lta eläinlääkintähuollon määrärahasista.

6.14.5 Todistukset

Kotieläimen terveydentilan toteaminen ja todistaminen kliinisen perustutkimuksen perusteella esimerkiksi vakuutusyhtiötä, vientiä, tuontia tai sisämarkkinakauppaa varten sisältyy peruseläinlääkäripalveluun.

6.14.6 Tuotantoeläinten terveydenhuolto

Tuotantoeläinten terveydenhuolto ylläpitää ja edistää eläinten terveyttä ja hyvinvointia sekä lisää osaltaan elintarviketurvallisuutta. Toimivan terveydenhuoltojärjestelmän avulla voidaan tehokkaasti ehkäistä ja seurata tarttuvien tautien sekä tuotantosairauksien esiintymistä tiloilla. Terveydenhuollon piirissä tehtävä elinkeinon ja viranomaisten yhteistyö täydentää viranomaistoimenpiteitä eläintautien torjunnassa. Lähtökohtana on pidettävä, että terveydenhuollon piiriin kuuluvilla tiloilla eläimet voivat hyvin, lääkkeiden käyttö on hallittua eikä lääkkeitä käytetä korjaamaan olosuhdeongelmia.

Kunnan on peruseläinlääkäripalveluun kuuluvana järjestettävä terveydenhuollon palvelut kotieläimille, joita varten on olemassa valtakunnallinen terveydenhuolto-ohjelma. Tällä hetkellä tällaisia ohjelmia ovat nautatiloilla tarkoitettu Naseva sekä sikatiloille Sikava. Tuotantoeläinten terveydenhuoltosopimusten määrä on esitetty liitteessä 1.

Terveydenhuoltopalvelujen kysyntä ei tule tulevaisuudessa suuresti kasvamaan tilojen lukumäärän vähetessä. Terveydenhuoltoa on kehitetty nautojen ja sikojen lisäksi

myös muille kotieläimille kuten siipikarjalle, poroille, lampaille, turkiseläimille ja kaloille. Näille ei kuitenkaan toistaiseksi ole olemassa valtakunnallisia terveydenhuolto-ohjelmia ja seurantajärjestelmiä. Myös hevosten terveydenhuoltoa ollaan kehittämässä. Kunta voi halutessaan huomioida paikallisen elinkeinorakenteen ja järjestää tarpeen mukaan terveydenhuollon palveluja eri kotieläimille.

6.14.7 Terveydenhuoltopalvelujen kysyntä

Maatilalla on usein taloudellisesti merkittäviä tuotantosopimuksia, joissa yhtenä ehtona on terveydenhuoltosopimuksen solmiminen eläinlääkärin kanssa ja sopimuksen velvoittamien terveydenhuoltokäyntien tekeminen ajallaan ja sovituissa laajuudessa. Hyvinvointitukea saa noin joka kolmas nautatila. Olemalla mukana terveydenhuollossa tilat pystyvät myös helpommin hoitamaan alkutuotantoasetuksen (1368/2011) edellyttämän ketjuinformaatiovaatimuksen. Tämän mukaan tuottajan on ennen eläinten teurastamolle lähettämistä toimitettava tiedot muun muassa eläinten lääkitsemisestä ja elintarviketurvallisuuteen vaikuttavien eläinten sairauksien esiintyvyydestä tilalla. Suurin osa teurastamoista edellyttää tämän ilmoituksen tekemistä sähköisen seurantajärjestelmän (Sikava tai Naseva) avulla.

Nasevan ehtojen mukaan eläinlääkäri suorittaa nautatilalle terveydenhuoltokäynnin vähintään kerran vuodessa. Sikavan puitteissa emakko- tai yhdistelmäsikalaan on suoritettava vähintään neljä terveydenhuoltokäyntiä vuodessa. Näistä yhden pitää olla terveydenhuoltosuunnitelman päivityskäynti. Lihasikalaan on suoritettava vähintään yksi terveydenhuoltokäynti kasvatuserää kohti tai neljä terveydenhuoltokäyntiä vuodessa, jos sikala on osastoittain kertatäyttöinen tai jatkuvatäyttöinen. Jos Naseva- tai Sikava-tilalle luovutetaan lääkkeitä varalle tulevien sairastapauksien hoitoa varten, terveydenhuoltokäyntien määrä nousee edellä kuvatuista merkittävästi. Suurissa eläintenpitoyksiköissä on tällöin käytävä kahden viikon välein. Terveydenhuoltokäynnillä eläinlääkäri havainnoi eläinten olosuhteet ja terveydentilan. Lisäksi merkittävimmät eläinten hoitorutiinit ja tuotannon kannalta kriittiset pisteet käydään läpi. Terveydenhuoltokäynnillä käydään läpi terveydenhuoltosuunnitelman toteutuminen, tilan lääkekirjanpito ja kirjanpito eläinten poistojen ja sairastuvuuden syistä. Lisäksi käydään läpi tuotantotilan toimet tarttuvilta eläintaudeilta suojautumiseksi. Eläinterveydenhuollon saatavuus on kotieläintilan tulonmuodostuksessa usein ratkaisevan tärkeää jo tuotehintojen ja maataloustuen vuoksi. Tärkein syy terveydenhuoltopalvelujen kysynnälle on kuitenkin se, että tuottaja haluaa terveydenhuoltoon perehtyneen eläinlääkärin asiantuntijaksi karjakohtaisten ratkaisujen tekoon päämääränä tilan taloudellisen tuloksen paraneminen eläinten terveyden ja hyvinvoinnin lisääntymisen kautta. Naseva- ja Sikavajärjestelmiä ollaan voimakkaasti kehittämässä tuotannollisen terveydenhuollon suuntaan. Terveydenhuoltopalvelujen kysyntää lisäävät osaltaan myös tietyt lääkkeiden luovuttamista koskevien sääntöjen poikkeukset. Nasevaan ja Sikavaan liittyneiden tilojen lisäksi vanhempaispolven siipikarjatilat ja osa tuotantopolven kasvattamoista/kanaloista solmivat terveydenhuoltosopimuksen ja sitoutuvat kahdesti vuodessa tehtäviin terveydenhuoltokäynteihin. Tämä tulisi huomioida niissä kunnissa, joissa on keskittynyttä siipikarjan tuotantoa.

6.14.8 Terveydenhuoltotyön resurssitarve

Sikalat ovat kuuluneet Sikavaan noin 90-prosenttisesti jo lähes vuosikymmenen. Nautatilojen lukumäärä Nasevassa on viime vuosina kaksinkertaistunut vuoden tai

parin välein ja on nyt selvästi yli puolet tiloista. Sekä nähtävissä oleva kehityskulku, että elintarviketeollisuuden, viljelijäjärjestöjen ja valtionhallinnon yhdessä asettamat tavoitteet ennakoivat, että Naseva lähivuosina tulee kattamaan lähes kaikki nautatilat samaan tapaan kuin Sikava nyt kattaa lähes kaikki sikalat. Sama eläinlääkäri ei aina välttämättä tee sekä terveydenhuoltosuunnitelmaa että terveydenhuoltosopimusta. Resurssitarvetta lisää lääkkeiden varalle luovuttamisen laajentumisen edellyttämät tiheämmin tehtävät terveydenhuoltokäynnit.

Sekä eläinlääkärit että viljelijät tarvitsevat lähivuosina täydennyskoulutusta terveydenhuoltoon liittyvissä asioissa, kuten karjatason tautiseurannassa ja eläinten hyvinvoinnin arvioinnissa. Osallistumiseen täydennyskoulutukseen – joka on eläinlääkäriin ammatinharjoittamislain mukaan pakollista – on varattava oma osansa eläinlääkärien työajasta. Lisäksi voi olla tarkoituksenmukaista varata eläinlääkärien työaikaa siihen, että he kouluttavat alueen karjanomistajia ja -hoitajia.

6.15 Kiireellinen eläinlääkäriapu

Kunnan on järjestettävä kiireellistä eläinlääkäriapua kaikkia alueellaan vakinaisesti tai tilapäisesti olevia kotieläimiä varten kaikkina vuorokauden aikoina. Kiireelliseen eläinlääkäriapuun kuuluvat akuutisti sairaiden eläinten perustutkimus ja vähintään ensiapuluonteiset hoitotoimenpiteet. Kiireellistä eläinlääkäriapua ovat muun muassa nautojen poikimahalvaushoidot, hevosten konservatiiviset ähkyhoidot, eri kotieläinten akuutit tulehdus- ja kiputilat, ompelua vaativat haavat sekä sokin hoito, synnytysapu ja eläimen hengen pelastamiseksi välttämättömät kirurgiset leikkaukset niiltä osin, kun leikkauksia peruseläinlääkärikoulutuksella pystytään suorittamaan tavanomaisissa vastaanottotiloissa ja eläinsuojissa ilman erityistyövälineitä. Keisarileikkaus tulee pystyä suorittamaan koirille, kissoille ja märehitijöille, ellei leikkausta tarvitsevia potilaita pystytä nopeasti lähettämään riittävän lähellä sijaitsevaan jatko-hoitopaikkaan. Pieneläinten luunmurtumissa on suoritettava välttämätön immobilisaatio.

Eläinten lopettaminen eläinsuojelullisin perustein kuuluu kiireelliseen eläinlääkäriapuun. Kiireellisen eläinlääkäriavun tavoitteena on ensiaputyypinen toiminta, jolla pyritään hoitamaan eläimen henkeä ja hyvinvointia uhkaavat tapaukset ja varmistamaan, että potilaan tila ei kohtuuttomasti heikkene sen odottaessa virka-aikana annettavia palveluja.

Kaupungineläinlääkäri pyrkii olemaan koko virka-aikansa matkapuhelimen tavoitettavissa, mutta joskus pidempien sairastapausten hoitojen aikana puhelimeen vastaanminen ei ole mahdollista. Tällöin eläimen omistaja voi kääntyä muiden alueen eläinlääkärien puoleen.

6.15.1 Kiireellinen eläinlääkäriapu virka-ajan ulkopuolella

Kunnan on järjestettävä kaikille alueellaan oleville kotieläimille kiireellistä eläinlääkäriapua kaikkina vuorokauden aikoina. Eläinlääkintähuoltolain mukaan kunnan on järjestettävä päivystyspalvelu virka-ajan ulkopuolella tarvittavaa kiireellistä eläinlääkäriapua varten yhteistoiminnassa muiden kuntien kanssa yhtä tai useampaa seutu- ja maakuntaa vastaavalla päivystysalueella.

Päivystysvuorot jaetaan kulloinkin töissä olevien praktikkojen kesken tai päivystyksen tekee ulkopuolinen päivystäjä. Alueella ei ole eriytettyä pien- ja suurelän päivystystä. Alueen koon ja eläintiheyden huomioon ottaen eriytetty päivystys ei ole järkevä vaihtoehto toiminta-alueella.

Eläinlääkärit hoitavat päivystyspotilaat kiireellisyysjärjestyksessä ja he ovat tavoitettavissa päivystysaikana puhelimitse kohtuullisessa ajassa maantieteelliset etäisyydet huomioon ottaen.

Suureläimet hoidetaan tuotantotiloilla ja pieneläimet hoidetaan kulloinkin päivystysvuorossa olevan eläinlääkärin vastaanotolla.

Jatkohoitoa vaativia pieneläinpotilaita on lähetetty Kouvolan eläinsairaalaan, Helsingin yliopistolliseen pieneläinsairaalaan ja Evidensia Tammistoon tai Eläinsairaala Aistiin. Hevosia voidaan lähettää eteenpäin Helsingin yliopistolliseen hevossairaalaan, Hyvinkään hevossairaalaan tai Kouvolan- ja Porvoon hevossairaaloille. Kouvolan eläinsairaalassa aloitettiin ympärivuorokautinen päivystystoiminta vuonna 2021, jolloin virka-ajan ulkopuolella jatkohoitoa vaativat pieneläinpotilaat on helppo ohjata jatkohoitoon totuttua lähemmäs. Kouvolan eläinsairaalan päivystystoiminnassa oli jossain vaiheessa eläinlääkärivajetta, jolloin päivystystoimintaa ei ollut. Nyt tilanne on ollut parempi ja sairaalahoittoa vaativia pieneläinpotilaita on voinut lähettää jatkohoitoon Kouvolan eläinsairaalaan.

Päivystysalueella on käytössä keskitetty puhelinpalvelu. Päivystysnumeroon soitetut puhelut ohjautuvat suoraan päivystävälle eläinlääkärille, joka on liittynyt päivystyrinkiin. Kaikkien eläinlääkäreiden vastaajissa on päivystysaikana tiedostus, josta soittaja saa tietoonsa päivystysnumeron.

Kunnalle ei ole velvollisuutta järjestää päivystystä virkatehtävien hoitoa varten. Mikäli kunnassa ei ole päivystävää virkaeläinlääkärinä, on eläinsuojelulain nojalla toimivaltainen viranomaisena poliisi. Päivystys helposti leviävien eläintautien varalta on valtakunnallinen läänineläinlääkäripäivystys. Kaksi läänineläinlääkärinä päivystää aina samanaikaisesti ja kummankin toimialueena on koko Suomi. Kulloinkin päivystävän läänineläinlääkärin saa tietää Ruokaviraston puhelinvastaajasta numerosta 029 530 4340.

6.16 Ajanvaraus

Haminan, Miehikkälän ja Virolahden ajanvaraus on keskitetty eli kaikki ajanvaraus hoidetaan samasta numerosta arkaamuisin klo 8.00- 9.00-. Puhelinajan ulkopuolella eläimen omistaja voi eläimen äkillisesti sairastuttua jättää viestin vastaajaan. Viestin jättäjälle soimitaan, kun toimenpiteestä on vapauduttu.

Kaupungineläinlääkärit hoitavat niin kiireettömät ajanvaraukset kuin kiiretapaukset. Joskus on peruutettava ajanvarauspotilaita, jos tulee kiireellinen sairasmatka.

6.17 Saatavuus

Peruseläinlääkäripalvelun ja kiireellisen eläinlääkäriavun tulee olla saatavilla palvelujen käyttäjien kannalta kohtuullisessa ajassa ja kohtuullisella etäisyydellä maantieteelliset olosuhteet huomioon ottaen.

Haminan, Miehikkälän, Virolahden, Kotkan ja Pyhtään alueella välimatkat eivät ole pitkiä, eläinlääkärit sijaitsevat noin 50 kilometrin etäisyydellä toisistaan. Kiireelliset eläinlääkäriavun resurssit pyritään järjestämään kolmen tunnin sisällä 90 %:ssa yhteydenotosta.

Resursseista riippuen Sairaskäynnit ja vastaanottoajat pyritään järjestämään viikon sisällä yhteydenotosta samoin leikkaukset. Kiireettömät terveydenhuolto- ja massatyökäynnit sekä terveille eläimille suoritettavat leikkaukset voidaan lomakauden ulkopuolella varata alle kolmen viikon ja lomakaudella alle kuuden viikon sisällä yhteydenotosta ja usein jopa viikon sisällä. Myös pääosa asiakkaista saa palvelun alle 50 kilometrin etäisyydellä.

6.18 Toimitilat ja välineet

Haminaan on valmistunut uudet vastaanottotilat vuonna 2023. Haminan ja Virolahden eläinlääkäriavun vastaanottotiloissa on kylmä/kuivatilat lääkkeille, lukittavat tilat huumausaineille, odotus- ja toimenpidehuoneet neljälle kaupungineläinlääkärille. Virolahden ja Haminan kaupungineläinlääkäriavun tiloissa on myös erillinen leikkaushuone. Miehikkälän vastaanottotilat suljettiin maaliskuussa 2021.

Henkilökunnan sosiaaliset tilat peseytymis- ja lepotiloinen kuuluvat kumpaankin toimipisteeseen. Päivystäjän ja viransijaisen asumiseen soveltuvat asianmukaiset tilat järjestetään yhteistoiminta-alueella niihin toimipisteisiin, joista päivystystoimintaa harjoitetaan. Vastaanotoilla on asuintilat sijaisille ja lämpimät autotallit päivystävää eläinlääkäriä varten.

Kunnan on huolehdittava toimitilojen päivittäisestä siivouksesta ja kunnossapidosta sekä jätehuollosta, johon sisältyy vanhentuneiden lääkkeiden sekä käytettyjen ruiskujen, neulojen ym. hävittäminen. Tiloihin pitää järjestää asianmukainen vartiointi ja murtosuojaus. Vastaanotoilla on hälytysjärjestelmät.

Kaupungineläinlääkäriavun vastaanotoilla on eläinvaaka, säädettävät toimenpide- ja leikkauspöydät sekä tutkimusvalaisimet, happigeneraattorit, ultraäänihammaskivenpoistolaitteet sekä lisäksi erilaisia tutkimusvälineitä ja instrumentteja. Haminassa on käytössä inhalaatioanestesia-laitteisto, verinäyteanalyysointilaitteet ja peruspraktiikkaan tarkoitettu röntgenlaitteisto. Jokaisella eläinlääkärillä on kunnan puolesta tietokone. Eläinlääkäriavun osaksi itse hankittuja tutkimusvälineitä.

Suojavaatteet ja -jalkineet sekä erityisvarustus tarttuvien eläintautien ja zoonosien varalta näytteenotto- ja pakkaustarvikkeineen kuuluvat varustukseen.

Suurelänpraktiikan varusteisiin kuuluvat ultraäänilaitteet rektaalianalyysilaitteilla, hammasvälineet ja astutusliinat, pulttipistooli sekä kaikki normaalit synnytysapuun sekä peruseläinlääkäripalvelun ja kiireellisen eläinlääkäriavun edellyttämään kirurgiaan tarvittavat instrumentit.

Asianmukaiset pesu- ja kuivaustilat instrumenteille, suurillekin praktiikkavarusteille ja suojavaatteille ovat välttämättömät. Instrumenttien pesun ja desinfioinnin sekä työvaatteiden pesun hoitaa avustaja ja myös eläinlääkärit itse. Kaikilla vastaanotoilla on pesukone käytössä, Haminan vastaanotolla on käytettävissä myös kuivausrumpu.

Pyhtään vastaanottotilat sijaitsevat osoitteessa Alatie 108 E, 49200 Heinlahti. Vastaanottotilat ovat toimivat ja tarkoitukseensa sopivat. Vastaanotolla on odotustila, wc, kaksi vastaanottohuonetta, leikkaussali, toimisto, lämmin autotalli ja varastotilaa. Vastaanotolla on myös eläinlääkärin päivystysasunto; makuuhuone, keittiö, suihku ja sauna. Talossa on hälytysjärjestelmä. Tila on vuokrattu yksityishenkilöltä. Vastaanotolla on perusvälineistö. Vuonna 2019 vastaanotolle on hankittu ultraäänilaitteisto sekä pien- että suurelänkäyttöön. Osa välineistöstä on eläinlääkäreiden omia. Lisäksi vastaanotolla on suojuvarusteita ja tarvikkeita näytteiden ottoon ja lähetykseen. Lisäksi suojuvarusteita löytyy Ympäristötalolta (Kotkantie 6).

6.19 Osto- ja myyntipalvelut

Toiminta-alueella ei ole osto- eikä myyntipalveluja. Peruseläinlääkintäpalvelut järjestetään viranhaltijoiden toimesta. Vuonna 2023 Haminan ja Kotkan kaupunki ovat tehneet palvelusopimuksen, jonka mukaan Haminan kaupunki tuottaa eläinlääkäripalvelut Haminan, Virolahden ja Miehikkälän lisäksi myös Kotkan ja Pyhtään alueelle. Kotkan kaupungin eläinlääkärit siirtyvät liikkeen luovutus periaatteella Haminan kaupungille 1.1.2024 alkaen.

6.20 Perustason ylittävät palvelut

Vastaanotoilla ei tarjota perustason ylittäviä palveluita, vaan jatko/erityishoitoa vaativat potilaat lähetetään eteenpäin.

6.21 Erikoiseläinlääkäripalvelut

Kunta voi halutessaan järjestää erikoiseläinlääkäritason palveluja, mutta eläinlääkintähuoltolaki ei siihen velvoita. Alueen elinkeinorakenne on joka tapauksessa syytä huomioida yhteistoiminta-alueen eläinlääkäreiden keskinäisessä työnjaossa sekä jatko- ja täydennyskoulutuksessa. Tällä hetkellä erikoiseläinlääkäripalveluita on saatavilla suhteellisen kattavasti lähialueen yksityisiltä palveluntarjoajilta.

6.22 Remissiomahdollisuudet

Haminan, Miehikkälän, Virolahden, Kotka ja Pyhtään kunnilla ei ole sopimuksia perustasoa vaativampien eläinlääkäripalveluiden järjestämisestä mm. hevosten ja pieneläinten osalta. Pieneläimet on arkisin tarpeen mukaan jatkolähetetty alueen pieneläinklinikoille ja päivystysaikana Kouvolan eläinsairaalaan ja Helsinkiin päivystäviin pieneläinklinikoihin. Hevoset on tarpeen mukaan lähetetty jatkohoitoon lähialueen hevosklinikoihin (Kouvola, Porvoo, Hyvinkää, Helsinki) ja päivystysaikana jatkolähetetty Helsingin Yliopistolliseen hevossairaalaan. Remissio on aina onnistunut ongelmitta.

6.23 Laboratoriopalvelut

Haminan, Miehikkälän, Virolahden, Kotkan ja Pyhtään alueen maitonäytteet lähetetään tiloilta maitoauton mukana meijerin laboratorioon, joka tutkii näytteet. Maitonäytteitä ei pääsääntöisesti tutkita vastaanotoilla, maitotilalliset tai eläinlääkäri voi myös lähettää maitonäytteet Movet Oy:lle tutkittavaksi. Veri-, kudos- ja erite-, ym. näytteet lähetetään tapauksesta riippuen joko Ruokavirastoon tai varsinkin pieneläinten osalta yksityisiin laboratorioihin, esimerkiksi Vetlab, Movet ja Patovet. Ruokavirastoon lähetettävät kokonaiset raadot lähetetään Ruokaviraston ohjeiden mukaisesti joko Postin, Matkahuollon tai kuriiripalvelun kautta. Omistaja voi myös viedä itse näytteet Ruokavirastoon. Tartuntavaarallisen materiaalin lähettämässä noudatetaan Ruokaviraston ohjeita. Näytteet ottanut eläinlääkäri huolehtii itse näytteiden lähettamisestä. Näytteitä lähetetään satunnaisesti myös Oulun laboratorioon.

6.24 Suunnitelmien arviointi ja toteutumisen valvonta

Hallintolain 41 §:n mukaan toiminnanharjoittajille tulee varata vaikutusmahdollisuuksia. Ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelma on nähtävillä Haminan kaupungin internetsivuilla, jonne kuntien sivuilta on linkit ja vireilläolosta ilmoitetaan kuntien ilmoitustauluilla.

Ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelma päivitetään jatkossa vuosittain ja toimitetaan aluehallintovirastoon aina, kun sitä on tarkistettu. Haminan, Miehikkälän ja Virolahden kunnan eläinlääkintähuollon suunnitelman toteutuminen arvioidaan vuosittain lupavaliokunnassa ja arviointi lähetetään aluehallintovirastoon muiden valvontasuunnitelmien toteutumisen yhteydessä.

6.25 Eläinlääkäripalvelujen käytön tilastointi

Resurssien riittävyyden arvioimiseksi kunta ylläpitää tilastoa järjestämiensä eläinlääkäripalvelujen käytöstä. Tilastosta pitää ilmetä vuositasona ainakin sairaskäyntien, terveydenhuoltokäyntien ja pieneläinvastaanottokäyntien määrät virka-aikana sekä sairaskäyntien ja pieneläinvastaanottokäyntien määrät päivystysaikana. Tilasto tallennetaan vuosittain VYHA:aan.

Haminan, Virolahden, Miehikkälän, Kotkan ja Pyhtään alueella on käytössä lomake, josta ilmenevät sairaskäyntien, terveydenhuoltokäyntien ja pieneläinvastaanottokäyntien määrät virka-aikana sekä sairaskäyntien ja pieneläinvastaanottokäyntien määrät päivystysaikana. Sijaiset täyttävät lomakkeen kuukausittain ja vakituiset eläinlääkärit viimeistään vuosittain. Praktiikkaohjelmia käyttävät eläinlääkärit saavat tulostettua erilaisia käyntitilastoja koneiltansa.

6.26 Laatu

Kunnan on pyrittävä seuraamaan eläinlääkäripalvelujen saatavuutta säännöllisesti toteutettavien asiakaskyselyjen avulla. Päivystysalueen laajentuessa on tehty asiakkaille tyytyväisyyskysely päivystyksen toimivuudesta. Tämän jälkeen yhteistoiminta-alueella ei ole toteutettu tällaisia kyselyjä.

Asiakaspalautteen, mahdollisten valitusten ja mahdollisten AVI:n tarkastusten ja auditointien perusteella kunnan on suunnitelmaa päivittäessään huomioitava kehittämistä vaativat seikat.

6.27 Valitusten käsittely

Eläinlääkintähuoltoa koskevat mahdolliset asiakasvalitukset ja korvauspyynnöt ohjataan ympäristöpäällikölle tai terveystieteiden osastolle. Valitukset pyydetään aina toimittamaan kirjallisena. Tarvittaessa voidaan pyytää myös lausunto Eläinlääkintävahinkojen arviolautakunnasta. Haminan, Miehikkälän ja Virolahden eläinlääkärien vakuutukset ovat Novum Oy:ssä. Haminan kaupungilla on julkisyhteisön vastuuvakuutus. Vakuutusmäärä on 2,0 miljoonaa euroa.

Asiakaspalautteen, mahdollisten valitusten ja mahdollisten aluehallintoviraston tarkastusten ja auditointien perusteella suunnitellaan kehittämistarpeet ja kirjataan ne suunnitelmaan päivitysten yhteydessä.

6.28 Toiminnan kehittäminen

- Kohta 6.2.2: Täydennyskoulutus. Varattava riittävästi resursseja henkilöstön täydennyskoulutukseen.
- Kohta 6.9.1: Valvontaeläinlääkärin on perehdyttävä vesiviljelylaitosten toimintaan.
- Kahden valvontaeläinlääkärin viran perustaminen.
- Eläinsuojeluilmoituksia varten lomake kaupungin sivuille, joka laskisi eläinsuojeluilmoitusten tekemisen kynnyksestä ja ilmoitusmenettely tehdään yhteistyössä Kotkan kaupungin kanssa.

6.29 Seuranta ja raportointi

6.29.1 Annettujen määräysten ja kieltojen noudattamisen valvonta

Annettujen yksittäisten määräysten ja kieltojen noudattamisen valvonnasta vastaa aina määräyksen tai kiellon antanut viranhaltija. Uusintatarkastusten ym. toimenpiteiden toteuttamista tarkastellaan vuosittaisessa arvioinnissa tietojenkeruun ja raportoinnin yhteydessä. Mikäli määräaikoja ei ole noudatettu, voidaan eläinsuojelutapauksissa tehdä tutkintapyyntö poliisille.

6.29.2 VASU-raportointi

Elintarvikeketjun valvonnan tulokset raportoidaan vuosittain VASU-raportoinnilla helmikuun loppuun mennessä ja siten eläinlääkintähuollon suunnitelmien arvioinnin yhteydessä ei kerätä numeerista tietoa valvonnoista. Aluehallintovirastot keräävät ja toimittavat vuosittain Ruokavirastolle VASU-raportoinnissa tarvittavat tiedot.

6.29.3 Muut viranomaisten pyytämät raportit ja tilastot

Muita aluehallintovirastolle lähetettäviä raportteja ja asiakirjoja ovat:

- eläinsuojeluvalvonnan tarkastuskertomukset ja –päätökset
- terveysvalvontaohjelmien käynnit
- eläintautiepäilyt ja –tapaukset
- eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonnan työt, joista kunta laskuttaa valtiota

- vastustettavien eläintautien hallinnassa tehdyt toimenpiteet
- muut viranomaisten pyytämät vuosiyhteenvedot ym.

Jokainen kaupungineläinlääkäri huolehtii itse asiakirjojen toimittamisesta eteenpäin. Eläinsuojelutarkastuskertomukset ja eläinsuojelupäätökset sekä terveysvalvontaohjelmien käynnit toimitetaan aluehallintovirastoon mahdollisimman pian. Tavoitteena on lähettää asiakirjat kuukauden sisällä tarkastuksesta. Tautiepäilyt ilmoitetaan välittömästi puhelimitse. Kuukausi-ilmoitukset toimitetaan aluehallintovirastoon seuraavan kuukauden 15. päivään mennessä.

Eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonnan työt laskutetaan 2-3 kertaa vuodessa aluehallintovirastosta.

LIITE 1

ELÄINMÄÄRÄT KUNTIEN ALUEELLA

a. Tuotantoeläintilat	Lkm
Nautatilat	46
Sikatilat	1
Lammas- ja vuohitilat	6
Hevostilat	48
Siipikarjatilat	2
Vesiviljelylaitokset	10
Turkistarhat	0
Tarhatun riistan tilat	2
Mehiläistarhat	12
Muut tuotantoeläinyksiköt	0
b. Lemmikit	Lkm
Arvio lemmikkien määrästä	n. 16 000

ELÄINLÄÄKÄRIPALVELUT

a. Terveystuotosopimukset	
Nauta	Lkm
Tilat, joilla terveystuotosopimus	
Tilat, joilla terveystuotosopimus kaupungineläinlääkärin kanssa	
Terveystuototilojen osuus (% kaikista nautatiloista)	80 %
Siat	Lkm
Tilat, joilla terveystuotosopimus	1
Tilat, joilla terveystuotosopimus kaupungineläinlääkärin kanssa	0
Terveystuototilojen osuus (% kaikista sikatiloista)	100 %
Siipikarja	Lkm
Tilat, joilla terveystuotosopimus	0
Tilat, joilla terveystuotosopimus kaupungineläinlääkärin kanssa	0
Terveystuototilojen osuus (% kaikista siipikarjatiloista)	0 %
Muut terveystuotosopimukset	Lkm
Tilat, joilla terveystuotosopimus	1
Tilat, joilla terveystuotosopimus kaupungineläinlääkärin kanssa	1
Terveystuototyön resurssitarve (htv)	htv
b. Muut kunnan eläinlääkäripalvelut, arvio palvelutarpeesta	
Sairaskäynnit tiloilla (muu kuin terveystuoto)	Lkm
Sairaskäynnit virka-aikana	400
Sairaskäynnit päivystysaikana	180
Sairaskäynnit pieneläinvastaanotolla	Lkm
Sairaskäynnit virka-aikana	3100
Sairaskäynnit päivystysaikana	670
Kunnan eläinlääkäripalveluiden resurssitarve (htv)	htv

SIVUTUOTEVALVONTA

	Lkm
Haaskanpitäjiksi ilmoittautuneet toimijat	
Ilmoitetut haaskat	
Sivutuotealan laitokset	4
Hautaamisilmoitukset	

ELÄINLÄÄKINTÄHUOLLON HENKILÖRESURSSIT

a. Eläinlääkintähuolto	Htv
Eläinlääkärit	5,3
Eläinlääkäriresurssin tarve yhteensä	
Päivystykseen osallistuvien eläinlääkäreiden määrä (lkm)	6
b. Muut kuin eläinlääkärit	Htv
Eläinhoitaja/avustaja	1
Terveystarkastajan tekemä eläinsuojeluvalvonta	
Muut tehtävät	
<i>Muut kuin eläinlääkärit yhteensä</i>	
Ostopalvelut eläinlääkintähuollossa Ostopalveluiden laajuus ja laatu: Ei ostopalvelua	

1 htv = 220 htp